

Hafta 3 — Yığınlar ve Kuyruklar

CEN207 Veri Yapıları (eski adıyla CE205) · 2026–2027 Güz

Bu hafta

Öğrenme hedefleri. Bu haftanın sonunda, bilgisayar biliminde en çok kullanılan iki veri yapısını açıklayabilecek, çizebilecek, uygulayabilecek ve analiz edebileceksiniz: **yığın (stack)** (LIFO) ve **kuyruk (queue)** (FIFO). Parantezlerin doğru eşleşip eşleşmediğini denetlemek, bir postfix ifadeyi değerlendirmek ve bir infix ifadeyi postfix'e çevirmek için yığın kullanacaksınız. Özyineleme (recursion) kullanarak — ve özyinelemenin aslında bir yığın *olduğunu* somut biçimde görerek — Hanoi Kulesi bulmacasını çözeceksiniz. Kuyruğu üç farklı şekilde (düz dizi, dairesel dizi, bağlı liste) kuracak, onun çift uçlu kuzeni deque ile tanışacak ve işletim sistemlerinin neden aynı anda birden fazla kuyruk tuttuğunu (çok seviyeli kuyruk) göreceksiniz. Bu hedefler izlencenin **ÖÇ.1** (temel veri yapılarını açıklama) ve **ÖÇ.7** (bir probleme doğru veri yapısını seçme) çıktılarıyla eşleşir.

Önceden bilmeniz gerekenler. Hafta 1 size işaretçileri (pointer), `struct` 'ı ve belleği numaralı kutulardan oluşan uzun bir sıra olarak görmeyi verdi. Hafta 2 size bağlı listeyi (linked list) verdi — kutuların yan yana durmak yerine işaretçilerle birbirine bağlandığı bir zincir. Bu hafta her iki fikri de sürekli yeniden kullanıyor; biri sallantılı geliyorsa, hemen aşağıdaki 0. bölümdeki "Başlamadan önce" kısa tekrarı tam size göre.

3 saatlik oturum için zaman planı. Yığınlar ve uygulamaları (~70 dk) · kısa ara · özyineleme ve Hanoi Kulesi (~40 dk) · kuyruklar ve türevleri (~60 dk) · toparlama ve kendini sınama (~10 dk).

0. Başlamadan önce

0.1 Zaten bildikleriniz

Son iki haftadan gelen iki fikir, bu haftanın bütün temelini oluşturuyor. Üzerine bir şeyler inşa etmeden önce bu ikisinin sağlam olduğundan emin olalım.

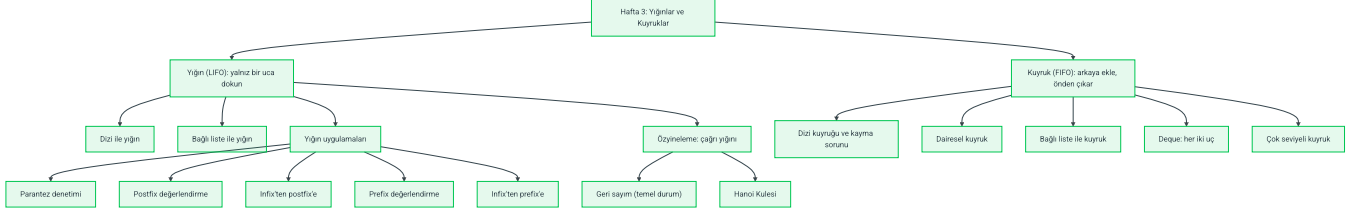
Hafta 1'den — işaretçiler ve bellek. `int *p` tipindeki bir değişken bir sayı tutmaz; bir sayı tutan kutunun **adresini** tutar. `malloc`, işletim sisteminden yeni bir kutu ister ve size adresini verir; `free` o kutuyu geri verir. Artık ihtiyacınız olmayan bir kutuyu `free` etmeyi unutmak bir **bellek sızıntısıdır (memory leak)**; `free` ettiğiniz bir kutuyu sonra kullanmak bir **sarkan işaretçi (dangling pointer)** hatasıdır. Bu hafta `malloc` ve `free`'i tekrar kullanacağız ve bir taşmanın ya da unutulmuş bir `free`'nin tam olarak nerede sizi ısıracaklarını göstereceğiz.

Hafta 2'den — bağlı listeler. Bağlı liste, düğümlerden oluşan bir zincirdir; her düğüm bir değer ve bir sonraki düğümü gösteren bir işaretçi tutar (son düğümse `NULL`). Bir düğüm eklemek ya da çıkarmak yalnızca birkaç işaretçiyi yeniden bağlamayı gerektirir — diğer elemanları kaydırmaya gerek yoktur. Bu haftanın *bağlı liste ile yığını* ve *bağlı liste ile kuyruğu*, tam olarak aynı düğüm-ve-işaretçi fikridir; yalnızca zincirin bir ucuna ya da her iki ucuna dokunmakla sınırlandırılmıştır.

Bunlardan biri "aa evet, hatırladım" değil de yeni gibi hissettiriyorsa, devam etmeden önce Hafta 1 ve Hafta 2 notlarına beş dakika ayırmak faydalı olur — aşağıdaki her şey bunları bildiğinizi varsayıyor.

0.2 Bu haftanın haritası

Yığınlar ve kuyruklar ikisi de **doğrusal (linear)** yapılardır — elemanları bir sıra içinde durur — ama elemanların *nereden* eklenip çıkarılabileceği konusunda anlaşamazlar. Yığın yalnızca bir ucuna dokunmanıza izin verir. Kuyruk sizi bir uçtan eklemeye, diğer uçtan çıkarmaya zorlar. Bu tek kural farkı, aradaki bütün farktır ve her yapının ne için iyi olduğunu tamamen değiştirir.

Haritadaki her kutu, aşağıda kendi bölümünü alıyor; çoğunun yanında adım adım ilerleyen kısa bir animasyon, eksiksiz bir C ve Java programı ve işlerin nasıl ters gidebileceğine dair bir not var.

1. Yığın: Son Giren, İlk Çıkar

1.1 Başlangıç sorusu

Tarayıcınızı açın, art arda üç sayfa ziyaret edin, sonra **Geri** düğmesine üç kez tıklayın. Sırasıyla ikinci sayfaya, sonra birinci sayfaya inersiniz ve ardından... geri gidecek başka bir yer kalmaz. Ziyaret ettiğiniz *son* sayfa, geri gittiğiniz *ilk* sayfadır. Elinizdeki araçlarla — bir dizi ya da bağlı liste — bu "geçmiş" özelliğini nasıl uygularsınız? Bunu doğal kılan veri yapısına **yığın (stack)** denir ve önümüzdeki birkaç sayfanın konusu bu.

1.2 Kısa bir tarihçe

Bu soyut veri türü için "yığın (stack)" adı ile işlemleri için "push" ve "pop" adları, 1950'lerin sonunda bilgisayar bilimi literatüründe zaten kullanılıyordu — erken makineler ve derleyiciler, tam da şu anda bilgisayarınızın her fonksiyon çağrısında yaptığı işi görmek için, dönüş adreslerini ve ara sonuçları tutmak üzere donanımsal ya da yazılımsal bir yığın kullanıyordu. Münih Teknik Üniversitesi'nden Friedrich L. Bauer ve Klaus Samelson, 1957'de aritmetik ifadeleri değerlendirmek için donanımsal bir yığın mekanizmasını patentledi; Alan Turing ise 1946'daki ACE bilgisayarı tasarımında, alt yordam dönüş adresleri için buna yakın bir fikir ("göm/çıkart" stratejisi) kullanmıştı. Yığın, bilgisayar biliminin en eski fikirlerinden biridir ve hiç eskimemiştir: çalışan her program hâlâ bir tane kullanır.

1.3 Sezgi

Bir yemekhanedeki tabak yığını düşünün. Bir tabağı yalnızca **en üstten** alabilirsiniz ve yalnızca **en üste** yeni bir tabak koyabilirsiniz. Üstündeki her şeyi kaldırmadan ortadan bir tabak çekemezsiniz. Yığına en son konan tabak, çıkarılan ilk tabaktır — **Son Giren, İlk Çıkar**, ya da **LIFO**.

İki temel işlemin kısa, standart adları vardır:

- **push** — en üste yeni bir eleman koy.
- **pop** — en üstteki elemanı çıkar ve döndür.

Üçüncü bir işlem, **peek** (bazen **top** da denir), en üstteki elemana çıkarmadan bakar. Üçü de yalnızca yapının bir ucuna dokunur.

1.4 Yığın ADT'si

Soyut veri türü (abstract data type, ADT), bir yapının *ne* yaptığını tanımlar, *nasıl* yaptığını değil. İşte dizi ya da bağlı liste ile kurulmuş olmasından bağımsız olarak yığın ADT'si:

İşlem	Ne yapar	Ön koşul	Karmaşıklık
<code>push(x)</code>	<code>x</code> 'i yığının en üstüne ekler	Yığın dolu değil (yalnızca dizi sürümünde)	$O(1)$
<code>pop()</code>	En üstteki elemanı çıkarır ve döndürür	Yığın boş değil	$O(1)$
<code>peek()</code>	En üstteki elemanı çıkarmadan döndürür	Yığın boş değil	$O(1)$
<code>isEmpty()</code>	Yığının sıfır eleman içerip içermediğini bildirir	yok	$O(1)$

Her işlem $O(1)$ 'dir — yığında zaten kaç eleman olduğundan bağımsız olarak sabit zamandır — çünkü her işlem yalnızca en üste dokunur. Bu sabit-zaman garantisi, yığının bütün amacıdır: ortaya ya da alta erişmeniz gerekseydi, başka bir yapıya (bir diziye, ya da tamamen farklı bir ADT'ye) başvururdunuz.

1.5 Bellekte bir yığın: dizi sürümü

Bir yığın kurmanın en basit yolu, sabit boyutlu bir dizi ayırmak ve en üstteki dolu hücrenin indisini tutan tek bir `top` tamsayısı tutmaktır. Boş bir yığın `top == -1` demektir: "henüz bir üst yok." `push`, `top` 'u bir artırır ve o hücreye yazar; `pop`, `top` hücrelerini okur ve `top` 'u bir azaltır. Bellekte başka hiçbir şey yer değiştirmez.

Animasyonu oynatın, ya da $\leftarrow \rightarrow$ ile adım adım ilerleyin; `push` ve `pop` 'un `top` 'u ve diziyi nasıl bir adımda bir güncellediğini izleyin.

1. CAP = 12 hücrelik bir dizi ayırdık; top = -1 "en üstte kimse yok" demek. Sırada 14 işlem var.

2. push(12) — önce soruyoruz, yığın dolu mu? top (-1) son indise (11) eşit değil, yer var.

3. top bir artar ve 0 olur: yeni eleman bir sonraki hücreye gidecek.

5. push(7) — yer var → top = 1, data[1] = 7.

6. push(25) — yer var → top = 2, data[2] = 25.

7. push(3) — yer var → top = 3, data[3] = 3.

8. push(18) — yer var → top = 4, data[4] = 18.

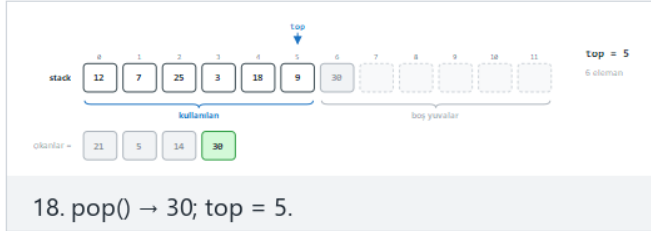
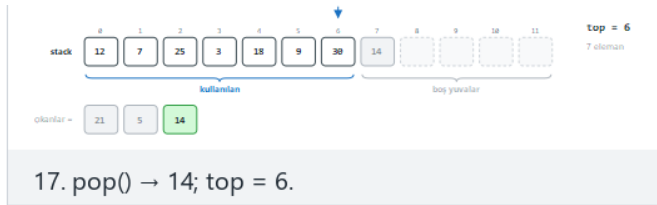
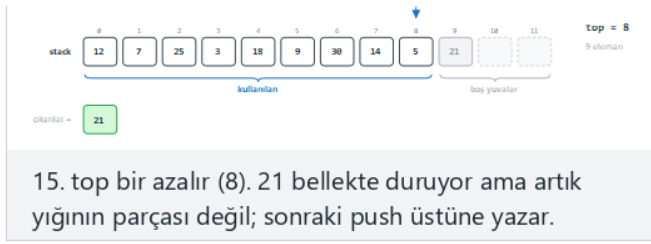
9. push(9) — yer var → top = 5, data[5] = 9.

11. push(14) — yer var → top = 7, data[7] = 14.

12. push(5) — yer var → top = 8, data[8] = 5.

13. push(21) — yer var → top = 9, data[9] = 21.

14. pop() — yığın boş değil. En üstteki değer (21) okunur: yalnız en üste erişebiliriz, Son giren İlk çıkar (LIFO).

Seçicide ayrıca **18 karışık işlem** (zor) ve uç durumlar **taşma: 10 hücreye 11 push, alttan taşma: 10 push, 11 pop, boş yığından pop, sonra 10 push** ve **uç değerler** (`INT_MAX` , `INT_MIN` , `0`, **negatif**) örneklerini deneyin — ya da dört zorluk seviyesinde rastgele veri için 🎲 düğmesine basın, ya da kendi değerlerinizi yazın.

```

/* Week 3 -- Stacks and Queues
 * Array-backed stack: push and pop.
 * CEN207 Data Structures (CS50-style lecture notes)
 */
#include <stdbool.h>
#include <stdio.h>

#define MAX_CAP 12

typedef struct {
    bool is_pop;
    int value;
} Op;

int data[MAX_CAP];
int top = -1;          /* empty stack */
int cap = MAX_CAP;     /* capacity used by the current scenario */

bool push(int x) {
    if (top == cap - 1) /* full? */
        return false; /* overflow */
    top = top + 1;
    data[top] = x;
    return true;
}

bool pop(int *out) {
    if (top == -1)      /* empty? */
        return false; /* underflow */
    *out = data[top];
    top = top - 1;
    return true;
}

static void print_stack(void) {
    printf("stack (bottom to top):");
    for (int i = 0; i <= top; i++)
        printf(" %d", data[i]);
    if (top == -1)
        printf(" (empty)");
    printf(" [top = %d]\n", top);
}

static void run_scenario(const char *label, int scenario_cap, const Op ops[], int n) {
    printf("-- %s --\n", label);
    top = -1;
    cap = scenario_cap;
    print_stack();
    for (int i = 0; i < n; i++) {
        if (ops[i].is_pop) {
            int out = 0;
            bool ok = pop(&out);
            if (ok)
                printf("pop() -> true, out = %d\n", out);
            else
                printf("pop() -> false (stack is empty)\n");
        } else {
            bool ok = push(ops[i].value);
            printf("push(%d) -> %s\n", ops[i].value, ok ? "true" : "false");
        }
        print_stack();
    }
    printf("\n");
}

```

```
int main(void) {
    /* normal: 10 pushes, then 4 pops */
    Op normal[] = {
        {false, 12}, {false, 7}, {false, 25}, {false, 3}, {false, 18},
        {false, 9}, {false, 30}, {false, 14}, {false, 5}, {false, 21},
        {true, 0}, {true, 0}, {true, 0}, {true, 0}
    };
    run_scenario("normal: 10 pushes, then 4 pops (cap 12)", 12, normal, 14);

    /* hard: 18 mixed operations */
    Op hard[] = {
        {false, 40}, {false, 11}, {true, 0}, {false, 27}, {false, 8},
        {false, 33}, {true, 0}, {true, 0}, {false, 16}, {false, 2},
        {false, 45}, {false, 19}, {true, 0}, {false, 7}, {false, 38},
        {false, 23}, {false, 10}, {true, 0}
    };
    run_scenario("hard: 18 mixed operations (cap 12)", 12, hard, 18);

    /* edge: overflow -- 11 pushes into a 10-cell stack */
    Op edge[] = {
        {false, 4}, {false, 15}, {false, 8}, {false, 16}, {false, 23},
        {false, 42}, {false, 11}, {false, 6}, {false, 29}, {false, 37},
        {false, 50}, {true, 0}
    };
    run_scenario("edge: overflow, 11 pushes into a 10-cell stack (cap 10)", 10, edge, 12);

    return 0;
}
```

```

/* Week 3 -- Stacks and Queues
 * Array-backed stack: push and pop.
 * CEN207 Data Structures (CS50-style lecture notes)
 */
public class ArrayStackPushPop {
    static final int MAX_CAP = 12;
    int[] data = new int[MAX_CAP];
    int top = -1;           // empty stack
    int cap = MAX_CAP;      // capacity used by the current scenario

    static class Op {
        boolean isPop;
        int value;
        Op(boolean isPop, int value) { this.isPop = isPop; this.value = value; }
    }

    boolean push(int x) {
        if (top == cap - 1) // full?
            return false;  // overflow
        top = top + 1;
        data[top] = x;
        return true;
    }

    Integer pop() {
        if (top == -1)      // empty?
            return null;    // underflow
        int out = data[top];
        top = top - 1;
        return out;
    }

    void printStack() {
        StringBuilder sb = new StringBuilder("stack (bottom to top):");
        for (int i = 0; i <= top; i++)
            sb.append(' ').append(data[i]);
        if (top == -1)
            sb.append(" (empty)");
        sb.append(" [top = ").append(top).append(']');
        System.out.println(sb);
    }

    void runScenario(String label, int scenarioCap, Op[] ops) {
        System.out.println("-- " + label + " --");
        top = -1;
        cap = scenarioCap;
        printStack();
        for (Op op : ops) {
            if (op.isPop) {
                Integer out = pop();
                if (out != null)
                    System.out.println("pop() -> true, out = " + out);
                else
                    System.out.println("pop() -> false (stack is empty)");
            } else {
                boolean ok = push(op.value);
                System.out.println("push(" + op.value + ") -> " + ok);
            }
            printStack();
        }
        System.out.println();
    }

    public static void main(String[] args) {

```

```

ArrayStackPushPop s = new ArrayStackPushPop();

// normal: 10 pushes, then 4 pops
Op[] normal = {
    new Op(false, 12), new Op(false, 7), new Op(false, 25), new Op(false, 3), new Op(false,
18),
    new Op(false, 9), new Op(false, 30), new Op(false, 14), new Op(false, 5), new Op(false,
21),
    new Op(true, 0), new Op(true, 0), new Op(true, 0), new Op(true, 0)
};
s.runScenario("normal: 10 pushes, then 4 pops (cap 12)", 12, normal);

// hard: 18 mixed operations
Op[] hard = {
    new Op(false, 40), new Op(false, 11), new Op(true, 0), new Op(false, 27), new Op(false,
8),
    new Op(false, 33), new Op(true, 0), new Op(true, 0), new Op(false, 16), new Op(false, 2),
    new Op(false, 45), new Op(false, 19), new Op(true, 0), new Op(false, 7), new Op(false,
38),
    new Op(false, 23), new Op(false, 10), new Op(true, 0)
};
s.runScenario("hard: 18 mixed operations (cap 12)", 12, hard);

// edge: overflow -- 11 pushes into a 10-cell stack
Op[] edge = {
    new Op(false, 4), new Op(false, 15), new Op(false, 8), new Op(false, 16), new Op(false,
23),
    new Op(false, 42), new Op(false, 11), new Op(false, 6), new Op(false, 29), new Op(false,
37),
    new Op(false, 50), new Op(true, 0)
};
s.runScenario("edge: overflow, 11 pushes into a 10-cell stack (cap 10)", 10, edge);
}
}

```

Deneyin

```
gcc -std=c11 -Wall -Wextra -o /tmp/x array_stack_push_pop.c && /tmp/x
```

Beklenen çıktı:

```
-- normal: 10 pushes, then 4 pops (cap 12) --
stack (bottom to top): (empty) [top = -1]
push(12) -> true
stack (bottom to top): 12 [top = 0]
push(7) -> true
stack (bottom to top): 12 7 [top = 1]
push(25) -> true
stack (bottom to top): 12 7 25 [top = 2]
push(3) -> true
stack (bottom to top): 12 7 25 3 [top = 3]
push(18) -> true
stack (bottom to top): 12 7 25 3 18 [top = 4]
push(9) -> true
stack (bottom to top): 12 7 25 3 18 9 [top = 5]
push(30) -> true
stack (bottom to top): 12 7 25 3 18 9 30 [top = 6]
push(14) -> true
stack (bottom to top): 12 7 25 3 18 9 30 14 [top = 7]
push(5) -> true
stack (bottom to top): 12 7 25 3 18 9 30 14 5 [top = 8]
push(21) -> true
stack (bottom to top): 12 7 25 3 18 9 30 14 5 21 [top = 9]
pop() -> true, out = 21
stack (bottom to top): 12 7 25 3 18 9 30 14 5 [top = 8]
pop() -> true, out = 5
stack (bottom to top): 12 7 25 3 18 9 30 14 [top = 7]
pop() -> true, out = 14
stack (bottom to top): 12 7 25 3 18 9 30 [top = 6]
pop() -> true, out = 30
stack (bottom to top): 12 7 25 3 18 9 [top = 5]

-- hard: 18 mixed operations (cap 12) --
stack (bottom to top): (empty) [top = -1]
push(40) -> true
stack (bottom to top): 40 [top = 0]
push(11) -> true
stack (bottom to top): 40 11 [top = 1]
pop() -> true, out = 11
stack (bottom to top): 40 [top = 0]
push(27) -> true
stack (bottom to top): 40 27 [top = 1]
push(8) -> true
stack (bottom to top): 40 27 8 [top = 2]
push(33) -> true
stack (bottom to top): 40 27 8 33 [top = 3]
pop() -> true, out = 33
stack (bottom to top): 40 27 8 [top = 2]
pop() -> true, out = 8
stack (bottom to top): 40 27 [top = 1]
push(16) -> true
stack (bottom to top): 40 27 16 [top = 2]
push(2) -> true
stack (bottom to top): 40 27 16 2 [top = 3]
push(45) -> true
stack (bottom to top): 40 27 16 2 45 [top = 4]
push(19) -> true
stack (bottom to top): 40 27 16 2 45 19 [top = 5]
pop() -> true, out = 19
stack (bottom to top): 40 27 16 2 45 [top = 4]
push(7) -> true
stack (bottom to top): 40 27 16 2 45 7 [top = 5]
push(38) -> true
stack (bottom to top): 40 27 16 2 45 7 38 [top = 6]
push(23) -> true
```

```

stack (bottom to top): 40 27 16 2 45 7 38 23 [top = 7]
push(10) -> true
stack (bottom to top): 40 27 16 2 45 7 38 23 10 [top = 8]
pop() -> true, out = 10
stack (bottom to top): 40 27 16 2 45 7 38 23 [top = 7]

-- edge: overflow, 11 pushes into a 10-cell stack (cap 10) --
stack (bottom to top): (empty) [top = -1]
push(4) -> true
stack (bottom to top): 4 [top = 0]
push(15) -> true
stack (bottom to top): 4 15 [top = 1]
push(8) -> true
stack (bottom to top): 4 15 8 [top = 2]
push(16) -> true
stack (bottom to top): 4 15 8 16 [top = 3]
push(23) -> true
stack (bottom to top): 4 15 8 16 23 [top = 4]
push(42) -> true
stack (bottom to top): 4 15 8 16 23 42 [top = 5]
push(11) -> true
stack (bottom to top): 4 15 8 16 23 42 11 [top = 6]
push(6) -> true
stack (bottom to top): 4 15 8 16 23 42 11 6 [top = 7]
push(29) -> true
stack (bottom to top): 4 15 8 16 23 42 11 6 29 [top = 8]
push(37) -> true
stack (bottom to top): 4 15 8 16 23 42 11 6 29 37 [top = 9]
push(50) -> false
stack (bottom to top): 4 15 8 16 23 42 11 6 29 37 [top = 9]
pop() -> true, out = 37
stack (bottom to top): 4 15 8 16 23 42 11 6 29 [top = 8]

```

```
javac -d /tmp/j ArrayStackPushPop.java && java -cp /tmp/j ArrayStackPushPop
```

Beklenen çıktı: yukarıdaki C çalıştırmasıyla birebir aynı (aynı algoritma, aynı veri).

Neden her işlem $O(1)$? `push` ve `pop`, yığında bir eleman olsun bin eleman olsun, her zaman sabit sayıda adım atar — bir koşulu denetle, `top` 'u kaydır, bir dizi hücreğini oku ya da yaz. Diğer elemanlar üzerinde bir döngü yoktur.

1.6 Dizi dolduğunda ya da boşaldığında: taşma ve alttan taşma

Bir dizinin sabit bir boyutu vardır. Dolu bir yığına `push` yapıldığında, ya da boş bir yığından `pop` yapıldığında ne olur? Doğru bir uygulama **önce denetlemeli ve reddetmelidir**, dizinin sınırları dışında sessizce okuma ya da yazma yapmak yerine. C'de bir dizinin sınırları dışına yazmak size dostane bir hata vermez — yanında her ne varsa onu bozar, ve hata, nedeninden çok uzakta, dakikalar sonra, yığına hiç dokunmamış bir bölümde ortaya çıkabilir.

Her iki hatanın da küçük bir yığında nasıl olduğunu görmek için animasyonu oynatın.

top = -1
boş yığın
taşıma: 0 alttan taşıma: 0

okunlar =

1. CAP = 10 hücrelik bir yığınımız var; 11 işlem deneyeceğiz. Bu kez amacımız iki hata durumunu görmek: taşma (overflow) ve alttan taşıma (underflow). Her ikisi de tek bir if kontrolüyle yakalanır; program hiçbir zaman dizinin sınırları dışına yazmaz.

top = 0
1 eleman
taşıma: 0 alttan taşıma: 0

okunlar =

2. push(4) — yer var → top = 0, data[0] = 4.

top = 1
2 eleman
taşıma: 0 alttan taşıma: 0

okunlar =

3. push(15) — yer var → top = 1, data[1] = 15.

top = 2
3 eleman
taşıma: 0 alttan taşıma: 0

okunlar =

4. push(8) — yer var → top = 2, data[2] = 8.

top = 3
4 eleman
taşıma: 0 alttan taşıma: 0

okunlar =

5. push(23) — yer var → top = 3, data[3] = 23.

top = 4
5 eleman
taşıma: 0 alttan taşıma: 0

okunlar =

6. push(6) — yer var → top = 4, data[4] = 6.

top = 5
6 eleman
taşıma: 0 alttan taşıma: 0

okunlar =

7. push(31) — yer var → top = 5, data[5] = 31.

top = 6
7 eleman
taşıma: 0 alttan taşıma: 0

okunlar =

8. push(12) — yer var → top = 6, data[6] = 12.

top = 7
8 eleman
taşıma: 0 alttan taşıma: 0

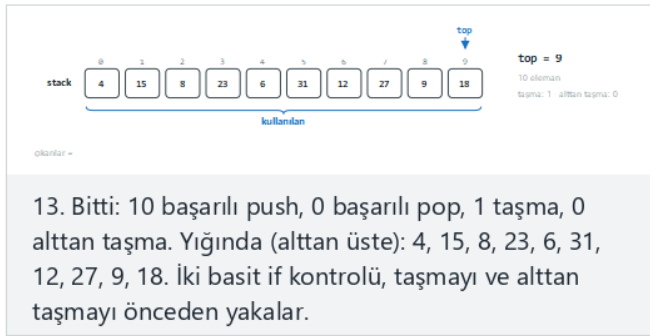
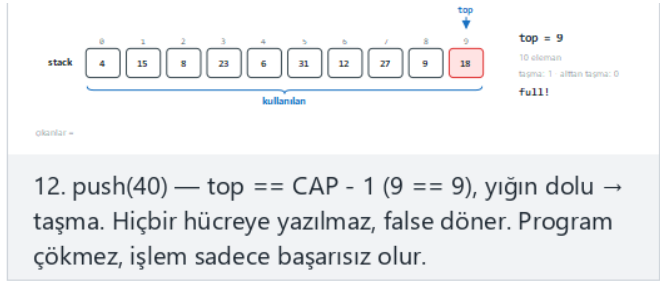
okunlar =

9. push(27) — yer var → top = 7, data[7] = 27.

top = 8
9 eleman
taşıma: 0 alttan taşıma: 0

okunlar =

10. push(9) — yer var → top = 8, data[8] = 9.

Seçicide ayrıca **alttan taşma: 10 push, 13 pop, boşalınca alttan taşma** (zor) ve uç durumlar **aynı çalıştırmada ikisi de: küçük yığın (CAP=6)** ve **yığın tam dolu; art arda 5 push denemesi de başarısız** örneklerini deneyin — ya da dört zorluk seviyesinde rastgele veri için 🎲 düğmesine basın, ya da kendi değerlerinizi yazın.

Kod, yukarıdaki aynı push / pop çiftidir — yığını güvende tutan tam olarak bu iki denetimdir (top == CAP - 1 ve top == -1). Burada onu kasıtlı olarak her iki sınırın da ötesine sürüyoruz:

```

/* Week 3 -- Stacks and Queues
 * Array-backed stack: overflow and underflow.
 * CEN207 Data Structures (CS50-style lecture notes)
 */
#include <stdbool.h>
#include <stdio.h>

#define MAX_CAP 10

typedef struct {
    bool is_pop;
    int value;
} Op;

int data[MAX_CAP];
int top = -1;          /* empty stack */
int cap = MAX_CAP;     /* capacity used by the current scenario */

bool push(int x) {
    if (top == cap - 1) /* full? */
        return false; /* overflow */
    top = top + 1;
    data[top] = x;
    return true;
}

bool pop(int *out) {
    if (top == -1)      /* empty? */
        return false; /* underflow */
    *out = data[top];
    top = top - 1;
    return true;
}

static void run_scenario(const char *label, int scenario_cap, const Op ops[], int n) {
    printf("-- %s --\n", label);
    top = -1;
    cap = scenario_cap;
    for (int i = 0; i < n; i++) {
        if (ops[i].is_pop) {
            int out = 0;
            bool ok = pop(&out);
            if (ok)
                printf("pop() -> true, out = %d\n", out);
            else
                printf("pop() -> false (UNDERFLOW: the stack is empty)\n");
        } else {
            bool ok = push(ops[i].value);
            printf("push(%d) -> %s", ops[i].value, ok ? "true" : "false");
            if (!ok)
                printf(" (OVERFLOW: the stack is full)");
            printf("\n");
        }
    }
    printf("\n");
}

int main(void) {
    /* normal: 11 pushes into a 10-cell stack -- overflow on the last one */
    Op normal[] = {
        {false, 4}, {false, 15}, {false, 8}, {false, 23}, {false, 6},
        {false, 31}, {false, 12}, {false, 27}, {false, 9}, {false, 18}, {false, 40}
    };
    run_scenario("normal: 11 pushes into a 10-cell stack (overflow)", 10, normal, 11);
}

```

```
/* hard: 10 pushes, then 13 pops -- underflow after draining */
Op hard[] = {
    {false, 7}, {false, 19}, {false, 3}, {false, 26}, {false, 14},
    {false, 8}, {false, 31}, {false, 22}, {false, 5}, {false, 17},
    {true, 0}, {true, 0}, {true, 0}, {true, 0}, {true, 0}, {true, 0},
    {true, 0}, {true, 0}, {true, 0}, {true, 0}, {true, 0}, {true, 0}, {true, 0}
};
run_scenario("hard: 10 pushes, then 13 pops (underflow after draining)", 10, hard, 23);

/* edge: both failures in one run on a small stack (cap 6) */
Op edge[] = {
    {false, 3}, {false, 9}, {false, 14}, {false, 2}, {false, 21}, {false, 6},
    {false, 17}, {false, 8}, {false, 25}, {false, 11},
    {true, 0}, {true, 0}, {true, 0}, {true, 0}, {true, 0}, {true, 0}, {true, 0}, {true, 0},
{true, 0}
};
run_scenario("edge: overflow and underflow in one run (cap 6)", 6, edge, 19);

return 0;
}
```

```

/* Week 3 -- Stacks and Queues
 * Array-backed stack: overflow and underflow.
 * CEN207 Data Structures (CS50-style lecture notes)
 */
public class ArrayStackOverflow {
    static final int MAX_CAP = 10;
    int[] data = new int[MAX_CAP];
    int top = -1;          // empty stack
    int cap = MAX_CAP;     // capacity used by the current scenario

    static class Op {
        boolean isPop;
        int value;
        Op(boolean isPop, int value) { this.isPop = isPop; this.value = value; }
    }

    boolean push(int x) {
        if (top == cap - 1) // full?
            return false;  // overflow
        top = top + 1;
        data[top] = x;
        return true;
    }

    Integer pop() {
        if (top == -1)      // empty?
            return null;    // underflow
        int out = data[top];
        top = top - 1;
        return out;
    }

    void runScenario(String label, int scenarioCap, Op[] ops) {
        System.out.println("-- " + label + " --");
        top = -1;
        cap = scenarioCap;
        for (Op op : ops) {
            if (op.isPop) {
                Integer out = pop();
                if (out != null)
                    System.out.println("pop() -> true, out = " + out);
                else
                    System.out.println("pop() -> false (UNDERFLOW: the stack is empty)");
            } else {
                boolean ok = push(op.value);
                System.out.print("push(" + op.value + ") -> " + ok);
                if (!ok)
                    System.out.print(" (OVERFLOW: the stack is full)");
                System.out.println();
            }
        }
        System.out.println();
    }

    public static void main(String[] args) {
        ArrayStackOverflow s = new ArrayStackOverflow();

        // normal: 11 pushes into a 10-cell stack -- overflow on the last one
        Op[] normal = {
            new Op(false, 4), new Op(false, 15), new Op(false, 8), new Op(false, 23), new Op(false,
6),
            new Op(false, 31), new Op(false, 12), new Op(false, 27), new Op(false, 9), new Op(false,
18), new Op(false, 40)
        };
    }
}

```

```

s.runScenario("normal: 11 pushes into a 10-cell stack (overflow)", 10, normal);

// hard: 10 pushes, then 13 pops -- underflow after draining
Op[] hard = {
    new Op(false, 7), new Op(false, 19), new Op(false, 3), new Op(false, 26), new Op(false,
14),
    new Op(false, 8), new Op(false, 31), new Op(false, 22), new Op(false, 5), new Op(false,
17),
    new Op(true, 0), new Op(true, 0), new Op(true, 0), new Op(true, 0), new Op(true, 0), new
Op(true, 0),
    new Op(true, 0), new Op(true, 0), new Op(true, 0), new Op(true, 0), new Op(true, 0), new
Op(true, 0), new Op(true, 0)
};
s.runScenario("hard: 10 pushes, then 13 pops (underflow after draining)", 10, hard);

// edge: both failures in one run on a small stack (cap 6)
Op[] edge = {
    new Op(false, 3), new Op(false, 9), new Op(false, 14), new Op(false, 2), new Op(false,
21), new Op(false, 6),
    new Op(false, 17), new Op(false, 8), new Op(false, 25), new Op(false, 11),
    new Op(true, 0), new Op(true, 0), new Op(true, 0), new Op(true, 0), new Op(true, 0), new
Op(true, 0), new Op(true, 0), new Op(true, 0), new Op(true, 0)
};
s.runScenario("edge: overflow and underflow in one run (cap 6)", 6, edge);
}
}

```

Deneyin

```
gcc -std=c11 -Wall -Wextra -o /tmp/x array_stack_overflow.c && /tmp/x
```

Beklenen çıktı:

```
-- normal: 11 pushes into a 10-cell stack (overflow) --
push(4) -> true
push(15) -> true
push(8) -> true
push(23) -> true
push(6) -> true
push(31) -> true
push(12) -> true
push(27) -> true
push(9) -> true
push(18) -> true
push(40) -> false (OVERFLOW: the stack is full)

-- hard: 10 pushes, then 13 pops (underflow after draining) --
push(7) -> true
push(19) -> true
push(3) -> true
push(26) -> true
push(14) -> true
push(8) -> true
push(31) -> true
push(22) -> true
push(5) -> true
push(17) -> true
pop() -> true, out = 17
pop() -> true, out = 5
pop() -> true, out = 22
pop() -> true, out = 31
pop() -> true, out = 8
pop() -> true, out = 14
pop() -> true, out = 26
pop() -> true, out = 3
pop() -> true, out = 19
pop() -> true, out = 7
pop() -> false (UNDERFLOW: the stack is empty)
pop() -> false (UNDERFLOW: the stack is empty)
pop() -> false (UNDERFLOW: the stack is empty)

-- edge: overflow and underflow in one run (cap 6) --
push(3) -> true
push(9) -> true
push(14) -> true
push(2) -> true
push(21) -> true
push(6) -> true
push(17) -> false (OVERFLOW: the stack is full)
push(8) -> false (OVERFLOW: the stack is full)
push(25) -> false (OVERFLOW: the stack is full)
push(11) -> false (OVERFLOW: the stack is full)
pop() -> true, out = 6
pop() -> true, out = 21
pop() -> true, out = 2
pop() -> true, out = 14
pop() -> true, out = 9
pop() -> true, out = 3
pop() -> false (UNDERFLOW: the stack is empty)
pop() -> false (UNDERFLOW: the stack is empty)
pop() -> false (UNDERFLOW: the stack is empty)
```

```
javac -d /tmp/j ArrayStackOverflow.java && java -cp /tmp/j ArrayStackOverflow
```

Beklenen çıktı: yukarıdaki C çalıştırmasıyla birebir aynı (aynı algoritma, aynı veri).

Sık yapılan hatalar

- `top == CAP` yerine `top == CAP - 1` denetlemeyi unutmak (ya da tersini yapmak). İndisler `0` 'dan `CAP - 1` 'e kadar gider; son geçerli hücre `CAP - 1` 'dir, dolayısıyla yığın, `top` bu indise *ulaştığı* anda doludur, onu ancak aşacağı an değil.
- `isEmpty` denetlemeden `pop` yapmak. `data[-1]` 'i okumak öngörülebilir biçimde çökmez — sessizce dizinin hemen öncesinde her ne bellek varsa onu okur.
- `bool` dönüş değerini yok saymak. `push false` döndürüyorsa, değer hiçbir yere **kaydedilmemiştir**; bunu yok sayıp `push`'un olduğunu varsayan kod sessizce yanlış davranır.
- **Uç durumlar.** Her iki hata da *aynı* çalıştırmada olabilir (dolu bir yığına `push`, sonra boşalt, sonra `pop`'a devam et): küçük bir `CAP = 6` yığın bunu doğrudan gösterir. Tam dolu bir yığın da art arda birkaç `push`'u **peş peşe** reddeder, yalnızca sınırı aşan ilkinin değil — reddedilen her `push`, yığını tamamen değişmemiş bırakmalıdır.

1.7 Hiç taşmayan bir yığın: bağlı liste sürümü

Dizi ile kurulmuş bir yığının sert bir tavanı vardır: `CAP`. **Bağlı liste ile yığın**, tıpkı Hafta 2'deki bağlı listeler gibi, her elemana kendi yeni ayrılmış düğümünü vererek bu tavanı kaldırır. `top` artık bir indis değil — en üstteki düğümü gösteren bir işaretçidir. `push`, yeni bir düğüm ayırır, onu şu anki en üste işaret ettirir ve `top` 'u yeni düğüme taşır. `pop`, en üstteki düğümün değerini okur, `top` 'u bir alttaki düğüme taşır ve eski düğümü serbest bırakır.

top
↓
NULL

çıkanlar -

1. Yığın boş: top hiçbir düğümü göstermiyor (NULL). Dizideki gibi sabit bir kapasite yok; her eleman kendi belleğinde ayrı bir düğüm olacak, o yüzden bu yığın hiç taşmaz.

?

top
↓
NULL

çıkanlar -

2. push(12) — malloc(sizeof(Node)) bellekte yeni bir düğüm ayırır. İç henüz çöp değer.

top
↓
NULL
12

çıkanlar -

4. top = n: artık yığının en üstü yeni düğüm. İşlem O(1): kaç düğüm olursa olsun hep üç atama.

top
↓
NULL
7 → 12

çıkanlar -

5. push(7) — malloc, data = 7, next = top, top = n. Aynı dört adım, sadece hızlı.

top
↓
NULL
25 → 7 → 12

çıkanlar -

6. push(25) — malloc, data = 25, next = top, top = n. Aynı dört adım, sadece hızlı.

top
↓
NULL
3 → 25 → 7 → 12

çıkanlar -

7. push(3) — malloc, data = 3, next = top, top = n. Aynı dört adım, sadece hızlı.

top
↓
NULL
9 → 18 → 3 → 25 → 7 → 12

çıkanlar -

9. push(9) — malloc, data = 9, next = top, top = n. Aynı dört adım, sadece hızlı.

top
↓
NULL
30 → 9 → 18 → 3 → 25 → 7 → 12

çıkanlar -

10. push(30) — malloc, data = 30, next = top, top = n. Aynı dört adım, sadece hızlı.

çıkanlar -

11. push(14) — malloc, data = 14, next = top, top = n. Aynı dört adım, sadece hızlı.

çıkanlar -

12. push(5) — malloc, data = 5, next = top, top = n. Aynı dört adım, sadece hızlı.

çıkanlar -

14. push(16) — malloc, data = 16, next = top, top = n. Aynı dört adım, sadece hızlı.

çıkanlar -

15. push(40) — malloc, data = 40, next = top, top = n. Aynı dört adım, sadece hızlı.

çıkanlar -

16. pop() — yığın boş değil. tmp = top en üst düğümü tutar; *out = tmp->data (40) okunur, biraz sonra tmp'yi serbest bırakacağız.

çıkanlar -

17. top = top->next; free(tmp): bellek geri verilir. (Java'da bunu çöp toplayıcı yapar.) Unutursak bellek sızıntısı olur.

çıkanlar - 40 16 21

19. pop() → 21; tmp serbest bırakılır, top bir alt düğüme geçer.

çıkanlar - 40 16 21

20. Bitti: 12 push, 3 başarılı pop, 0 alttan taşma. Yığında (alttan üste): 12, 7, 25, 3, 18, 9, 30, 14, 5. Bağlı yığın bellek bitmedikçe taşmaz; bedeli her düğümdeki fazladan next işaretçisidir.

Seçicide ayrıca **10 düğümü tek tek çıkar: en son düğüm de pop olur** (zor) ve uç durumlar **boş yığından pop, sonra 10 push** ve **uzun push dizisi: 14 düğüm, iki satır** örneklerini deneyin — ya da dört zorluk seviyesinde rastgele veri için 🎲 düğmesine basın, ya da kendi değerlerinizi yazın.

```

/* Week 3 -- Stacks and Queues
 * Linked-list stack: push and pop.
 * CEN207 Data Structures (CS50-style lecture notes)
 */
#include <stdbool.h>
#include <stdio.h>
#include <stdlib.h>

typedef struct Node {
    int data;
    struct Node *next;
} Node;
Node *top = NULL;          /* empty stack */

typedef struct {
    bool is_pop;
    int value;
} Op;

void push(int x) {
    Node *n = malloc(sizeof(Node));
    n->data = x;
    n->next = top;
    top = n;
}

bool pop(int *out) {
    if (top == NULL) return false;
    Node *tmp = top;
    *out = tmp->data;
    top = top->next;
    free(tmp);
    return true;
}

static void print_stack(void) {
    printf("stack (top to bottom):");
    for (Node *n = top; n != NULL; n = n->next)
        printf(" %d", n->data);
    if (top == NULL)
        printf(" (empty)");
    printf("\n");
}

static void run_scenario(const char *label, const Op ops[], int n) {
    printf("-- %s --\n", label);
    while (top != NULL) { int junk; pop(&junk); } /* start each scenario empty */
    print_stack();
    for (int i = 0; i < n; i++) {
        if (ops[i].is_pop) {
            int out = 0;
            bool ok = pop(&out);
            if (ok)
                printf("pop() -> true, out = %d\n", out);
            else
                printf("pop() -> false (stack is empty)\n");
        } else {
            push(ops[i].value);
            printf("push(%d)\n", ops[i].value);
        }
        print_stack();
    }
    printf("\n");
}

```

```
int main(void) {
    /* normal: 12 pushes, then 3 pops */
    Op normal[] = {
        {false, 12}, {false, 7}, {false, 25}, {false, 3}, {false, 18},
        {false, 9}, {false, 30}, {false, 14}, {false, 5}, {false, 21},
        {false, 16}, {false, 40}, {true, 0}, {true, 0}, {true, 0}
    };
    run_scenario("normal: 12 pushes, then 3 pops", normal, 15);

    /* hard: pop every node one by one -- even the last one is popped */
    Op hard[] = {
        {false, 4}, {false, 15}, {false, 8}, {false, 23}, {false, 6},
        {false, 31}, {false, 12}, {false, 27}, {false, 9}, {false, 18},
        {true, 0}, {true, 0}, {true, 0}, {true, 0}, {true, 0},
        {true, 0}, {true, 0}, {true, 0}, {true, 0}, {true, 0}
    };
    run_scenario("hard: pop every node one by one (10 pushes, 10 pops)", hard, 20);

    /* edge: pop on an empty stack, then 10 pushes */
    Op edge[] = {
        {true, 0}, {false, 7}, {false, 19}, {false, 3}, {false, 26},
        {false, 14}, {false, 8}, {false, 31}, {false, 22}, {false, 5}, {false, 17}, {true, 0}
    };
    run_scenario("edge: pop on an empty stack, then 10 pushes", edge, 12);

    return 0;
}
```

```

/* Week 3 -- Stacks and Queues
 * Linked-list stack: push and pop.
 * CEN207 Data Structures (CS50-style lecture notes)
 */
public class LinkedStackPushPop {
    static class Node {
        int data;
        Node next;
    }
    Node top = null;          // empty stack

    static class Op {
        boolean isPop;
        int value;
        Op(boolean isPop, int value) { this.isPop = isPop; this.value = value; }
    }

    void push(int x) {
        Node n = new Node();
        n.data = x;
        n.next = top;
        top = n;
    }

    Integer pop() {
        if (top == null) return null;
        Node tmp = top;
        int out = tmp.data;
        top = top.next;
        // the garbage collector frees tmp
        return out;
    }

    void printStack() {
        StringBuilder sb = new StringBuilder("stack (top to bottom):");
        for (Node n = top; n != null; n = n.next)
            sb.append(' ').append(n.data);
        if (top == null)
            sb.append(" (empty)");
        System.out.println(sb);
    }

    void runScenario(String label, Op[] ops) {
        System.out.println("-- " + label + " --");
        top = null;    // start each scenario empty
        printStack();
        for (Op op : ops) {
            if (op.isPop) {
                Integer out = pop();
                if (out != null)
                    System.out.println("pop() -> true, out = " + out);
                else
                    System.out.println("pop() -> false (stack is empty)");
            } else {
                push(op.value);
                System.out.println("push(" + op.value + ")");
            }
            printStack();
        }
        System.out.println();
    }

    public static void main(String[] args) {
        LinkedStackPushPop s = new LinkedStackPushPop();
    }
}

```

```

// normal: 12 pushes, then 3 pops
Op[] normal = {
    new Op(false, 12), new Op(false, 7), new Op(false, 25), new Op(false, 3), new Op(false,
18),
    new Op(false, 9), new Op(false, 30), new Op(false, 14), new Op(false, 5), new Op(false,
21),
    new Op(false, 16), new Op(false, 40), new Op(true, 0), new Op(true, 0), new Op(true, 0)
};
s.runScenario("normal: 12 pushes, then 3 pops", normal);

// hard: pop every node one by one -- even the last one is popped
Op[] hard = {
    new Op(false, 4), new Op(false, 15), new Op(false, 8), new Op(false, 23), new Op(false,
6),
    new Op(false, 31), new Op(false, 12), new Op(false, 27), new Op(false, 9), new Op(false,
18),
    new Op(true, 0), new Op(true, 0), new Op(true, 0), new Op(true, 0), new Op(true, 0),
    new Op(true, 0), new Op(true, 0), new Op(true, 0), new Op(true, 0), new Op(true, 0)
};
s.runScenario("hard: pop every node one by one (10 pushes, 10 pops)", hard);

// edge: pop on an empty stack, then 10 pushes
Op[] edge = {
    new Op(true, 0), new Op(false, 7), new Op(false, 19), new Op(false, 3), new Op(false,
26),
    new Op(false, 14), new Op(false, 8), new Op(false, 31), new Op(false, 22), new Op(false,
5), new Op(false, 17), new Op(true, 0)
};
s.runScenario("edge: pop on an empty stack, then 10 pushes", edge);
}
}

```

Deneyin

```
gcc -std=c11 -Wall -Wextra -o /tmp/x linked_stack_push_pop.c && /tmp/x
```

Beklenen çıktı:

```
-- normal: 12 pushes, then 3 pops --
stack (top to bottom): (empty)
push(12)
stack (top to bottom): 12
push(7)
stack (top to bottom): 7 12
push(25)
stack (top to bottom): 25 7 12
push(3)
stack (top to bottom): 3 25 7 12
push(18)
stack (top to bottom): 18 3 25 7 12
push(9)
stack (top to bottom): 9 18 3 25 7 12
push(30)
stack (top to bottom): 30 9 18 3 25 7 12
push(14)
stack (top to bottom): 14 30 9 18 3 25 7 12
push(5)
stack (top to bottom): 5 14 30 9 18 3 25 7 12
push(21)
stack (top to bottom): 21 5 14 30 9 18 3 25 7 12
push(16)
stack (top to bottom): 16 21 5 14 30 9 18 3 25 7 12
push(40)
stack (top to bottom): 40 16 21 5 14 30 9 18 3 25 7 12
pop() -> true, out = 40
stack (top to bottom): 16 21 5 14 30 9 18 3 25 7 12
pop() -> true, out = 16
stack (top to bottom): 21 5 14 30 9 18 3 25 7 12
pop() -> true, out = 21
stack (top to bottom): 5 14 30 9 18 3 25 7 12

-- hard: pop every node one by one (10 pushes, 10 pops) --
stack (top to bottom): (empty)
push(4)
stack (top to bottom): 4
push(15)
stack (top to bottom): 15 4
push(8)
stack (top to bottom): 8 15 4
push(23)
stack (top to bottom): 23 8 15 4
push(6)
stack (top to bottom): 6 23 8 15 4
push(31)
stack (top to bottom): 31 6 23 8 15 4
push(12)
stack (top to bottom): 12 31 6 23 8 15 4
push(27)
stack (top to bottom): 27 12 31 6 23 8 15 4
push(9)
stack (top to bottom): 9 27 12 31 6 23 8 15 4
push(18)
stack (top to bottom): 18 9 27 12 31 6 23 8 15 4
pop() -> true, out = 18
stack (top to bottom): 9 27 12 31 6 23 8 15 4
pop() -> true, out = 9
stack (top to bottom): 27 12 31 6 23 8 15 4
pop() -> true, out = 27
stack (top to bottom): 12 31 6 23 8 15 4
pop() -> true, out = 12
stack (top to bottom): 31 6 23 8 15 4
pop() -> true, out = 31
```

```

stack (top to bottom): 6 23 8 15 4
pop() -> true, out = 6
stack (top to bottom): 23 8 15 4
pop() -> true, out = 23
stack (top to bottom): 8 15 4
pop() -> true, out = 8
stack (top to bottom): 15 4
pop() -> true, out = 15
stack (top to bottom): 4
pop() -> true, out = 4
stack (top to bottom): (empty)

-- edge: pop on an empty stack, then 10 pushes --
stack (top to bottom): (empty)
pop() -> false (stack is empty)
stack (top to bottom): (empty)
push(7)
stack (top to bottom): 7
push(19)
stack (top to bottom): 19 7
push(3)
stack (top to bottom): 3 19 7
push(26)
stack (top to bottom): 26 3 19 7
push(14)
stack (top to bottom): 14 26 3 19 7
push(8)
stack (top to bottom): 8 14 26 3 19 7
push(31)
stack (top to bottom): 31 8 14 26 3 19 7
push(22)
stack (top to bottom): 22 31 8 14 26 3 19 7
push(5)
stack (top to bottom): 5 22 31 8 14 26 3 19 7
push(17)
stack (top to bottom): 17 5 22 31 8 14 26 3 19 7
pop() -> true, out = 17
stack (top to bottom): 5 22 31 8 14 26 3 19 7

```

```
javac -d /tmp/j LinkedStackPushPop.java && java -cp /tmp/j LinkedStackPushPop
```

Beklenen çıktı: yukarıdaki C çalıştırmasıyla birebir aynı (aynı algoritma, aynı veri).

Dizi vs. bağlı liste yığını

	Dizi ile yığın	Bağlı liste ile yığın
Kapasite	Sabit (<code>CAP</code>), taşabilir	Yalnızca kullanılabilir bellekle sınırlı
Eleman başına ekstra bellek	Yok	Düğüm başına bir işaretçi (<code>next</code>)
<code>push / pop</code>	$O(1)$, bellek ayırma yok	$O(1)$, her çağrıda bir <code>malloc / free</code>
Önbellek davranışı	Elemanlar bitişik — hızlı	Düğümler bellekte dağınık — pratikte daha yavaş

⚠ Sık yapılan hatalar

- **pop 'ta free(tmp) 'i unutmak.** Düğüm, `top` onu geçtiği anda erişilemez hâle gelir, ama onu `free` etmezseniz belleği sisteme geri verilmez — yavaş, sessiz bir bellek sızıntısı.
- **İşaretçiyi serbest bıraktıktan sonra kullanmak.** `free(tmp); return tmp->data;` zaten geri verilmiş belleği okur — tanımsız davranış; bazen "çalışır", bazen çöker.
- **Java'da eski referansları elde tutmak.** `free` yoktur, ama başka bir değişken hâlâ eski bir düğümü gösteriyorsa çöp toplayıcı onu da geri alamaz.
- **Uç durumlar.** Zaten boş bir yığından pop yapmak temiz biçimde `false` (ya da `null`) döndürmelidir, çökmemelidir — bunu ilk olarak, herhangi bir push'tan önce deneyin. Ve *her* düğümü, en sonuncusu dahil, pop yapmak `top == NULL` 'ı doğru bırakmalıdır, serbest bırakılmış bir düğüme sarkan bir işaretçiyi değil.

✓ Kendini sına: yığın

1. **Neden `top = -1`, "boş" için `top = 0` 'dan daha iyi bir seçim?** Çünkü `0` indisi geçerli bir hücredir. `top = 0` "boş" anlamına gelseydi, boş bir yığınla indis 0'da tek elemanı olan bir yığını birbirinden ayıramazdınız. `-1` geçerli bir indis olmadığı için yalnızca "hiç eleman yok" anlamına gelebilir.
2. **`CAP = 8` olan bir yığında 5 push ve 2 pop'tan sonra `top` nedir?** Her push `top` 'u 1 artırır, her pop 1 azaltır: `-1 + 5 - 2 = 2`. Üç eleman kalır (indis 0, 1, 2) ve `top == 2` olur.
3. **`malloc` çağırdığı halde bağlı liste yığınının push 'u neden hâlâ $O(1)$?** Sabit boyutlu tek bir düğüm için `malloc`, kaç düğüm zaten var olduğuna bağlı değildir; bu ders boyunca güvendiğimiz (kabaca sabit-zamanlı, ortalamada) bir işlemdir, var olan elemanlar üzerinde bir döngü değildir.

2. Yığın uygulamaları: ifadeler

2.1 Infix, postfix ve prefix yazımı

Aritmetiği $A + B$ şeklinde yazarsınız — işleç (operator), iki işlenenin (operand) **arasında** durur. Buna **infix (araek)** yazımı denir ve okulda öğretilen budur. Bilgisayar için biraz da can sıkıcıdır: $A + B * C$ ifadesinde $B * C$ 'nin $A +$ 'dan önce mi sonra mı hesaplanacağını bilmek için okuyucunun $+$ ve $*$ 'in *önceliğini* (precedence) bilmesi, gerekirse parantezlerle bakması gerekir. İki başka yazım, işleci öyle bir yere taşır ki hiçbir öncelik kuralına ya da paranteze gerek kalmaz:

Yazım	İşlecin yeri	Örnek ($A + B$)	Örnek ($A + B * C$)
Infix (araek)	İşlenenlerin arasında	<code>A + B</code>	<code>A + B * C</code>
Postfix (sonek, Reverse Polish)	Her iki işlenenden sonra	<code>A B +</code>	<code>A B C * +</code>
Prefix (önek, Polish)	Her iki işlenenden önce	<code>+ A B</code>	<code>+ A * B C</code>

Postfix ve prefix, 1920'lerde Polonyalı mantıkçı Jan Łukasiewicz tarafından tanıtıldı (bu yüzden prefix için "Polish notation", postfix için "Reverse Polish Notation", RPN, denir). İkisi de, değerlendirme sırasında hiçbir öncelik tablosuna gerek kalmadan, tek bir soldan-sağa ya da sağdan-sola tarama ve bir yığınla değerlendirilebilir — öncelik, ifade dönüştürülürken zaten bir kez çözülmüştür. RPN, Hewlett-Packard hesap makineleri sayesinde ünlendi; bunun nedeni

parantez tuşuna ihtiyaç duymaması ve birazdan yazacağınız programla aynı, küçük ve basit bir yığın makinesiyle değerlendirilebilmesidir.

Sıradaki birkaç bölüm, ifadelerle çalışmak için gereken parçaları sırayla kurar: parantezlerin dengeli olup olmadığını denetlemek, bir postfix ifadeyi değerlendirmek, infix'i postfix'e çevirmek — ve sonra ikisinin de ayna görüntüsü: bir *prefix* ifadeyi değerlendirmek, ve infix'i *prefix*'e çevirmek.

2.2 Parantez dengesini denetleme

`{{([ ])([ ])}` geçerli biçimde iç içe geçmiş bir ifade midir? Her kapanan parantez, hâlâ açık olan **en son açılan** parantezle eşleşmelidir. "En son açılan, ilk kapanan" — bu cümle aklınıza hemen bir yığın getirmeli.

girdi -

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
a	(	b	[	c	]	d	)	e	{	f	}	g

 yığın

1. a(b[c]d)e{f}g (13 karakter) dengeli mi? Kural: her kapanan, en son açılan ile eşleşmeli. Parantez olmayan karakterler atlanır.

girdi -

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
a	(	b	[	c	]	d	)	e	{	f	}	g

 yığın

2. a: parantez değil, atla.

girdi -

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
a	(	b	[	c	]	d	)	e	{	f	}	g

 yığın push

3. (bir açan parantez: yığına it (push). Yığında 1 açık parantez var.

girdi -

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
a	(	b	[	c	]	d	)	e	{	f	}	g

 yığın

4. b: parantez değil, atla.

girdi -

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
a	(	b	[	c	]	d	)	e	{	f	}	g

 yığın push

5. [bir açan parantez: yığına it (push). Yığında 2 açık parantez var.

girdi -

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
a	(	b	[	c	]	d	)	e	{	f	}	g

 yığın

6. c: parantez değil, atla.

girdi -

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
a	(	b	[	c	]	d	)	e	{	f	}	g

 yığın ([matches)

7.] bir kapanan: yığından çek (pop) → [. Eşleşiyorlar.

girdi -

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
a	(	b	[	c	]	d	)	e	{	f	}	g

 yığın

8. d: parantez değil, atla.

girdi -

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
a	(	b	[	c	]	d	)	e	{	f	}	g

 yığın ((matches)

9.) bir kapanan: yığından çek (pop) → (. Eşleşiyorlar.

girdi -

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
a	(	b	[	c	]	d	)	e	{	f	}	g

 yığın

10. e: parantez değil, atla.

girdi -

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
a	(	b	[	c	]	d	)	e	{	f	}	g

 yığın push

girdi -

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
a	(	b	[	c	]	d	)	e	{	f	}	g

 yığın

11. { bir açan parantez: yığına it (push). Yığında 1 açık parantez var.

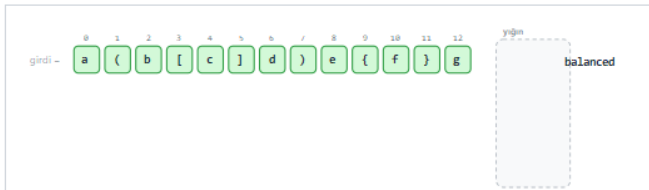
12. f: parantez değil, atla.

13. } bir kapanan: yığından çek (pop) → {. Eşleşiyorlar.

14. g: parantez değil, atla.

15. Girdi bitti, yığın boş: her açan kendi kapananını buldu → dengeli. Her karakter bir kez işlenir: $O(n)$.

Seçicide ayrıca **dengeli, üç grup, iç içe üç tür parantez** (zor) ve uç durumlar **uyuşmayan parantez: (ile] eşleşmez, boş yığına kapanan gelir, sonda açık kalan parantez, 10 kat iç içe, dengeli ve hiç parantez yok** örneklerini deneyin — ya da dört zorluk seviyesinde rastgele veri için 🎲 düğmesine basın, ya da kendi değerlerinizi yazın.

Algoritma dizgiyi bir kez tarar. Her açan parantez itilir (push). Her kapanan parantez yığından çeker (pop) ve çıkanla eşleşmelidir; kapanan geldiğinde yığın boşsa, ya da çekilen açan eşleşmiyorsa, dizgi dengesizdir. Dizgi bittiğinde yığın boşsa, her parantez eşleşmiştir.

```

/* Week 3 -- Stacks and Queues
 * Checking brackets with a stack.
 * CEN207 Data Structures (CS50-style lecture notes)
 */
#include <stdbool.h>
#include <stdio.h>

static bool matches(char open, char close) {
    return (open == '(' && close == ')') ||
           (open == '[' && close == ']') ||
           (open == '{' && close == '}');
}

bool balanced(const char *s) {
    char st[100]; int top = -1;
    for (int i = 0; s[i] != '\0'; i++) {
        char c = s[i];
        if (c == '(' || c == '[' || c == '{') {
            st[++top] = c; /* opener: push */
        } else if (c == ')' || c == ']' || c == '}') {
            if (top == -1) return false; /* nothing to match */
            char o = st[top--]; /* pop */
            if (!matches(o, c)) return false;
        }
    }
    return top == -1; /* all closed? */
}

int main(void) {
    /* normal: balanced, mixed characters (13 characters) */
    printf("-- normal: balanced, mixed characters --\n");
    printf("balanced(\"a(b[c]d)e{f}g\") -> %s\n", balanced("a(b[c]d)e{f}g") ? "true" : "false");

    /* hard: balanced, three groups, all three bracket kinds nested (29 characters) */
    printf("\n-- hard: balanced, three groups, all three bracket kinds nested --\n");
    printf("balanced(\"(a[b]{c})+(d[e]{f})*(g[h]{i})\") -> %s\n",
           balanced("(a[b]{c})+(d[e]{f})*(g[h]{i})") ? "true" : "false");

    /* edge: mismatch -- ( does not match ] (15 characters) */
    printf("\n-- edge: mismatch, ( does not match ] --\n");
    printf("balanced(\"start(a[b]c]end\") -> %s\n", balanced("start(a[b]c]end") ? "true" : "false");

    return 0;
}

```

```

/* Week 3 -- Stacks and Queues
 * Checking brackets with a stack.
 * CEN207 Data Structures (CS50-style lecture notes)
 */
public class BracketChecker {
    static boolean matches(char open, char close) {
        return (open == '(' && close == ')') ||
            (open == '[' && close == ']') ||
            (open == '{' && close == '}');
    }

    boolean balanced(String s) {
        char[] st = new char[100]; int top = -1;
        for (int i = 0; i < s.length(); i++) {
            char c = s.charAt(i);
            if (c == '(' || c == '[' || c == '{') {
                st[++top] = c; // opener: push
            } else if (c == ')' || c == ']' || c == '}') {
                if (top == -1) return false; // nothing to match
                char o = st[top--]; // pop
                if (!matches(o, c)) return false;
            }
        }
        return top == -1; // all closed?
    }

    public static void main(String[] args) {
        BracketChecker checker = new BracketChecker();

        // normal: balanced, mixed characters (13 characters)
        System.out.println("-- normal: balanced, mixed characters --");
        System.out.println("balanced(\"a(b[c]d)e{f}g\") -> " + checker.balanced("a(b[c]d)e{f}g"));

        // hard: balanced, three groups, all three bracket kinds nested (29 characters)
        System.out.println();
        System.out.println("-- hard: balanced, three groups, all three bracket kinds nested --");
        System.out.println("balanced(\"(a[b]{c})+(d[e]{f})*(g[h]{i})\") -> "
            + checker.balanced("(a[b]{c})+(d[e]{f})*(g[h]{i})"));

        // edge: mismatch -- ( does not match ] (15 characters)
        System.out.println();
        System.out.println("-- edge: mismatch, ( does not match ] --");
        System.out.println("balanced(\"start(a[b]c]end\") -> " +
            checker.balanced("start(a[b]c]end"));
    }
}

```

Deneyin

```
gcc -std=c11 -Wall -Wextra -o /tmp/x bracket_checker.c && /tmp/x
```

Beklenen çıktı:

```

-- normal: balanced, mixed characters --
balanced("a(b[c]d)e{f}g") -> true

-- hard: balanced, three groups, all three bracket kinds nested --
balanced("(a[b]{c})+(d[e]{f})*(g[h]{i})") -> true

-- edge: mismatch, ( does not match ] --
balanced("start(a[b]c]end") -> false

```

```
javac -d /tmp/j BracketChecker.java && java -cp /tmp/j BracketChecker
```

Beklenen çıktı: yukarıdaki C çalıştırmasıyla birebir aynı (aynı algoritma, aynı veri).

Karmaşıklık. Her karaktere tam olarak bir kez bakılır ve her yığın işlemi $O(1)$ 'dir, dolayısıyla `balanced` $O(n)$ zamanda çalışır ve en kötü durumda (tamamı açan parantezlerden oluşan bir dizgi) $O(n)$ ek bellek kullanır.

⚠ Sık yapılan hatalar

Bir parantez dizgisinin dengesiz olmasının tam olarak üç yolu vardır, ve doğru bir denetleyici üçünü de yakalamalıdır:

1. Bir kapanan gelir ama yığının tepesi onunla eşleşmez — `()`.
2. Bir kapanan gelir ama yığın zaten boştur — açık hiçbir şey yokken `)`.
3. Dizgi biter ama yığın **boş değildir** — `((` ilk `(`'ini hiç kapatmaz.

Sık yapılan bir hata, yalnızca 1. durumu denetleyip son satır olan `return top == -1;`'i unutmaktır; bu, kapanmamış parantezleri sessizce "dengeli" olarak kabul eder.

Uç durumlar. Tamamen boş bir yığına gelen bir kapanan (2. durum, hiç açan yok), birçok kat iç içe geçmiş parantezler (yığın yalnızca bir seviyeyi değil doğru biçimde büyümelidir) ve hiç parantez içermeyen bir dizgi (bunun "dengeli" olarak bildirilmesi gerekir — eşleşecek hiçbir şey yoktur) elle bir kez denetlemeye değer.

2.3 Bir postfix ifadeyi değerlendirme

Bir ifade postfix biçimine geldiğinde, değerlendirmek hiçbir öncelik kuralına ihtiyaç duymaz — tek bir soldan sağa tarama ve bir yığın bütün işi yapar. `5 3 + 8 2 - *, (5 + 3) * (8 - 2) = 48` olarak değerlendirilmelidir.

belirtiler = 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
5 3 + 8 2 - * 6 + 12 -

1. 5 3 + 8 2 - * 6 + 12 - postfix (sonak) yazımdır: işleç, işlenenlerinden sonra gelir. Parantez ve öncelik kuralı gerekmez; bir yığın yeter.

belirtiler = 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
5 3 + 8 2 - * 6 + 12 -

2. 5 bir sayı: yığına it.

belirtiler = 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
5 3 + 8 2 - * 6 + 12 -

3. 3 bir sayı: yığına it.

belirtiler = 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
5 3 + 8 2 - * 6 + 12 -

4. + bir işleç: önce sağ işleneni (b = 3), sonra sol işleneni (a = 5) çek. Sıra önemli.

belirtiler = 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
5 3 + 8 2 - * 6 + 12 -

6. 8 bir sayı: yığına it.

belirtiler = 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
5 3 + 8 2 - * 6 + 12 -

7. 2 bir sayı: yığına it.

belirtiler = 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
5 3 + 8 2 - * 6 + 12 -

8. - bir işleç: önce sağ işleneni (b = 2), sonra sol işleneni (a = 8) çek. Sıra önemli.

belirtiler = 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
5 3 + 8 2 - * 6 + 12 -

9. $8 - 2 = 6$. Sonuç yığına geri itilir; sonraki işlemin işleneni olacak.

belirtiler = 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
5 3 + 8 2 - * 6 + 12 -

10. * bir işleç: önce sağ işleneni (b = 6), sonra sol işleneni (a = 8) çek. Sıra önemli.

belirtiler = 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
5 3 + 8 2 - * 6 + 12 -

11. $8 \times 6 = 48$. Sonuç yığına geri itilir; sonraki işlemin işleneni olacak.

belirtiler = 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
5 3 + 8 2 - * 6 + 12 -

12. 6 bir sayı: yığına it.

belirtiler = 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
5 3 + 8 2 - * 6 + 12 -

13. + bir işleç: önce sağ işleneni (b = 6), sonra sol işleneni (a = 48) çek. Sıra önemli.

15. 12 bir sayı: yığına it.

16. - bir işleç: önce sağ işleneni ($b = 12$), sonra sol işleneni ($a = 54$) çek. Sıra önemli.

17. $54 - 12 = 42$. Sonuç yığına geri itilir; sonraki işlemin işleneni olacak.

18. Girdi bitti; yığında tek değer kaldı: 42. Her belirteç bir kez işlenir: $O(n)$.

Seçicide ayrıca **15 belirteç, dört işleç türü** (zor) ve uç durumlar **sıfıra bölme, çok az işlenen: işleç en başta, çok fazla işlenen: sonda 6 değer kalıyor, sonuç negatif ve tam sayı bölmesi: küsurat atılır** örneklerini deneyin — ya da dört zorluk seviyesinde rastgele veri için 🎲 düğmesine basın, ya da kendi değerlerinizi yazın.

Her sayı itilir (push). Her işleç **iki** değeri çeker (pop) — önce sağ işlenen, sonra sol işlenen gelir — kendini uygular ve sonucu geri iter; bu sonuç sonraki bir işleç tarafından kullanılmaya hazırdır. Üretim kalitesinde bir değerlendirici, hatalı girdide de temiz biçimde başarısız olmalıdır; bu yüzden aşağıdaki sürüm bir **error** bayrağı taşır: bir işleçten önce çok az işlenen olması, ya da sıfıra bölme, bu bayrağı hemen ayarlayıp durur; sonda artakalan işlenenler de bir hata sayılır.

```

/* Week 3 -- Stacks and Queues
 * Evaluating a postfix expression with a stack (with error handling).
 * CEN207 Data Structures (CS50-style lecture notes)
 */
#include <ctype.h>
#include <stdbool.h>
#include <stdio.h>
#include <stdlib.h>

static bool is_number(const char *t) {
    return isdigit((unsigned char) t[0]);
}

static int apply(char op, int a, int b) {
    switch (op) {
        case '+': return a + b;
        case '-': return a - b;
        case '*': return a * b;
        case '/': return a / b;
        default: return 0;
    }
}

int eval_postfix(char *tok[], int n, bool *error) {
    int st[100]; int top = -1;
    for (int i = 0; i < n; i++) {
        char *t = tok[i];
        if (is_number(t)) {
            st[++top] = atoi(t); /* number: push */
        } else {
            if (top < 1) { *error = true; return 0; } /* too few operands */
            int b = st[top--]; /* right operand */
            int a = st[top--]; /* left operand */
            if (t[0] == '/' && b == 0) { *error = true; return 0; } /* division by zero */
            st[++top] = apply(t[0], a, b); /* integer division truncates toward zero */
        }
    }
    if (top != 0) { *error = true; return 0; } /* too many operands left */
    return st[top]; /* the answer */
}

static void run(const char *label, char *tok[], int n) {
    bool error = false;
    int result = eval_postfix(tok, n, &error);
    printf("--- %s --\n", label);
    if (error)
        printf("result = ERROR (invalid postfix expression)\n\n");
    else
        printf("result = %d\n\n", result);
}

int main(void) {
    /* normal: 11 tokens, no errors */
    char *normal[] = {"5", "3", "+", "8", "2", "-", "*", "6", "+", "12", "-"};
    run("normal: 11 tokens, no errors", normal, 11);

    /* hard: 15 tokens, all four operators */
    char *hard[] = {"12", "3", "/", "4", "*", "5", "+", "20", "-", "2", "*", "7", "+", "3", "*"};
    run("hard: 15 tokens, all four operators", hard, 15);

    /* edge: division by zero */
    char *edge[] = {"9", "3", "-", "6", "*", "0", "/", "5", "+", "8", "-", "2", "*"};
    run("edge: division by zero", edge, 13);
}

```

```
    return 0;  
}
```

```

/* Week 3 -- Stacks and Queues
 * Evaluating a postfix expression with a stack (with error handling).
 * CEN207 Data Structures (CS50-style lecture notes)
 */
public class PostfixEvaluator {
    static boolean isNumber(String t) {
        return Character.isDigit(t.charAt(0));
    }

    static int apply(char op, int a, int b) {
        switch (op) {
            case '+': return a + b;
            case '-': return a - b;
            case '*': return a * b;
            case '/': return a / b;
            default: return 0;
        }
    }

    int evalPostfix(String[] tok, boolean[] error) {
        int[] st = new int[100]; int top = -1;
        for (int i = 0; i < tok.length; i++) {
            String t = tok[i];
            if (isNumber(t)) {
                st[++top] = Integer.parseInt(t); // number: push
            } else {
                if (top < 1) { error[0] = true; return 0; } // too few operands
                int b = st[top--]; // right operand
                int a = st[top--]; // left operand
                if (t.equals("/") && b == 0) { error[0] = true; return 0; } // division by zero
                st[++top] = apply(t.charAt(0), a, b); // integer division truncates toward zero
            }
        }
        if (top != 0) { error[0] = true; return 0; } // too many operands left
        return st[top]; // the answer
    }

    void run(String label, String[] tok) {
        boolean[] error = {false};
        int result = evalPostfix(tok, error);
        System.out.println("-- " + label + " --");
        if (error[0])
            System.out.println("result = ERROR (invalid postfix expression)");
        else
            System.out.println("result = " + result);
        System.out.println();
    }

    public static void main(String[] args) {
        PostfixEvaluator ev = new PostfixEvaluator();

        // normal: 11 tokens, no errors
        String[] normal = {"5", "3", "+", "8", "2", "-", "*", "6", "+", "12", "-"};
        ev.run("normal: 11 tokens, no errors", normal);

        // hard: 15 tokens, all four operators
        String[] hard = {"12", "3", "/", "4", "*", "5", "+", "20", "-", "2", "*", "7", "+", "3",
            "*"};
        ev.run("hard: 15 tokens, all four operators", hard);

        // edge: division by zero
        String[] edge = {"9", "3", "-", "6", "*", "0", "/", "5", "+", "8", "-", "2", "*"};
        ev.run("edge: division by zero", edge);
    }
}

```

```
}
}
```

Deneyin

```
gcc -std=c11 -Wall -Wextra -o /tmp/x postfix_evaluator.c && /tmp/x
```

Beklenen çıktı:

```
-- normal: 11 tokens, no errors --
result = 42

-- hard: 15 tokens, all four operators --
result = 27

-- edge: division by zero --
result = ERROR (invalid postfix expression)
```

```
javac -d /tmp/j PostfixEvaluator.java && java -cp /tmp/j PostfixEvaluator
```

Beklenen çıktı: yukarıdaki C çalıştırmasıyla birebir aynı (aynı algoritma, aynı veri).

Karmaşıklık. Belirteç (token) sayısında $O(n)$: her belirteç en çok bir kez itilir, en çok bir kez çekilir.

Sık yapılan hatalar

- **İşlenenleri yanlış sırada çekmek.** `-` ve `/` için sıra önemlidir: ilk çekilen değer **sağ** işlenendir, ikinci çekilen **sol** işlenendir. `8 2 -`, `8 - 2` demektir; bu, `b = 2` (önce çekilen) ve `a = 8` (sonra çekilen) olduğu `a - b` olarak hesaplanır — bunları yer değiştirirseniz `2 - 8` hesaplırsınız.
- **Girdiyi doğrulamamak.** `top < 1` ve `top != 0` denetimlerini atlamak, bozuk bir ifadenin ya çökmesine (boş bir yığından çekme) ya da sessizce artakalan bir değeri hata bildirmeden döndürmesine izin verir.
- **Uç durumlar.** Sıfıra bölme açıkça yakalanmalıdır — C, tam sayı sıfıra bölmesi için yakalanabilir bir istisna fırlatmaz, bu tanımsız davranıştır. Ayrıca çok az işlenenle (bir işleç, uygulanacak bir şey daha yokken gelir) ve çok fazla işlenenle (ifade bittiğinde geriye sayılar kalır) ne olduğunu denetleyin.

2.4 Bir prefix ifadeyi değerlendirme

Prefix (Polish) yazımı, işleci işlenenlerinden **önce** koyar: `A + B` yerine `+ A B`. Değerlendirmesi postfix'le aynı şekilde ilerler — bir yığınla tek bir tarama, hiçbir öncelik kuralına gerek yok — yalnızca tarama **sağdan sola** yapılır ve her işlecin ilk çektiği değer artık **sol** işlenendir (postfix'in tam aynası, orada ilk çekilen sağ işlenendi).

belirtiler = $\begin{matrix} 0 & 1 & 2 & 3 & 4 & 5 & 6 & 7 & 8 & 9 & 10 \\ - & + & - & * & + & 5 & 3 & 8 & 2 & 6 & 12 \end{matrix}$

1. $- + - * + 5 3 8 2 6 12$ prefix (önek) yazımdır: işleç, işlenenlerden önce gelir. Postfix'in aynası: girdiyi sağdan sola okuyoruz.

belirtiler = $\begin{matrix} 0 & 1 & 2 & 3 & 4 & 5 & 6 & 7 & 8 & 9 & 10 \\ - & + & - & * & + & 5 & 3 & 8 & 2 & 6 & 12 \end{matrix}$

2. 12 bir sayı: yığına it.

belirtiler = $\begin{matrix} 0 & 1 & 2 & 3 & 4 & 5 & 6 & 7 & 8 & 9 & 10 \\ - & + & - & * & + & 5 & 3 & 8 & 2 & 6 & 12 \end{matrix}$

3. 6 bir sayı: yığına it.

belirtiler = $\begin{matrix} 0 & 1 & 2 & 3 & 4 & 5 & 6 & 7 & 8 & 9 & 10 \\ - & + & - & * & + & 5 & 3 & 8 & 2 & 6 & 12 \end{matrix}$

4. 2 bir sayı: yığına it.

belirtiler = $\begin{matrix} 0 & 1 & 2 & 3 & 4 & 5 & 6 & 7 & 8 & 9 & 10 \\ - & + & - & * & + & 5 & 3 & 8 & 2 & 6 & 12 \end{matrix}$

6. 3 bir sayı: yığına it.

belirtiler = $\begin{matrix} 0 & 1 & 2 & 3 & 4 & 5 & 6 & 7 & 8 & 9 & 10 \\ - & + & - & * & + & 5 & 3 & 8 & 2 & 6 & 12 \end{matrix}$

7. 5 bir sayı: yığına it.

belirtiler = $\begin{matrix} 0 & 1 & 2 & 3 & 4 & 5 & 6 & 7 & 8 & 9 & 10 \\ - & + & - & * & + & 5 & 3 & 8 & 2 & 6 & 12 \end{matrix}$

8. $+$ bir işleç. Postfix'in tersine, ilk çekilen sol işlenendir ($a = 5$), ikincisi sağ ($b = 3$).

belirtiler = $\begin{matrix} 0 & 1 & 2 & 3 & 4 & 5 & 6 & 7 & 8 & 9 & 10 \\ - & + & - & * & + & 5 & 3 & 8 & 2 & 6 & 12 \end{matrix}$

9. $5 + 3 = 8$. Sonuç yığına geri itilir.

belirtiler = $\begin{matrix} 0 & 1 & 2 & 3 & 4 & 5 & 6 & 7 & 8 & 9 & 10 \\ - & + & - & * & + & 5 & 3 & 8 & 2 & 6 & 12 \end{matrix}$

10. $*$ bir işleç. Postfix'in tersine, ilk çekilen sol işlenendir ($a = 8$), ikincisi sağ ($b = 8$).

belirtiler = $\begin{matrix} 0 & 1 & 2 & 3 & 4 & 5 & 6 & 7 & 8 & 9 & 10 \\ - & + & - & * & + & 5 & 3 & 8 & 2 & 6 & 12 \end{matrix}$

11. $8 \times 8 = 64$. Sonuç yığına geri itilir.

belirtiler = $\begin{matrix} 0 & 1 & 2 & 3 & 4 & 5 & 6 & 7 & 8 & 9 & 10 \\ - & + & - & * & + & 5 & 3 & 8 & 2 & 6 & 12 \end{matrix}$

12. $-$ bir işleç. Postfix'in tersine, ilk çekilen sol işlenendir ($a = 64$), ikincisi sağ ($b = 2$).

belirtiler = $\begin{matrix} 0 & 1 & 2 & 3 & 4 & 5 & 6 & 7 & 8 & 9 & 10 \\ - & + & - & * & + & 5 & 3 & 8 & 2 & 6 & 12 \end{matrix}$

13. $64 - 2 = 62$. Sonuç yığına geri itilir.

15. $62 + 6 = 68$. Sonuç yığına geri itilir.

16. - bir işleç. Postfix'in tersine, ilk çekilen sol işlenendir ($a = 68$), ikincisi sağ ($b = 12$).

17. $68 - 12 = 56$. Sonuç yığına geri itilir.

18. Girdi bitti; yığında tek değer kaldı: 56. Prefix ve postfix aynı fikrin iki yönüdür; ikisi de $O(n)$.

Seçicide ayrıca **15 belirteç**, **dört işleç türü** (zor) ve uç durumlar **çok az işlenen**: **işleç en sonda (ilk işlenen)**, **çok fazla işlenen**: **hiç işleç yok**, **sıfıra bölme**, **sonuç negatif** ve **tam sayı bölmesi**: **negatif payda küsuratı da atılır** örneklerini deneyin — ya da dört zorluk seviyesinde rastgele veri için 🎲 düğmesine basın, ya da kendi değerlerinizi yazın.

```

/* Week 3 -- Stacks and Queues
 * Evaluating a prefix (Polish) expression with a stack, right to left.
 * CEN207 Data Structures (CS50-style lecture notes)
 */
#include <ctype.h>
#include <stdbool.h>
#include <stdio.h>
#include <stdlib.h>

static bool is_number(const char *t) {
    return isdigit((unsigned char) t[0]);
}

static int apply(char op, int a, int b) {
    switch (op) {
        case '+': return a + b;
        case '-': return a - b;
        case '*': return a * b;
        case '/': return a / b;
        default: return 0;
    }
}

int eval_prefix(char *tok[], int n, bool *error) {
    int st[100]; int top = -1;
    for (int i = n - 1; i >= 0; i--) { /* right to left */
        char *t = tok[i];
        if (is_number(t)) {
            st[++top] = atoi(t); /* number: push */
        } else {
            if (top < 1) { *error = true; return 0; } /* too few operands */
            int a = st[top--]; /* left operand */
            int b = st[top--]; /* right operand */
            if (t[0] == '/' && b == 0) { *error = true; return 0; } /* division by zero */
            st[++top] = apply(t[0], a, b); /* integer division truncates toward zero */
        }
    }
    if (top != 0) { *error = true; return 0; } /* too many operands left */
    return st[top]; /* the answer */
}

static void run(const char *label, char *tok[], int n) {
    bool error = false;
    int result = eval_prefix(tok, n, &error);
    printf("-- %s --\n", label);
    if (error)
        printf("result = ERROR (invalid prefix expression)\n\n");
    else
        printf("result = %d\n\n", result);
}

int main(void) {
    /* normal: 11 tokens, no errors */
    char *normal[] = {"-", "+", "-", "*", "+", "5", "3", "8", "2", "6", "12"};
    run("normal: 11 tokens, no errors", normal, 11);

    /* hard: 14 tokens, all four operators */
    char *hard[] = {"*", "+", "-", "*", "+", "/", "12", "3", "4", "5", "20", "2", "7", "3"};
    run("hard: 14 tokens, all four operators", hard, 14);

    /* edge: too few operands -- an operator is last (processed first) */
    char *edge[] = {"+", "5", "3", "8", "2", "*", "9", "+", "6", "-", "7"};
    run("edge: too few operands (an operator is processed first)", edge, 11);
}

```

```
    return 0;  
}
```

```

/* Week 3 -- Stacks and Queues
 * Evaluating a prefix (Polish) expression with a stack, right to left.
 * CEN207 Data Structures (CS50-style lecture notes)
 */
public class PrefixEvaluator {
    static boolean isNumber(String t) {
        return Character.isDigit(t.charAt(0));
    }

    static int apply(char op, int a, int b) {
        switch (op) {
            case '+': return a + b;
            case '-': return a - b;
            case '*': return a * b;
            case '/': return a / b;
            default: return 0;
        }
    }

    int evalPrefix(String[] tok, boolean[] error) {
        int[] st = new int[100]; int top = -1;
        for (int i = tok.length - 1; i >= 0; i--) { // right to left
            String t = tok[i];
            if (isNumber(t)) {
                st[++top] = Integer.parseInt(t); // number: push
            } else {
                if (top < 1) { error[0] = true; return 0; } // too few operands
                int a = st[top--]; // left operand
                int b = st[top--]; // right operand
                if (t.equals("/") && b == 0) { error[0] = true; return 0; } // division by zero
                st[++top] = apply(t.charAt(0), a, b); // integer division truncates toward zero
            }
        }
        if (top != 0) { error[0] = true; return 0; } // too many operands left
        return st[top]; // the answer
    }

    void run(String label, String[] tok) {
        boolean[] error = {false};
        int result = evalPrefix(tok, error);
        System.out.println("-- " + label + " --");
        if (error[0])
            System.out.println("result = ERROR (invalid prefix expression)");
        else
            System.out.println("result = " + result);
        System.out.println();
    }

    public static void main(String[] args) {
        PrefixEvaluator ev = new PrefixEvaluator();

        // normal: 11 tokens, no errors
        String[] normal = {"-", "+", "-", "*", "+", "5", "3", "8", "2", "6", "12"};
        ev.run("normal: 11 tokens, no errors", normal);

        // hard: 14 tokens, all four operators
        String[] hard = {"*", "+", "-", "*", "+", "/", "12", "3", "4", "5", "20", "2", "7", "3"};
        ev.run("hard: 14 tokens, all four operators", hard);

        // edge: too few operands -- an operator is last (processed first)
        String[] edge = {"+", "5", "3", "8", "2", "*", "9", "+", "6", "-", "7"};
        ev.run("edge: too few operands (an operator is processed first)", edge);
    }
}

```

```
}
}
```

Deneyin

```
gcc -std=c11 -Wall -Wextra -o /tmp/x prefix_evaluator.c && /tmp/x
```

Beklenen çıktı:

```
-- normal: 11 tokens, no errors --
result = 56

-- hard: 14 tokens, all four operators --
result = ERROR (invalid prefix expression)

-- edge: too few operands (an operator is processed first) --
result = ERROR (invalid prefix expression)
```

```
javac -d /tmp/j PrefixEvaluator.java && java -cp /tmp/j PrefixEvaluator
```

Beklenen çıktı: yukarıdaki C çalıştırmasıyla birebir aynı (aynı algoritma, aynı veri).

Karmaşıklık. $O(n)$, tam olarak postfix değerlendirme gibi — her belirteç en çok bir kez itilir, en çok bir kez çekilir; yalnızca ters yönde gezilir.

⚠ Sık yapılan hatalar

- **İşlenenleri yanlış sırada çekmek.** Prefix'te ilk çekilen değer **sol** işlenendir, ikinci çekilen **sağ** işlenendir — postfix'in tam tersi. Bunu ters yaparsanız, her değişmeli olmayan (non-commutative) işleç (-, /) sessizce yanlış şeyi hesaplar.
- **Alışkanlıkla soldan sağa taramak.** Prefix'in bütün mantığı, sondan başlayarak okunmak (ve değerlendirilmek) üzere tasarlanmış olmasındır; postfix gibi soldan sağa taramak işe yaramaz.
- **Uç durumlar.** Yukarıdaki "zor" örnek aslında **hata verir** (sonda artakalan çok fazla işlenen) — "daha fazla belirteç" in otomatik olarak "geçerli bir ifade" anlamına gelmediğinin iyi bir hatırlatıcısı. Çok az işleneni ve sıfıra bölmeyi de, postfix'te olduğu gibi, ayrıca denetleyin.

2.5 Infix'i postfix'e çevirme

İnsanlar infix yazar; yukarıdaki postfix değerlendiricisinin postfix'e ihtiyacı vardır. Edsger Dijkstra'nın, yük vagonlarını yeniden sıralayan demiryolu manevra istasyonlarından esinlenerek **"tren makası" algoritması** (shunting-yard algorithm) dediği klasik algoritma, önceliği bir kerede, en baştan çözmek için, bu sefer *sayılar* değil *işleçler* tutan ikinci bir yığın kullanır.

girdi =

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
A	+	B	*	C	-	D	+	E	*	F

 işlec yığını

çıktı =

1. A+B*C-D+E*F (11 karakter) infix (araek) yazımdır. Hedef: işlec yığınıyla postfix'e çevirmek (Dijkstra'nın "tren makası" algoritması).

girdi =

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
A	+	B	*	C	-	D	+	E	*	F

 işlec yığını

çıktı =

A

 output

2. A bir işlenen: doğrudan çıktıya yazılır.

girdi =

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
A	+	B	*	C	-	D	+	E	*	F

 işlec yığını

çıktı =

A

 push

3. + işlec yığınına itilir.

girdi =

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
A	+	B	*	C	-	D	+	E	*	F

 işlec yığını

çıktı =

A

B

 output

4. B bir işlenen: doğrudan çıktıya yazılır.

girdi =

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
A	+	B	*	C	-	D	+	E	*	F

 işlec yığını

çıktı =

A

B

 push

5. * işlec yığınına itilir: tepedeki işlec artık ondan zayıf ya da o daha yeni.

girdi =

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
A	+	B	*	C	-	D	+	E	*	F

 işlec yığını

çıktı =

A

B

C

 output

6. C bir işlenen: doğrudan çıktıya yazılır.

girdi =

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
A	+	B	*	C	-	D	+	E	*	F

 işlec yığını

çıktı =

A

B

C

 flush

7. - geldi. Tepedeki * önceliği düşürmüyor (eşit ya da daha güçlü) → çıktıya aktar.

girdi =

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
A	+	B	*	C	-	D	+	E	*	F

 işlec yığını

çıktı =

A

B

C

*

 flush

8. - geldi. Tepedeki + önceliği düşürmüyor (eşit ya da daha güçlü) → çıktıya aktar.

girdi =

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
A	+	B	*	C	-	D	+	E	*	F

 işlec yığını

çıktı =

A

B

C

*

 push

girdi =

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
A	+	B	*	C	-	D	+	E	*	F

 işlec yığını

çıktı =

A

B

C

*

-

 output

çıkış = [A][B][C][*][+]

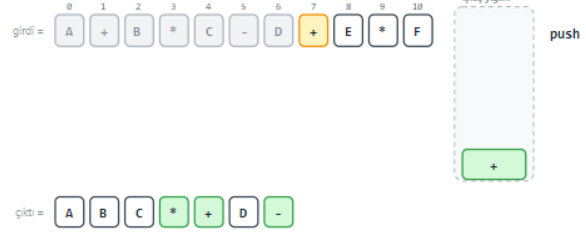
9. - işleç yığına itilir.

çıkış = [A][B][C][*][+][D]

10. D bir işlenen: doğrudan çıktıya yazılır.

11. + geldi. Tepedeki - önceliği düşürmüyor (eşit ya da daha güçlü) → çıktıya aktar.

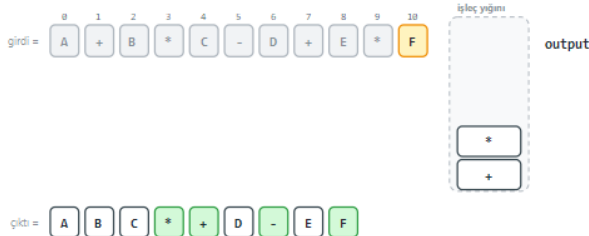
12. + işleç yığına itilir.

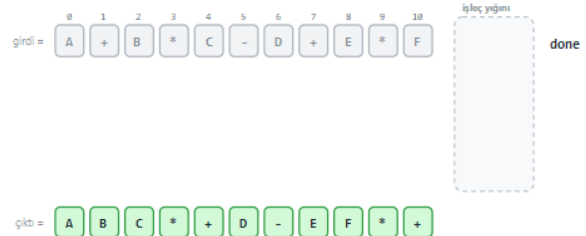
13. E bir işlenen: doğrudan çıktıya yazılır.

14. * işleç yığına itilir: tepedeki işleç artık ondan zayıf ya da o daha yeni.

15. F bir işlenen: doğrudan çıktıya yazılır.

16. Girdi bitti: yığında kalan işleçler sırayla çıktıya boşaltılır. Sonuç: A B C * + D - E F * +. Her karakter bir kez itilir, bir kez çekilir: O(n).

Seçicide ayrıca **parantezli, karışık öncelikli 16 karakter** (zor) ve uç durumlar **dengeşiz: kapanan parantez eksik, dengeşiz: fazladan kapanan parantez, hiç işleç yok, yalnız işlenenler** ve **uzun, hep aynı öncelikli işleç zinciri** örneklerini deneyin — ya da dört zorluk seviyesinde rastgele veri için 🎲 düğmesine basın, ya da kendi değerlerinizi yazın.

Her işlenen doğrudan çıktıya gider. Her işleç önce, kendisi *en az kendisi kadar güçlü* olan bekleyen işleçleri çeker (ve çıktıya yazar) — bunlar önce uygulanmalıdır — ve ancak ondan sonra itilir. Sonunda, yığında kalan işleçler sırayla çıktıya boşaltılır. Parantezler, bir yığınla gruplamanın her zaman ele alındığı şekilde ele alınır: (yalnızca itilir (hiçbir şeyi engellemez, ve hiçbir şey onun *içinden* çekilemez), ve) eşleşen ('e kadar her şeyi çekip çıktıya yazar, sonra 'i hiç çıktıya yazmadan atar.

```

/* Week 3 -- Stacks and Queues
 * Converting an infix expression to postfix (shunting-yard), with parentheses.
 * CEN207 Data Structures (CS50-style lecture notes)
 */
#include <ctype.h>
#include <stdio.h>

static int prec(char op) {
    if (op == '+' || op == '-') return 1;
    if (op == '*' || op == '/') return 2;
    return 0;
}

void to_postfix(const char *in, char *out) {
    char ops[100]; int top = -1, k = 0;
    for (int i = 0; in[i]; i++) {
        char c = in[i];
        if (isalnum(c)) {
            out[k++] = c;          /* operand -> output */
        } else if (c == '(') {
            ops[++top] = c;        /* opener: push */
        } else if (c == ')') {
            while (ops[top] != '(')
                out[k++] = ops[top--]; /* flush to the matching ( */
            top--;                /* discard the ( itself */
        } else {
            while (top >= 0 && ops[top] != '(' && prec(ops[top]) >= prec(c))
                out[k++] = ops[top--]; /* pop same-or-stronger ops */
            ops[++top] = c;        /* push operator */
        }
    }
    while (top >= 0) out[k++] = ops[top--]; /* flush what's left */
    out[k] = '\0';
}

static void run(const char *label, const char *expr) {
    char result[128];
    to_postfix(expr, result);
    printf("-- %s --\n%s -> %s\n\n", label, expr, result);
}

int main(void) {
    /* normal: 11 characters, a mix of single-letter operands */
    run("normal: 11 characters", "A+B*C-D+E*F");

    /* hard: parenthesized, mixed-precedence, 18 characters */
    run("hard: parenthesized, mixed precedence", "(A+B)*(C-D)/E+F*G");

    /* edge: a long chain of same-precedence operators (left-associativity) */
    run("edge: same-precedence chain (left-associativity)", "A+B+C+D+E+F+G+H+I+J");

    return 0;
}

```

```

/* Week 3 -- Stacks and Queues
 * Converting an infix expression to postfix (shunting-yard), with parentheses.
 * CEN207 Data Structures (CS50-style lecture notes)
 */
public class InfixToPostfix {
    static int prec(char op) {
        if (op == '+' || op == '-') return 1;
        if (op == '*' || op == '/') return 2;
        return 0;
    }

    String toPostfix(String in) {
        char[] ops = new char[100]; int top = -1; StringBuilder out = new StringBuilder();
        for (int i = 0; i < in.length(); i++) {
            char c = in.charAt(i);
            if (Character.isLetterOrDigit(c)) {
                out.append(c); // operand -> output
            } else if (c == '(') {
                ops[++top] = c; // opener: push
            } else if (c == ')') {
                while (ops[top] != '(')
                    out.append(ops[top--]); // flush to the matching (
                top--; // discard the ( itself
            } else {
                while (top >= 0 && ops[top] != '(' && prec(ops[top]) >= prec(c))
                    out.append(ops[top--]); // pop same-or-stronger ops
                ops[++top] = c; // push operator
            }
        }
        while (top >= 0) out.append(ops[top--]); // flush what's left
        return out.toString();
    }

    void run(String label, String expr) {
        System.out.println("-- " + label + " --");
        System.out.println(expr + " -> " + toPostfix(expr));
        System.out.println();
    }

    public static void main(String[] args) {
        InfixToPostfix conv = new InfixToPostfix();

        // normal: 11 characters, a mix of single-letter operands
        conv.run("normal: 11 characters", "A+B*C-D+E*F");

        // hard: parenthesized, mixed-precedence, 18 characters
        conv.run("hard: parenthesized, mixed precedence", "(A+B)*(C-D)/E+F*G");

        // edge: a long chain of same-precedence operators (left-associativity)
        conv.run("edge: same-precedence chain (left-associativity)", "A+B+C+D+E+F+G+H+I+J");
    }
}

```

Deneyin

```
gcc -std=c11 -Wall -Wextra -o /tmp/x infix_to_postfix.c && /tmp/x
```

Beklenen çıktı:

```
-- normal: 11 characters --
A+B*C-D+E*F -> ABC*+D-EF*+

-- hard: parenthesized, mixed precedence --
(A+B)*(C-D)/E+F*G -> AB+CD-*E/FG*+

-- edge: same-precedence chain (left-associativity) --
A+B+C+D+E+F+G+H+I+J -> AB+C+D+E+F+G+H+I+J+
```

```
javac -d /tmp/j InfixToPostfix.java && java -cp /tmp/j InfixToPostfix
```

Beklenen çıktı: yukarıdaki C çalıştırmasıyla birebir aynı (aynı algoritma, aynı veri).

Karmaşıklık. $O(n)$: her karakter işleç yığınınına en çok bir kez itilir, en çok bir kez çekilir.

Sık yapılan hatalar

- **Öncelik denetiminde $\geq$ yerine $>$ kullanmak.** $+$ ve $-$ gibi sola birleşen (left-associative) işleçlerde, yığında bekleyen eşit öncelikli bir işleç de önce çekilmelidir; yoksa $A-B-C$, doğru olan $(A-B)-C$ yerine $A-(B-C)$ olarak hesaplanır. Yukarıdaki uç durumla aynı şeye dikkat edin: $A+B+C+\dots$ zinciri tam olarak sola birleşerek çıkmalıdır.
- **Son boşaltmayı unutmak.** Girdi bittiğinde yığında kalan işleçler, yığından çıktıkları sırayla çıktıya eklenmelidir.
- **Öncelik denetiminin $($ 'in içinden çekmesine izin vermek.** While döngüsünün koşulu, önceliğe ek olarak açan bir parantezde durmalıdır (`ops[top] != '('`); yoksa bir $($ sessizce çekilip sanki bir işleçmiş gibi çıktıya yazılır.
- **Uç durumlar.** İyi biçimlendirilmiş bir program, dengesiz parantezleri (eksik bir $)$, ya da eşleşecek hiçbir şey kalmamış bir yığında fazladan bir tane) boş bir yığının ötesini okumak yerine reddetmelidir; burada öğretilen minimal sürüm bunu kasıtlı olarak savunmaz, ana algoritmayı gölgelememek için — dengeli durum sağlandıktan sonra doğal bir sonraki alıştırmaya ele alın.

2.6 Infix'i prefix'e çevirme

Prefix'e çevirme, sıfırdan kendi tren-makası taramasıyla da yapılabilirdi, ama az önce kurduğunuz her şeyi yeniden kullanan daha zarif bir yol var: girdiyi **ters çevirin** (her $($ 'i $)$ ile, ve tersini, değiştirerek, böylece grupta doğru kalır), ters çevrilmiş dizgi üzerinde *aynı* tren-makası fikrini küçük bir değişiklikle çalıştırın — bekleyen bir işleci yalnızca **kesin biçimde** daha güçlüyse çekin, eşit değil — ve sonra **sonucu ters çevirin**. Yeni bir algoritma yerine, zaten tanıdık üç küçük adım.

girdi =

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
A	+	B	*	C	-	D	+	E	*	F

1. $A+B*C-D+E*F$ (11 karakter) infix yazımdır. Hile: girdiyi ters çevirip parantezleri de takas ederiz, bildiğimiz yöntemi (tren makası) sıkı öncelik kuralıyla uyguluyoruz, sonra sonucu yine ters çeviririz.

girdi =

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
A	+	B	*	C	-	D	+	E	*	F

ters =

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
F	*	E	+	D	-	C	*	B	+	A

2. 1) Girdi ters çevrildi ve (/) takas edildi: $F*E+D-C*B+A$. Şimdi bunu soldan sağa işleyeceğiz.

girdi =

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
A	+	B	*	C	-	D	+	E	*	F

ters =

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
F	*	E	+	D	-	C	*	B	+	A

işlec. yığını

output

çıktı =

F

3. F bir işlenen: çıktıya.

girdi =

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
A	+	B	*	C	-	D	+	E	*	F

ters =

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
F	*	E	+	D	-	C	*	B	+	A

işlec. yığını

push

çıktı =

F

4. * işlec. yığına itilir.

girdi =

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
A	+	B	*	C	-	D	+	E	*	F

ters =

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
F	*	E	+	D	-	C	*	B	+	A

işlec. yığını

output

çıktı =

F	E
---	---

5. E bir işlenen: çıktıya.

girdi =

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
A	+	B	*	C	-	D	+	E	*	F

ters =

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
F	*	E	+	D	-	C	*	B	+	A

işlec. yığını

flush

çıktı =

F	E
---	---

6. + geldi; tepedeki * ondan kesinlikle daha güçlü → çıktıya. (Ters çevrilmiş girdide eşit öncelikli işlec çekilmez; işlenen sırası böyle korunur.)

girdi =

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
A	+	B	*	C	-	D	+	E	*	F

ters =

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
F	*	E	+	D	-	C	*	B	+	A

işlec. yığını

push

çıktı =

F	E
---	---

girdi =

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
A	+	B	*	C	-	D	+	E	*	F

ters =

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
F	*	E	+	D	-	C	*	B	+	A

işlec. yığını

output

çıktı =

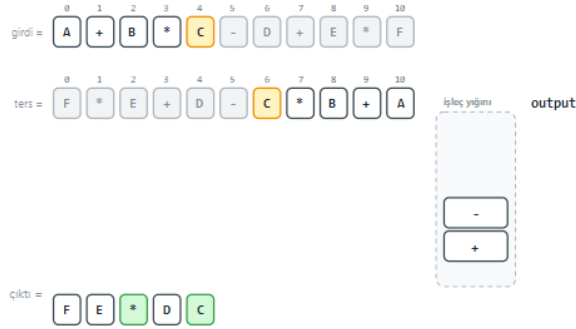
F	E
---	---

çıkış = [F][E][*]

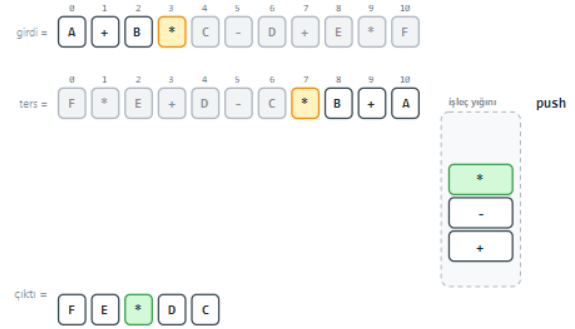
7. + işleç yığınınına itilir.

çıkış = [F][E][*][D]

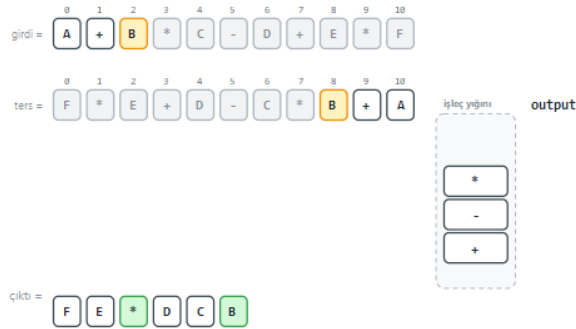
8. D bir işlenen: çıktıya.

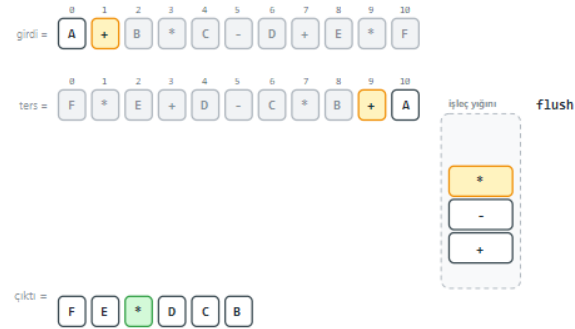
10. C bir işlenen: çıktıya.

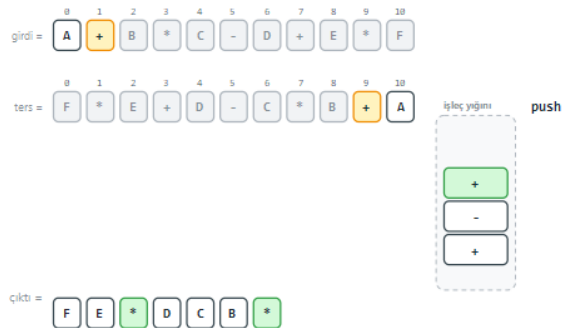
11. * işleç yığınınına itilir.

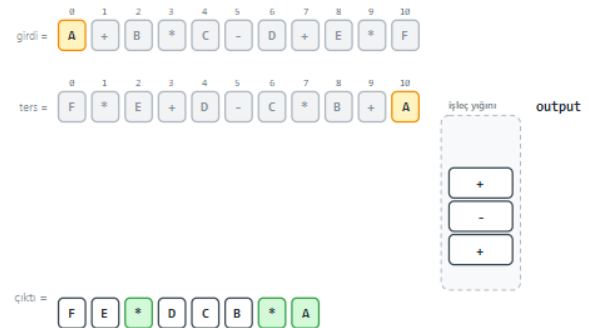
12. B bir işlenen: çıktıya.

13. + geldi; tepedeki * ondan kesinlikle daha güçlü → çıktıya. (Ters çevrilmiş girdide eşit öncelikli işleç çekilmez; işlenen sırası böyle korunur.)

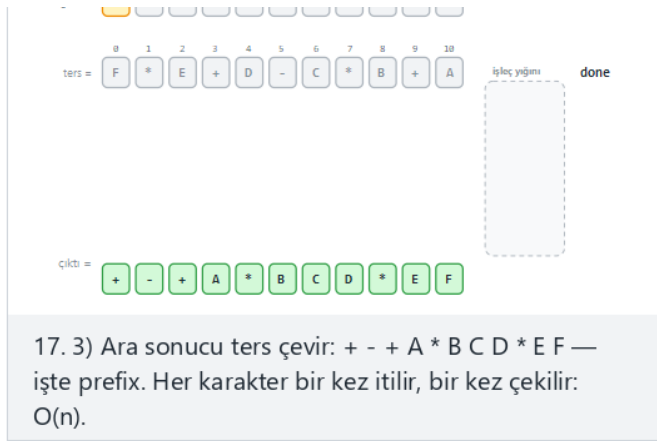
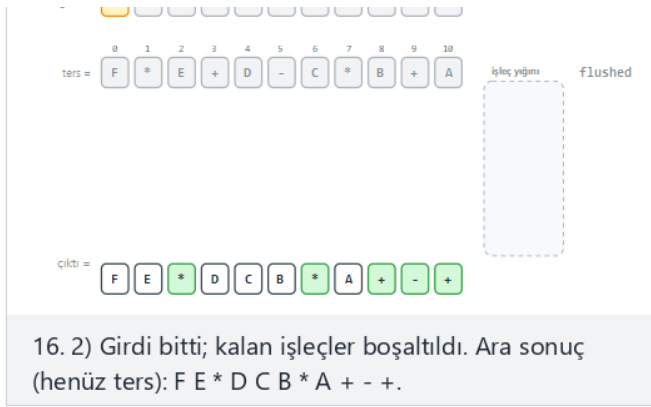
14. + işleç yığınınına itilir.

15. A bir işlenen: çıktıya.

girdi = [0] [1] [2] [3] [4] [5] [6] [7] [8] [9] [10]
[A] [+] [B] [*] [C] [-] [D] [+] [E] [*] [F]

girdi = [0] [1] [2] [3] [4] [5] [6] [7] [8] [9] [10]
[A] [+] [B] [*] [C] [-] [D] [+] [E] [*] [F]

Seçicide ayrıca **parantezli, karışık öncelikli 16 karakter** (zor) ve uç durumlar **dengeşiz: kapanan parantez eksik, dengeşiz: fazladan kapanan parantez, hiç işleç yok, yalnız işlenenler, uzun, hep aynı öncelikli işleç zinciri ve dört kat iç içe parantez** örneklerini deneyin — ya da dört zorluk seviyesinde rastgele veri için 🎲 düğmesine basın, ya da kendi değerlerinizi yazın.

```

/* Week 3 -- Stacks and Queues
 * Converting an infix expression to prefix: reverse the input (swapping
 * parentheses), run shunting-yard with the strict precedence rule, then
 * reverse the result.
 * CEN207 Data Structures (CS50-style lecture notes)
 */
#include <ctype.h>
#include <stdio.h>
#include <string.h>

static int prec(char op) {
    if (op == '+' || op == '-') return 1;
    if (op == '*' || op == '/') return 2;
    return 0;
}

static char swap_paren(char c) {
    if (c == '(') return ')';
    if (c == ')') return '(';
    return c;
}

static void reverse_and_swap_parens(const char *in, char *rev) {
    int n = (int) strlen(in);
    for (int i = 0; i < n; i++)
        rev[i] = swap_paren(in[n - 1 - i]);
    rev[n] = '\0';
}

static void reverse(const char *tmp, int k, char *out) {
    for (int i = 0; i < k; i++)
        out[i] = tmp[k - 1 - i];
    out[k] = '\0';
}

void to_prefix(const char *in, char *out) {
    char rev[100];
    reverse_and_swap_parens(in, rev);          /* 1) reverse, ( <-> ) */
    char ops[100]; int top = -1, k = 0; char tmp[100];
    for (int i = 0; rev[i]; i++) {             /* 2) shunting-yard, strict rule */
        char c = rev[i];
        if (isalnum(c)) { tmp[k++] = c; continue; }
        if (c == '(') { ops[++top] = c; continue; }
        if (c == ')') {
            while (ops[top] != '(') tmp[k++] = ops[top--];
            top--; continue;
        }
        while (top >= 0 && ops[top] != '(' && prec(ops[top]) > prec(c))
            tmp[k++] = ops[top--];              /* strictly stronger only */
        ops[++top] = c;
    }
    while (top >= 0) tmp[k++] = ops[top--];
    reverse(tmp, k, out);                      /* 3) reverse again */
}

static void run(const char *label, const char *expr) {
    char result[128];
    to_prefix(expr, result);
    printf("-- %s --\n%s -> %s\n\n", label, expr, result);
}

int main(void) {
    /* normal: 11 characters, a mix of single-letter operands */
    run("normal: 11 characters", "A+B*C-D+E*F");
}

```

```
/* hard: parenthesized, mixed-precedence, 18 characters */
run("hard: parenthesized, mixed precedence", "(A+B)*(C-D)/E+F*G");

/* edge: a long chain of same-precedence operators (right-associativity check) */
run("edge: same-precedence chain (right-associativity check)", "A+B+C+D+E+F+G+H+I+J");

return 0;
}
```

```

/* Week 3 -- Stacks and Queues
 * Converting an infix expression to prefix: reverse the input (swapping
 * parentheses), run shunting-yard with the strict precedence rule, then
 * reverse the result.
 * CEN207 Data Structures (CS50-style lecture notes)
 */
public class InfixToPrefix {
    static int prec(char op) {
        if (op == '+' || op == '-') return 1;
        if (op == '*' || op == '/') return 2;
        return 0;
    }

    static char swapParen(char c) {
        if (c == '(') return ')';
        if (c == ')') return '(';
        return c;
    }

    static String reverseAndSwapParens(String in) {
        StringBuilder rev = new StringBuilder();
        for (int i = in.length() - 1; i >= 0; i--)
            rev.append(swapParen(in.charAt(i)));
        return rev.toString();
    }

    String toPrefix(String in) {
        String rev = reverseAndSwapParens(in); // 1) reverse, ( <-> )
        char[] ops = new char[100]; int top = -1; StringBuilder tmp = new StringBuilder();
        for (int i = 0; i < rev.length(); i++) { // 2) shunting-yard, strict rule
            char c = rev.charAt(i);
            if (Character.isLetterOrDigit(c)) { tmp.append(c); continue; }
            if (c == '(') { ops[++top] = c; continue; }
            if (c == ')') {
                while (ops[top] != '(') tmp.append(ops[top--]);
                top--; continue;
            }
            while (top >= 0 && ops[top] != '(' && prec(ops[top]) > prec(c))
                tmp.append(ops[top--]); // strictly stronger only
            ops[++top] = c;
        }
        while (top >= 0) tmp.append(ops[top--]);
        return tmp.reverse().toString(); // 3) reverse again
    }

    void run(String label, String expr) {
        System.out.println("-- " + label + " --");
        System.out.println(expr + " -> " + toPrefix(expr));
        System.out.println();
    }

    public static void main(String[] args) {
        InfixToPrefix conv = new InfixToPrefix();

        // normal: 11 characters, a mix of single-letter operands
        conv.run("normal: 11 characters", "A+B*C-D+E*F");

        // hard: parenthesized, mixed-precedence, 18 characters
        conv.run("hard: parenthesized, mixed precedence", "(A+B)*(C-D)/E+F*G");

        // edge: a long chain of same-precedence operators (right-associativity check)
        conv.run("edge: same-precedence chain (right-associativity check)", "A+B+C+D+E+F+G+H+I+J");
    }
}

```

```
}
}
```

Deneyin

```
gcc -std=c11 -Wall -Wextra -o /tmp/x infix_to_prefix.c && /tmp/x
```

Beklenen çıktı:

```
-- normal: 11 characters --
A+B*C-D+E*F -> ++A*BCD*EF

-- hard: parenthesized, mixed precedence --
(A+B)*(C-D)/E+F*G -> +/*AB-CDE*FG

-- edge: same-precedence chain (right-associativity check) --
A+B+C+D+E+F+G+H+I+J -> ++++++++ABCDEFGHIJ
```

```
javac -d /tmp/j InfixToPrefix.java && java -cp /tmp/j InfixToPrefix
```

Beklenen çıktı: yukarıdaki C çalıştırmasıyla birebir aynı (aynı algoritma, aynı veri).

Karmaşıklık. $O(n)$: dizgi iki kez ters çevrilir ve bir kez taranır; işleç yığını da bekleyen işleç başına en çok bir girdi tutar.

Sık yapılan hatalar

- **Ters çevirirken parantezleri değiştirmeyi unutmak.** " $(A+B)$ " 'yi karakter karakter, $($ ve $)$ 'yi değiştirmeden ters çevirmek " $)B+A($ " verir; bu artık doğru gruplamaz — ters çevrilmiş hâliyle " $(B+A)$ " olması gerekir, yani algoritma değiştirmeyi ters çevirme adımının bir parçası olarak yapar.
- **Postfix'in $\geq$ kuralını, kesin $>$ kuralı yerine yeniden kullanmak.** Prefix dönüşümü, bekleyen bir işleci yalnızca gelen işleçten *kesin biçimde* daha güçlüyse çeker; burada $\geq$ kullanmak, son ters çevirmeyi doğru kılan sağdan-birleşmeyi (right-associativity) sessizce bozar.
- **Uç durumlar.** Aynı öncelikli zincirler, kesin- $>$ kuralının doğru uygulandığının en keskin denetimidir ($A+B+C+\dots$ için postfix ve prefix çıktılarına yan yana karşılaştırmak); dengesiz parantezler de infix-postfix için belirtilen aynı dikkatle ele alınmalıdır.

✓ Kendini sına: ifadeler

1. **A*B+C 'yi elle postfix'e çevirin, sonra yukarıdaki algoritmayla denetleyin.** `AB*C+` . İzleyelim: `A` → çıktı. `*` → yığın boş, itilir. `B` → çıktı. `+` → yığındaki `*` 'in önceliği 2, `+` 'ın önceliği 1, `2 >= 1` olduğundan `*` çıktıya çekilir, sonra `+` itilir. `C` → çıktı. Son: `+` boşaltılır. Sonuç: `A B * C + = AB*C+` .
2. **`eval_postfix` neden yalnızca tek yığına ihtiyaç duyarken, `to_postfix` ayrıca bir çıktı da üretir?**
Değerlendirme, iki işleneni ve bir işleci hemen tek bir sayıya çökertir — çalışan değerlerin ötesinde hatırlanacak bir şey yoktur, bu yüzden tek yığın yeter. Dönüştürme hiçbir şeyi çökertemez (işlenenler sayı değil semboldür); yalnızca belirteçleri *yeniden sıralar*, bu yüzden bekleyen işleçler için bir yığına, artı zaten karara bağlanmış çıktı sırasını biriktirecek ayrı bir yere ihtiyaç duyar.
3. **`((A+B)` (bir eşleşmemiş açan parantez) `balanced` tarafından kabul edilir mi? Neden?** Hayır. Her `(` itilir ve dizgi, yığın hâlâ eşleşmemiş `(` 'i tutarken biter, dolayısıyla sonunda `top == -1` yanlıştır ve `balanced` doğru biçimde `false` döndürür.

3. Özyineleme ve çağrı yığını

3.1 Özyineleme nedir

Özyinelemeli (recursive) bir fonksiyon, doğrudan yanıtlanabilecek kadar basit bir duruma — **temel duruma (base case)** — ulaşana kadar, aynı problemin daha küçük bir sürümü üzerinde kendini çağıran fonksiyondur. `fact(n) = n * fact(n - 1)` , temel durumu `fact(0) = 1` olmak üzere, klasik ilk örnektir: `fact(3) = 3 * fact(2) = 3 * (2 * fact(1)) = 3 * (2 * (1 * fact(0))) = 3 * 2 * 1 * 1 = 6` .

Her temel durum isteğe bağlı değil, zorunludur. Temel durum olmadan, özyinelemeli bir fonksiyon kendini sonsuza kadar çağırır — ya da daha doğrusu, birazdan bakacağımız belleği tüketene kadar.

Mümkün olan en küçük özyinelemeli fonksiyon bir geri sayımdır: `n` 'i yazdır, sonra `n - 1` üzerinde özyinele, ta ki temel duruma ulaşana ve `n` yerine `"Kalkış!"` yazdırana kadar. Temel durum dikkatsizce yazılırsa ne olduğunu izleyin.

çağrı yığını

ekran:

1. Özyineleme: bir fonksiyonun kendini daha küçük bir girdiyle çağırması. İki parça şart: durduran temel durum ve soruyu küçülten özyinelemeli durum. `countdown(10)` çağıralım.

çağrı yığını

ekran:

$n > 0$

10
9

`countdown(n = 9)`

`countdown(n = 10)`

3. `countdown(9)`: n sıfırdan büyük $\rightarrow$ önce 9 yazdır, sonra `countdown(8)` çağır. Yeni bir çerçeve yığına itilir.

çağrı yığını

ekran:

$n > 0$

10
9
8

`countdown(n = 8)`

`countdown(n = 9)`

`countdown(n = 10)`

4. `countdown(8)` çağırılır: 8 yazdırılır, çerçeve yığına eklenir.

çağrı yığını

ekran:

$n > 0$

10
9
8
7
6

`countdown(n = 6)`

`countdown(n = 7)`

`countdown(n = 8)`

`countdown(n = 9)`

`countdown(n = 10)`

6. `countdown(6)` çağırılır: 6 yazdırılır, çerçeve yığına eklenir.

çağrı yığını

ekran:

$n > 0$

10
9
8
7
6
5

çağrı yığını

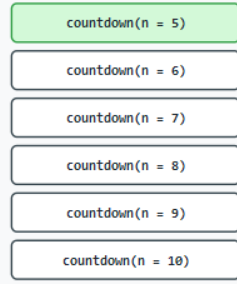
ekran:

$n > 0$

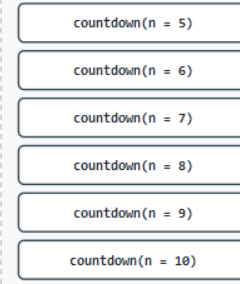
10
9
8
7
6
5
4
3

`countdown(n = 3)`

`countdown(n = 4)`

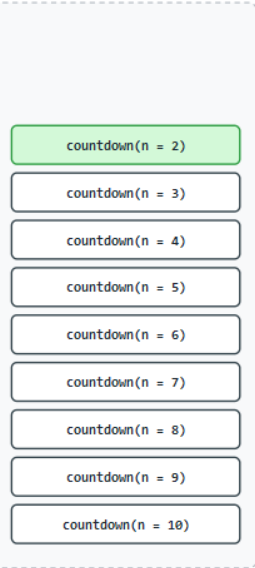

7. countdown(5) çağırılır: 5 yazdırılır, çerçeve yığına eklenir.

9. countdown(3) çağırılır: 3 yazdırılır, çerçeve yığına eklenir.

çağrı yığımı

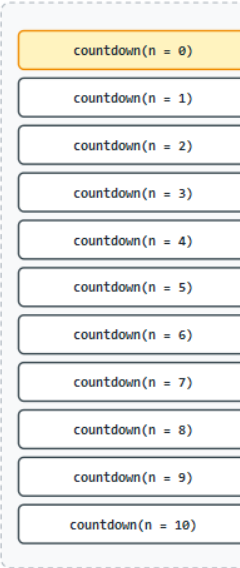
ekran:

 $n > 0$

10
9
8
7
6
5
4
3
2

10. countdown(2) çağırılır: 2 yazdırılır, çerçeve yığına eklenir.

çağrı yığımı

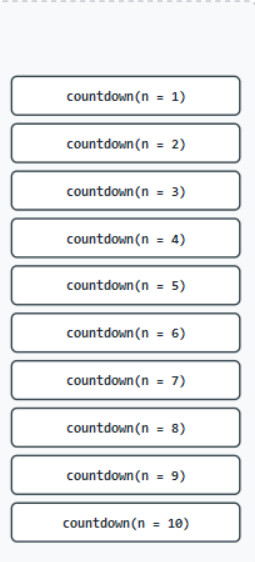
ekran:

 $n \leq 0$

10
9
8
7
6
5
4
3
2
1
Liftoff!

12. countdown(0): $n \leq 0$ artık doğru → temel durum. "Liftoff!" yazar ve döner; artık kendini çağırmaz. Temel durum olmasaydı çağrılar hiç bitmezdi.

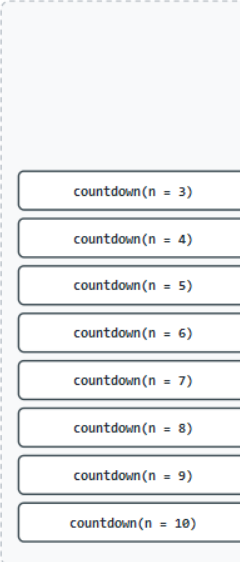
çağrı yığımı

ekran:

10
9
8
7
6
5
4
3
2
1
Liftoff!

çağrı yığımı

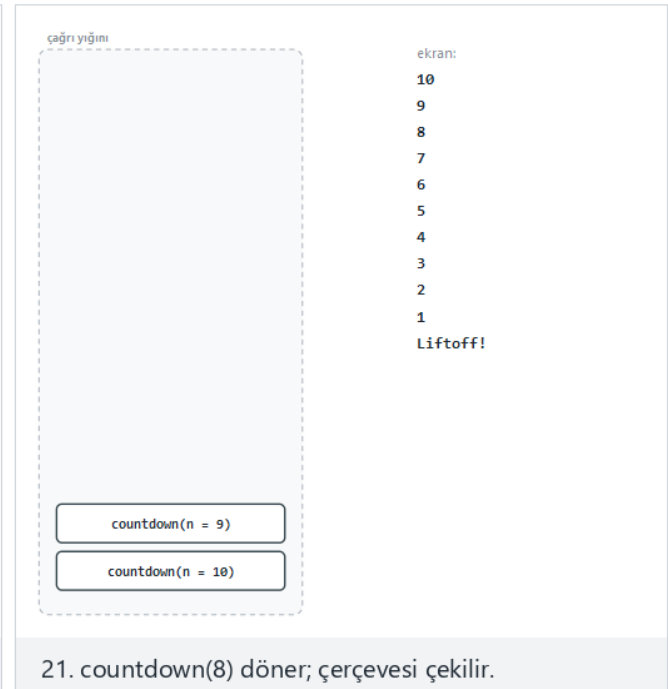
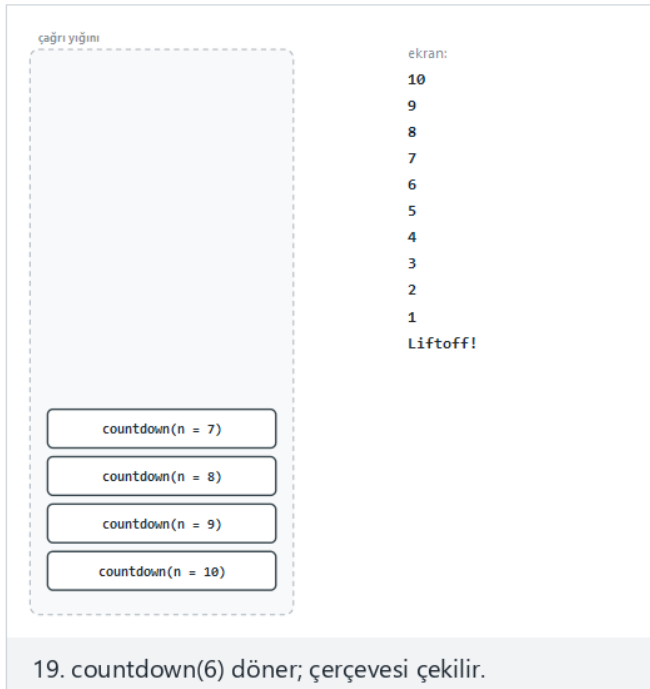
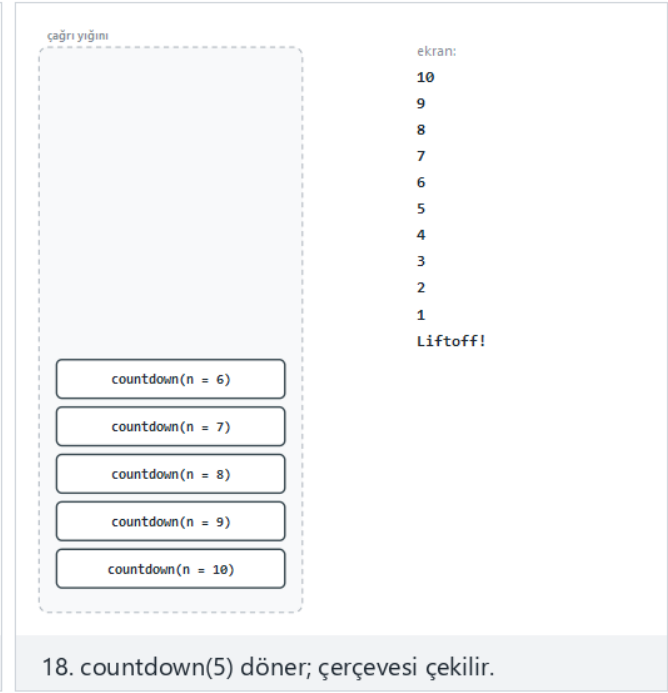
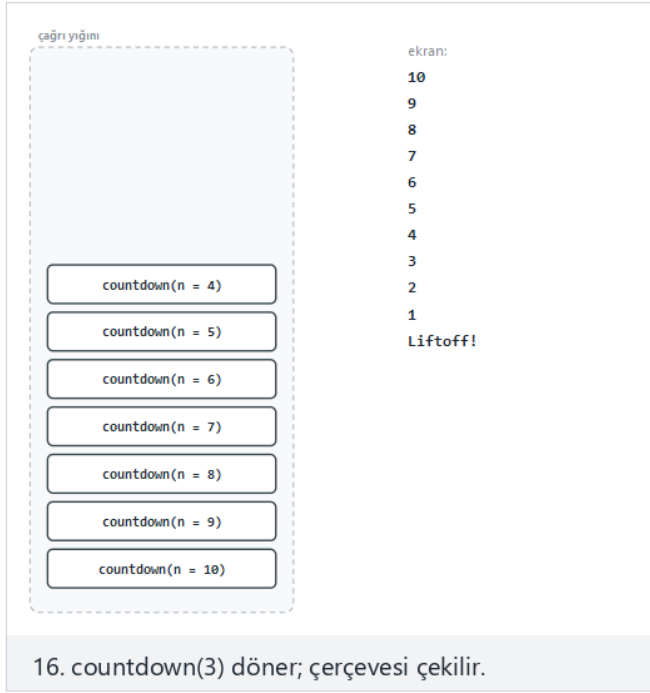

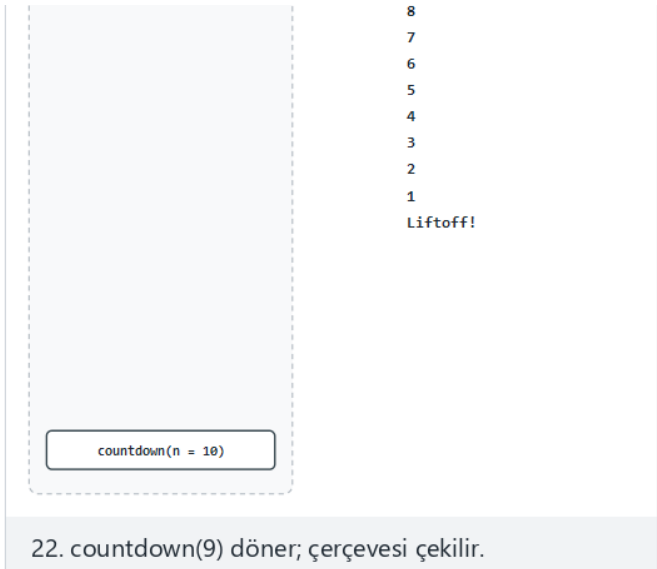
ekran:

10
9
8
7
6
5
4
3
2
1
Liftoff!

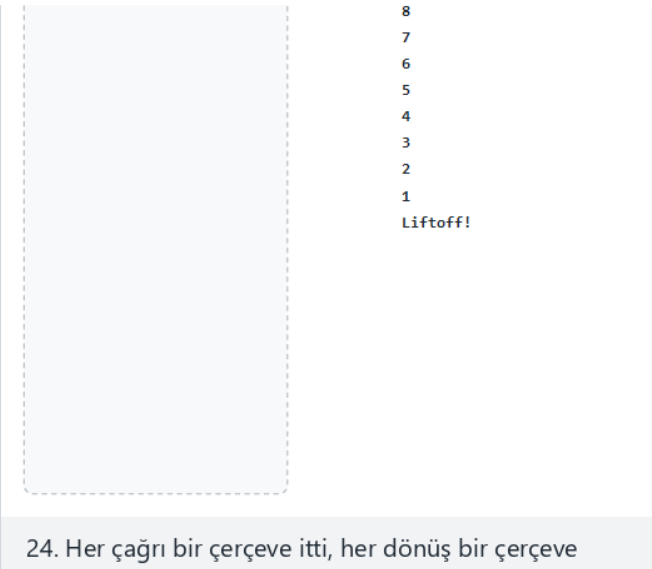
13. countdown(0) döner; çerçevesi yığından çekilir (LIFO: son giren ilk çıkar).

15. countdown(2) döner; çerçevesi çekilir.

22. countdown(9) döner; çerçevesi çekilir.

24. Her çağrı bir çerçeve itti, her dönüş bir çerçeve çekti: özyineleme aslında bir yığındır. Derinlik 11 → O(11) bellek. Ekranaya yazılanlar: 10, 9, 8, 7, 6, 5, 4, 3, 2, 1, Liftoff!.

Seçicide ayrıca **15'ten geri sayım: daha derin bir çağrı yığını** (zor) ve uç durumlar **n = 0: doğrudan temel durum** ve **n = -4: negatif girdi, düzeltilmiş temel durum sayesinde yine tek çağrıda biter** örneklerini deneyin — ya da dört zorluk seviyesinde rastgele veri için 🎲 düğmesine basın, ya da kendi değerlerinizi yazın.

```
/* Week 3 -- Stacks and Queues
 * Recursion: countdown, with a corrected base case (n <= 0).
 * CEN207 Data Structures (CS50-style lecture notes)
 */
#include <stdio.h>

void countdown(int n) {
    if (n <= 0) { /* base case: fixed, was `n == 0` */
        printf("Liftoff!\n");
        return;
    }
    printf("%d\n", n);
    countdown(n - 1); /* recursive case */
}

static void run(const char *label, int n) {
    printf("-- %s --\n", label);
    countdown(n);
    printf("\n");
}

int main(void) {
    run("normal: countdown from 10", 10);
    run("hard: countdown from 15, a deeper call stack", 15);
    run("edge: n = 0, straight to the base case", 0);
    run("edge: n = -4, negative input still stops in one call", -4);

    return 0;
}
```

```
/* Week 3 -- Stacks and Queues
 * Recursion: countdown, with a corrected base case (n <= 0).
 * CEN207 Data Structures (CS50-style lecture notes)
 */
public class RecursionCountdown {
    static void countdown(int n) {
        if (n <= 0) { // base case: fixed, was `n == 0`
            System.out.println("Liftoff!");
            return;
        }
        System.out.println(n);
        countdown(n - 1); // recursive case
    }

    static void run(String label, int n) {
        System.out.println("-- " + label + " --");
        countdown(n);
        System.out.println();
    }

    public static void main(String[] args) {
        run("normal: countdown from 10", 10);
        run("hard: countdown from 15, a deeper call stack", 15);
        run("edge: n = 0, straight to the base case", 0);
        run("edge: n = -4, negative input still stops in one call", -4);
    }
}
```

Deneyin

```
gcc -std=c11 -Wall -Wextra -o /tmp/x recursion_countdown.c && /tmp/x
```

Beklenen çıktı:

```
-- normal: countdown from 10 --
10
9
8
7
6
5
4
3
2
1
Liftoff!

-- hard: countdown from 15, a deeper call stack --
15
14
13
12
11
10
9
8
7
6
5
4
3
2
1
Liftoff!

-- edge: n = 0, straight to the base case --
Liftoff!

-- edge: n = -4, negative input still stops in one call --
Liftoff!
```

```
javac -d /tmp/j RecursionCountdown.java && java -cp /tmp/j RecursionCountdown
```

Beklenen çıktı: yukarıdaki C çalıştırmasıyla birebir aynı (aynı algoritma, aynı veri).

Karmaşıklık. $O(n)$ zaman ve $O(n)$ çağrı-yığını belleği — bekleyen her çağrı için bir çerçeve, tıpkı aşağıdaki `fact(n)` gibi.

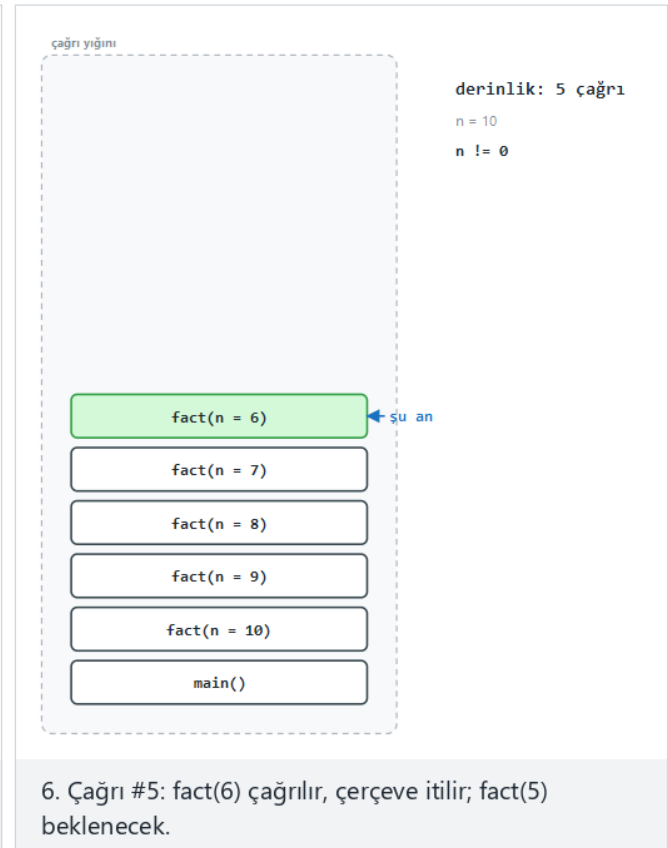
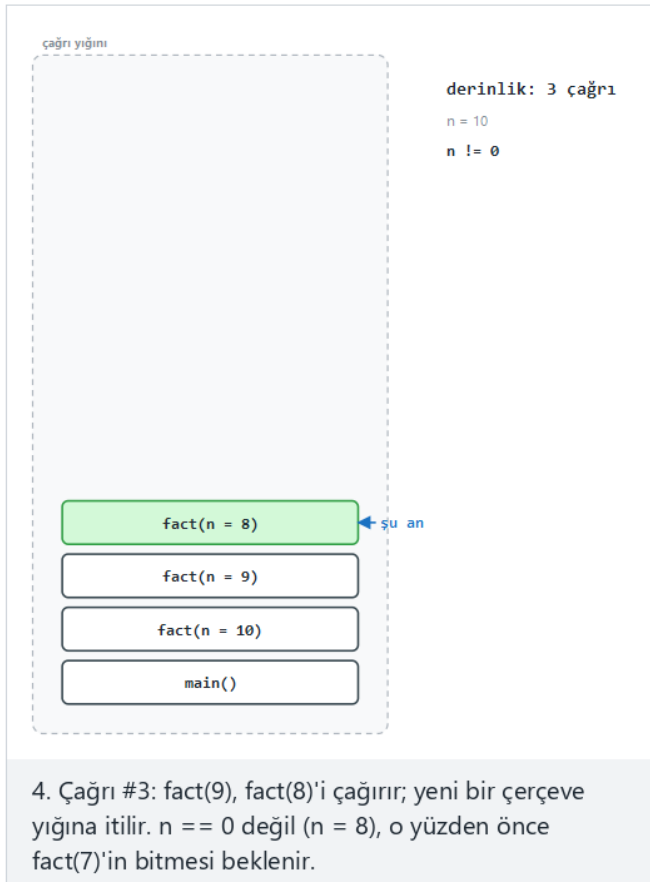
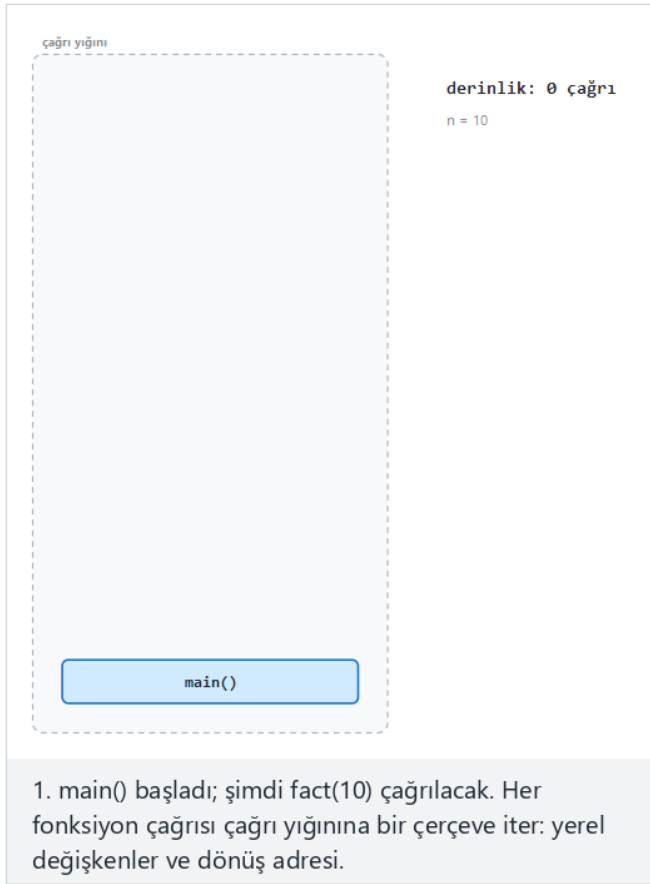
⚠ Sık yapılan hatalar

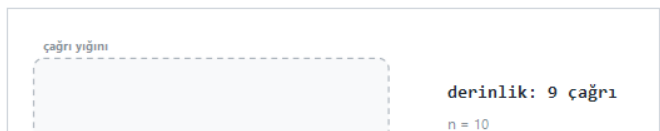
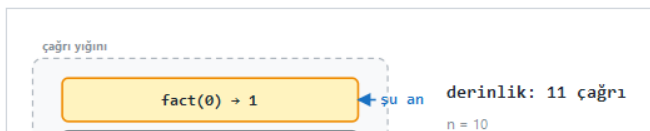
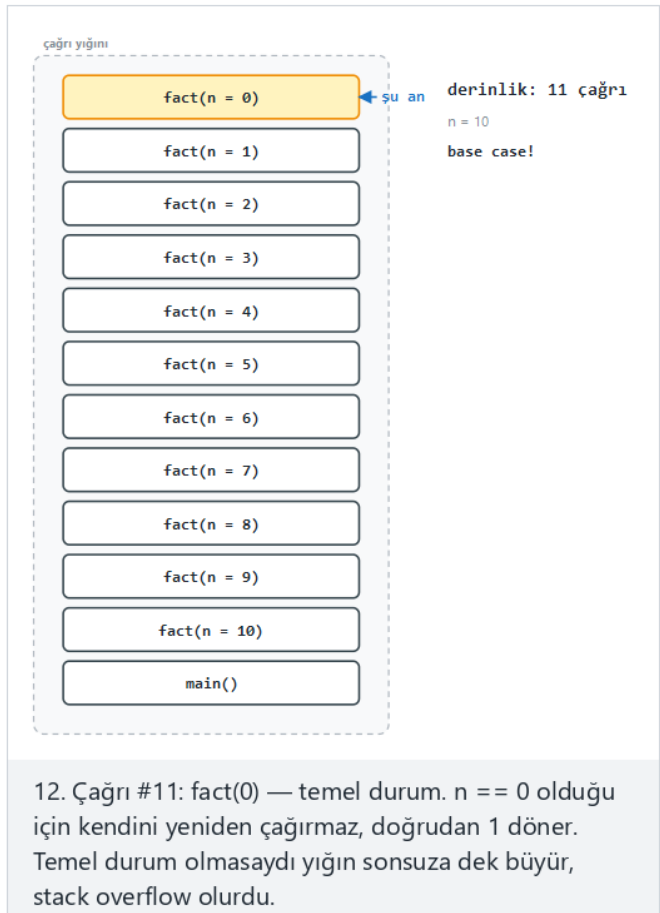
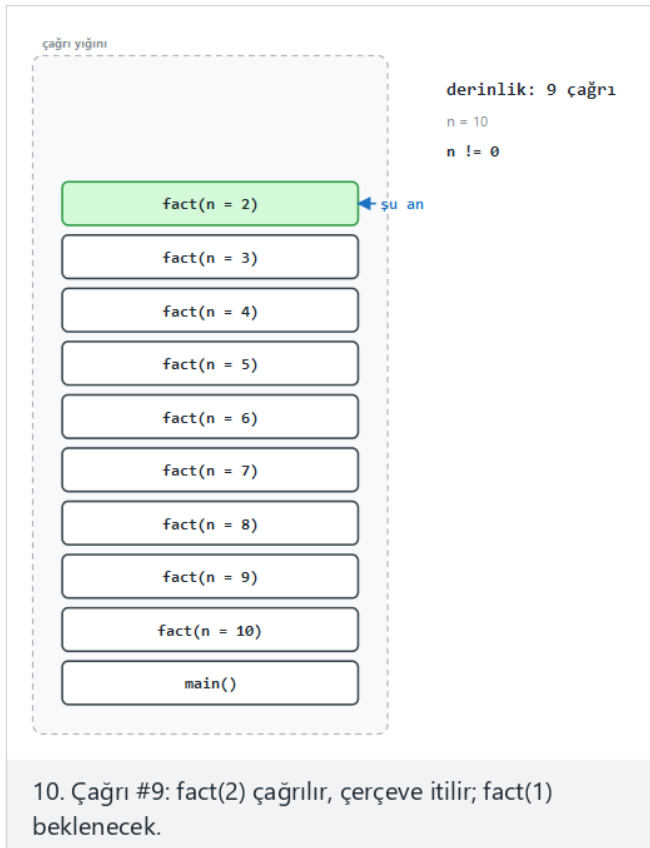
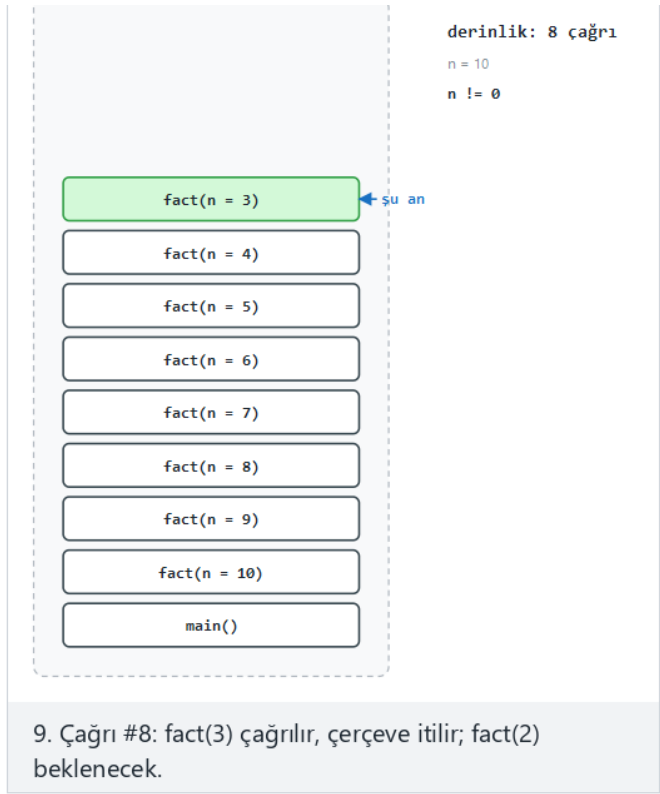
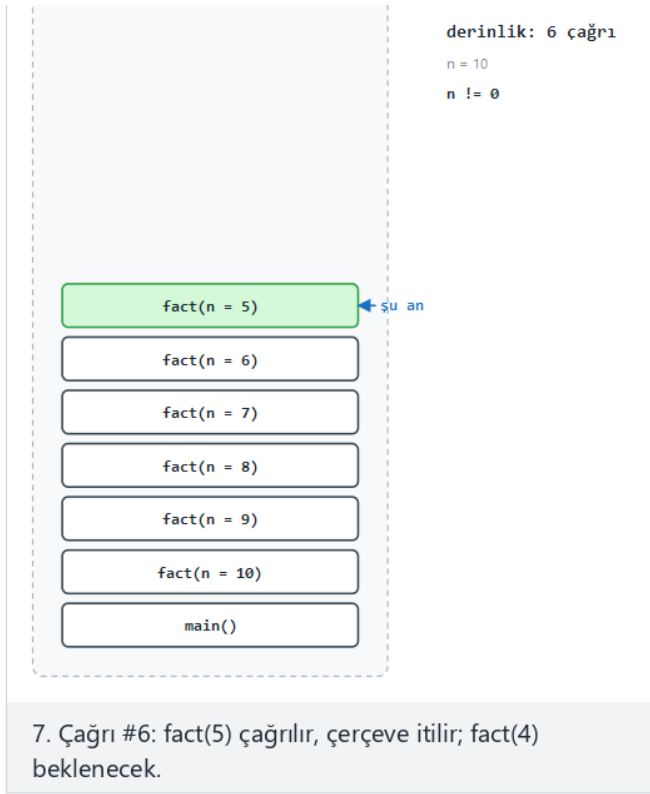
- **Temel durumu** `n <= 0` yerine `n == 0` olarak yazmak. Tam eşitlikle, negatif bir başlangıç değeri (ya da `0`'ı atlayan bir adım büyüklüğü) hiçbir zaman temel durumu karşılamaz ve fonksiyon sonsuza kadar özyinelenir.
- **Uç durumlar.** `n = 0` ve negatif `n`, ikisi de ilk çağrıda temel duruma çarpmalıdır — bunu varsaymak yerine doğrudan doğrulayın, çünkü bu tam olarak yukarıdaki hatalı sürümün yanlış yaptığı durumdur.

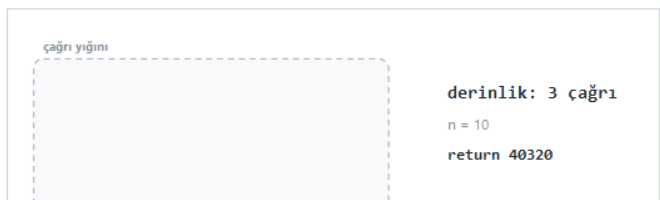
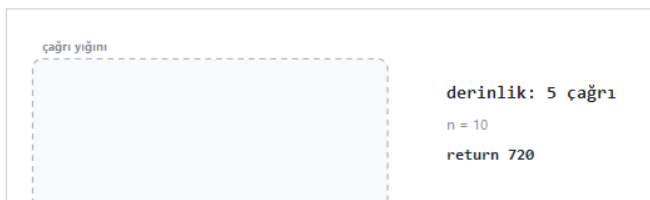
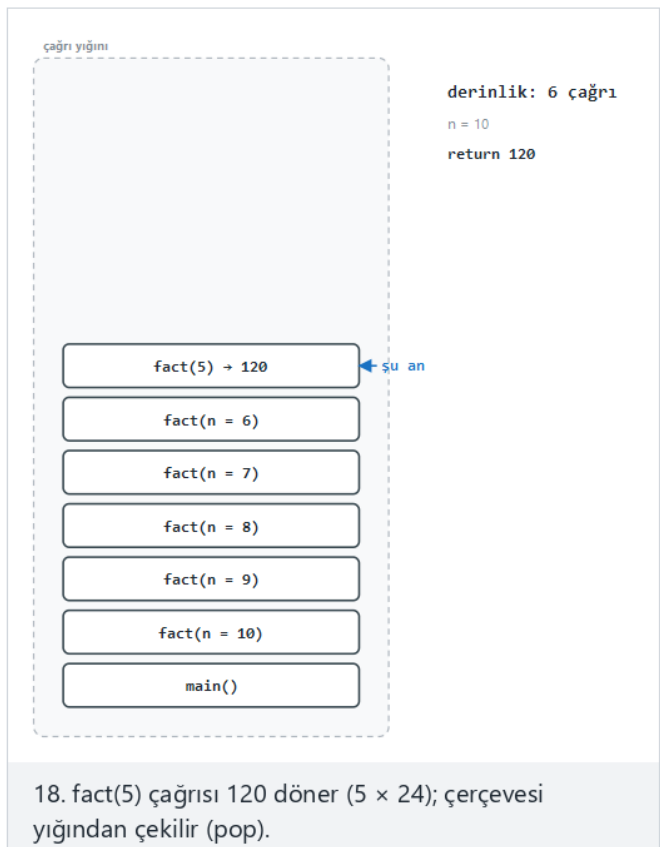
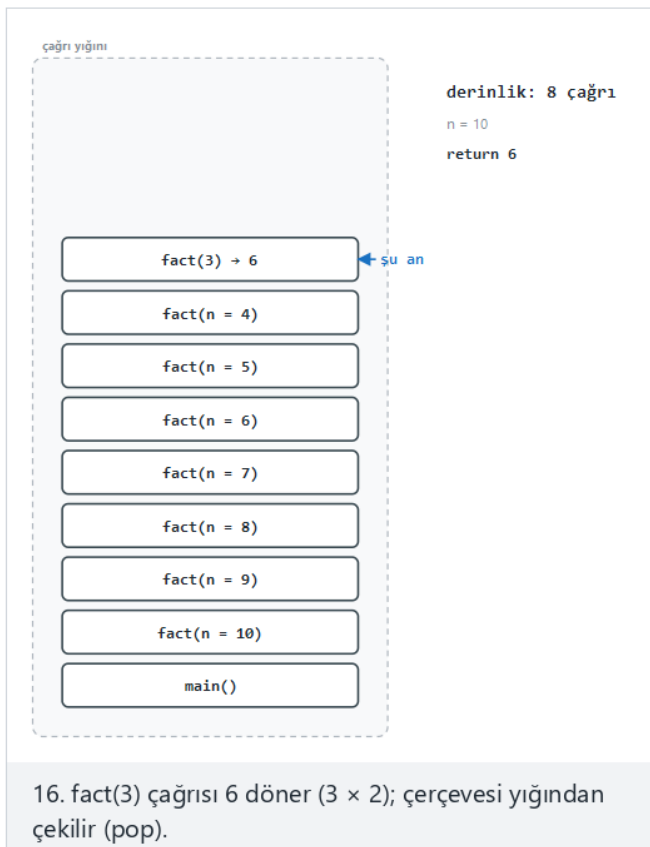
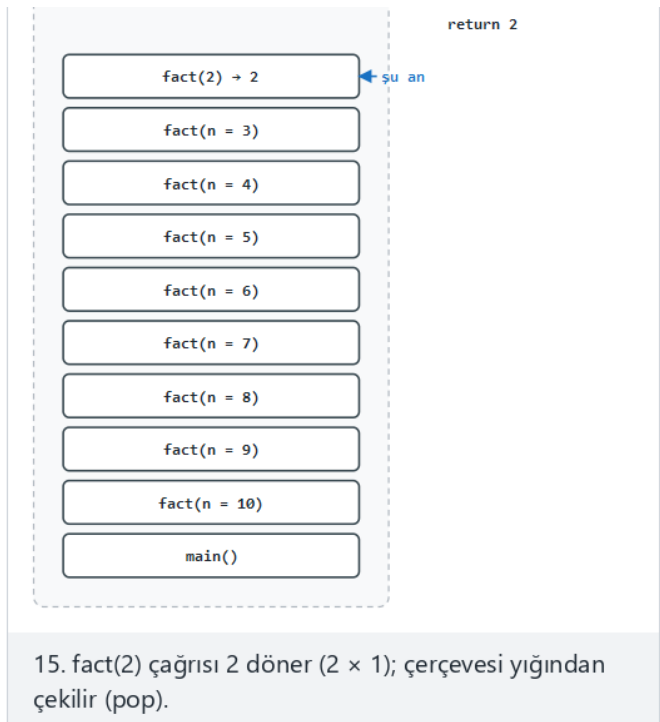
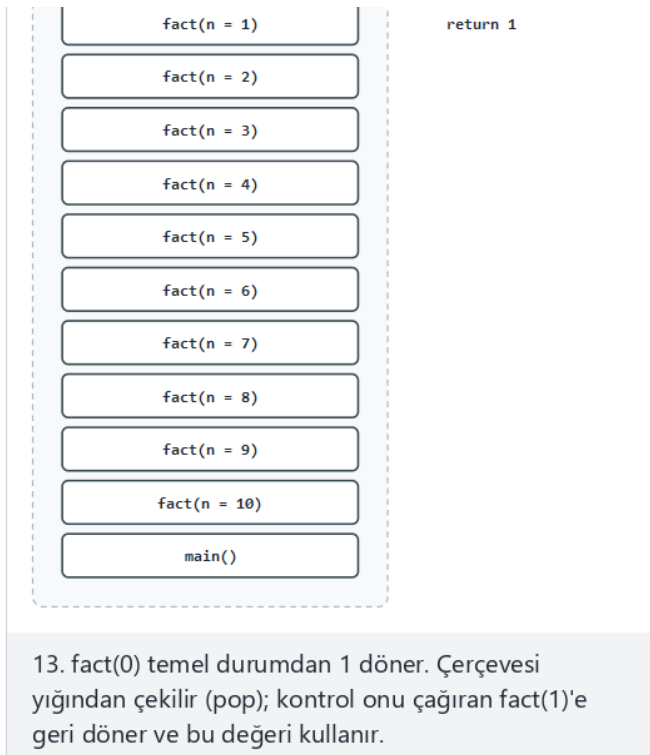
3.2 Çağrı yığını: özyineleme bir yığındır

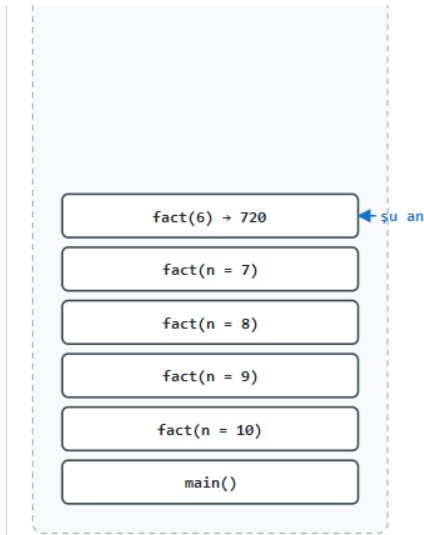
İşte özyinelemeyi anlaşılır kılan bağlantı: bir fonksiyon her çağrıldığında — özyinelemeli olsun olmasın — program, o çağrının yerel değişkenlerini ve bittiğinde dönülecek adresi tutan bir **çerçeve (frame)** iter. Bir fonksiyondan dönmek o

çerçeveyi çeker. Bu yapıya **çağrı yığını (call stack)** denir ve siz kendi yığınızı hiç yazmasanız da, çalışan her programın içine gömülü, gerçek bir LIFO yığıdır.

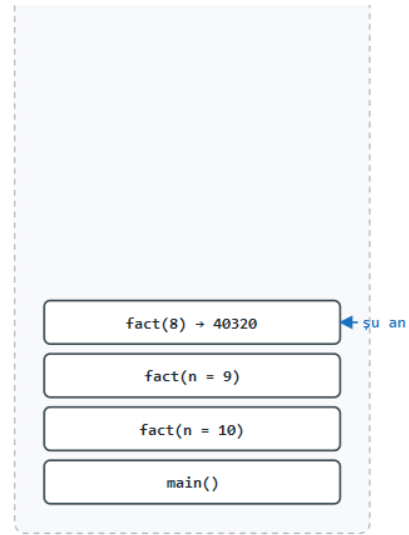

19. fact(6) çağırısı 720 döner (6×120); çerçevesi yığından çekilir (pop).

21. fact(8) çağırısı 40320 döner (8×5040); çerçevesi yığından çekilir (pop).

22. fact(9) çağırısı 362880 döner (9×40320); çerçevesi yığından çekilir (pop).

24. Bitti: fact(10) = 3628800. Her çağrı $O(1)$ ek iş yapar; derinliği n olan bir özyinelemeli çağrı $O(n)$ yığın belleği kullanır.

Seçicide ayrıca **12 derinlik: taşmaya bir adım kala** (zor) ve uç durumlar **int taşması: 13!** ve **temel durum: fact(0)** örneklerini deneyin — ya da dört zorluk seviyesinde rastgele veri için 🎲 düğmesine basın, ya da kendi değerlerinizi yazın.

fact(10) 'un nasıl fact(10) için bir çerçeve ittiğini, bunun fact(9) için bir çerçeveyi beklediğini, ve böyle — hiçbir şey daha itmeden hemen dönen temel durum olan — fact(0) 'a kadar devam ettiğini izleyin. Sonra çerçeveler, itildikleri sıranın tersinde çözülür: fact(0) , fact(1) 'e döner, o da fact(2) 'ye döner, ... o da fact(10) 'a döner. Son giren çağrı, ilk

çıkan çağrıdır — tam olarak LIFO. On çerçeve derinliği elle çizmek için çok fazladır; Bölüm 3.1'deki küçük `fact(3) = 6` izin önce gelmesinin nedeni tam olarak budur — animasyon aynı fikri gerçekçi bir derinlikte gösteriyor.

```
/* Week 3 -- Stacks and Queues
 * Recursion and the call stack: fact(n), and a real 32-bit int overflow bug.
 * CEN207 Data Structures (CS50-style lecture notes)
 */
#include <stdio.h>

int fact(int n) {
    if (n == 0)                /* base case */
        return 1;
    return n * fact(n - 1);
}

static void run(const char *label, int n) {
    int result = fact(n);      /* WARNING: int overflows silently for n >= 13 */
    printf("-- %s --\nfact(%d) = %d\n\n", label, n, result);
}

int main(void) {
    run("normal: call stack 10 deep", 10);
    run("hard: 12 deep, one step from overflow", 12);
    run("edge: int overflow at 13!", 13);
    run("edge: base case, fact(0)", 0);

    return 0;
}

/* Week 3 -- Stacks and Queues
 * Recursion and the call stack: fact(n), and a real 32-bit int overflow bug.
 * CEN207 Data Structures (CS50-style lecture notes)
 */
public class RecursionCallStack {
    static int fact(int n) {
        if (n == 0)            // base case
            return 1;
        return n * fact(n - 1);
    }

    static void run(String label, int n) {
        int result = fact(n);   // WARNING: int overflows silently for n >= 13
        System.out.println("-- " + label + " --");
        System.out.println("fact(" + n + ") = " + result);
        System.out.println();
    }

    public static void main(String[] args) {
        run("normal: call stack 10 deep", 10);
        run("hard: 12 deep, one step from overflow", 12);
        run("edge: int overflow at 13!", 13);
        run("edge: base case, fact(0)", 0);
    }
}
```

Deneyin

```
gcc -std=c11 -Wall -Wextra -o /tmp/x recursion_call_stack.c && /tmp/x
```

Beklenen çıktı:

```
-- normal: call stack 10 deep --
fact(10) = 3628800

-- hard: 12 deep, one step from overflow --
fact(12) = 479001600

-- edge: int overflow at 13! --
fact(13) = 1932053504

-- edge: base case, fact(0) --
fact(0) = 1
```

```
javac -d /tmp/j RecursionCallStack.java && java -cp /tmp/j RecursionCallStack
```

Beklenen çıktı: yukarıdaki C çalıştırmasıyla birebir aynı (aynı algoritma, aynı veri).

Karmaşıklık. `fact(n)`, temel duruma çarpmadan önce `n` özyinelemeli çağrı yapar, dolayısıyla $O(n)$ zaman ve — insanların çoğu zaman unuttuğu kısım budur — $O(n)$ **yığın belleği** kullanır, bekleyen her çağrı için bir çerçeve. Aynı çarpımı hesaplayan bir döngü $O(1)$ bellek kullanırdı. Özyineleme çoğunlukla bir döngüden daha anlaşılır okunur, ama bedava değildir.

⚠ Sık yapılan hatalar

- **Eksik ya da hiç ulaşılamayan temel durum.** `fact`, `n == 0`'ı hiç denetlemeseydi, ya da onu asla doğru olamayacak bir biçimde denetleseydi (örneğin tek bir `n`'den 2'şer azaltarak), sonsuza kadar özyinelenir, her seferinde yeni bir çerçeve iter, ta ki çağrı yığınının kendisi taşana kadar — buna, tam da uygun bir adla, **yığın taşması (stack overflow)** denen gerçek bir çökme denir; Bölüm 1.6'daki aynı kelimenin, bu kez kendi dizinize değil çağrı yığınının uygulanmış hâli.
- **Küçülmeyen bir problem üzerinde özyinelemek.** `fact(n)`, kendini kesinlikle daha küçük olan `n - 1` ile çağırır. Her özyinelemeli çağrı, temel duruma ölçülebilir biçimde yaklaşmalıdır.
- **Uç durumlar.** `13! = 6227020800`, artık 32 bitlik bir `int`'e sığmaz (en fazla `2147483647`); yukarıdaki program çökmez — sessizce `1932053504`'e sarılır, hiçbir uyarı olmadan yanlış bir yanıt verir. "Zor" örnek tam olarak bu yüzden 12'de durur: taşmaya bir çağrı kala. Sonuç türünüzün aralığını her zaman en büyük beklenen girdinize karşı denetleyin.

✓ Kendini sına: özyineleme

1. **Özgün çağrı `fact(3)` olduğunda, `fact(0)`'a girildiği anda çağrı yığnında kaç çerçeve vardır?** Dört: `fact(3)`, `fact(2)`, `fact(1)`, `fact(0)` — her biri hâlâ altındakinin dönmesini bekliyor.
2. **`fact`'in temel durumu `if (n == 1) return 1;` olsaydı ve biri `fact(-1)` çağırıysaydı ne olurdu?** `-1` hiçbir zaman `1`'e eşit olmaz; fonksiyon `-2`, `-3`, `-4`, ... üzerinde sonsuza kadar özyinelenir ve sonunda çağrı yığnını taşır.

4. Hanoi Kulesi

4.1 Bulmaca

Üç çubuk ve farklı boyutlarda bir disk kümesi; ilk çubukta en büyüğü altta, en küçüğü üstte olacak şekilde istiflenmiş. Bütün istifi, bir seferde tek disk taşıyarak ve büyük bir disk asla küçük bir diskin üstüne koymadan üçüncü çubuğa taşıyın. Bulmaca, 1883'te Fransız matematikçi Édouard Lucas tarafından icat edildi; onu bir tapınaktaki keşişlerin 64 altın disk taşıdığı bir efsaneyle — ve işlerini bitirdiklerinde dünyanın sona ereceği kehanetiyle — sattı. Birazdan göreceğiniz gibi, bu, 64 diskin gerçekte ne kadar süreceği konusunda hiç de kötü bir tahmin değil.

4.2 Özyinelemeli fikir

Bulmaca çok sayıda diskle göz korkutucu görünür, ama özyinelemeli kavrayış onu çökertir: n diski bir çubuktan diğerine, üçüncüsünü yedek olarak kullanarak taşımak için, (1) üstteki $n - 1$ diski yoldan çekip yedek çubuğa taşıyın; (2) tek en büyük disk doğrudan hedefine taşıyın; (3) $n - 1$ diski yedek çubuktan en büyüğün üstüne taşıyın. 1. ve 3. adımlar *aynı problem*dir, yalnızca $n - 1$ disk ile ve çubuklar yeniden etiketlenmiş hâlde — kusursuz bir özyineleme, ve kendine ait açık bir yığına ihtiyaç duymaz, çünkü artık bildiğiniz gibi çağrı yığını, her seviyede "sırada ne var" bilgisini tutan yığının ta kendisidir.

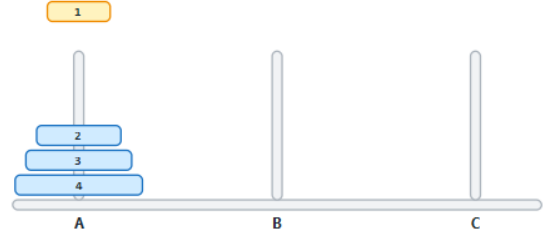
hamle 0 / 15

hamleler =

1. Kural: 4 disk A'dan C'ye taşı; her seferinde tek disk, büyük disk küçüğün üstüne asla konamaz. Fikir özyinelemeli: üstteki n-1 disk kenara çek, en büyüğü taşı, n-1 disk onun üstüne geri koy.

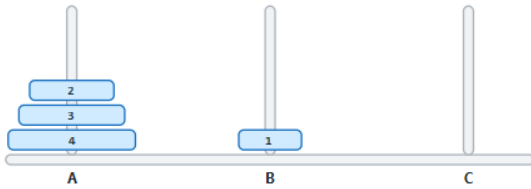
hamle 1 / 15

hamleler =

2. Hamle 1: disk 1 A çubuğundan kaldırılır — çubuğun en üstündeki disk olduğu için elimize alabiliriz.

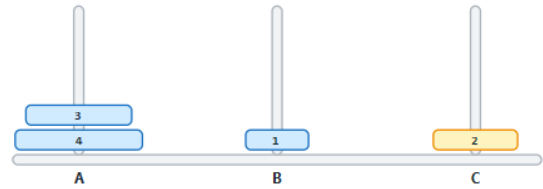
hamle 1 / 15

hamleler = 1A-B

3. ...ve B çubuğuna, oradaki en üstteki diskin üzerine konur. move_disk(1, A, B) tamamlandı.

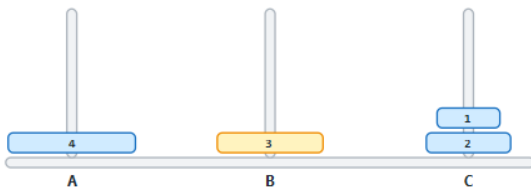
hamle 2 / 15

hamleler = 1A-B 2A-C

4. Hamle 2: disk 2, A çubuğundan C çubuğuna geçer.

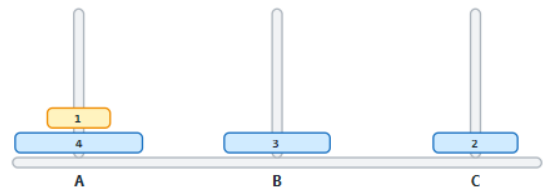
hamle 4 / 15

hamleler = 1A-B 2A-C 1B-C 3A-B

6. Hamle 4: disk 3, A çubuğundan B çubuğuna geçer.

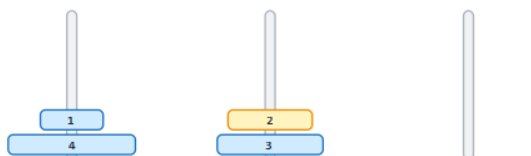
hamle 5 / 15

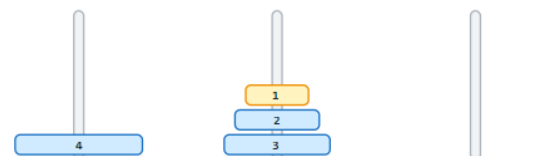
hamleler = 1A-B 2A-C 1B-C 3A-B 1C-A

7. Hamle 5: disk 1, C çubuğundan A çubuğuna geçer.

hamle 6 / 15

hamle 7 / 15

hamleler = 1A→B 2A→C 1B→C 3A→B 1C→A 2C→B

8. Hamle 6: disk 2, C çubuğundan B çubuğuna geçer.

hamleler = 1A→B 2A→C 1B→C 3A→B 1C→A 2C→B 1A→B

9. Hamle 7: disk 1, A çubuğundan B çubuğuna geçer.

hamle 8 / 15

hamleler = 1A→B 2A→C 1B→C 3A→B 1C→A 2C→B 1A→B 4A→C

10. Hamle 8: disk 4, A çubuğundan C çubuğuna geçer.

hamle 9 / 15

hamleler = 1A→B 2A→C 1B→C 3A→B 1C→A 2C→B 1A→B 4A→C 1B→C

11. Hamle 9: disk 1, B çubuğundan C çubuğuna geçer.

hamle 10 / 15

hamleler = 1A→B 2A→C 1B→C 3A→B 1C→A 2C→B 1A→B 4A→C 1B→C 2B→A

12. Hamle 10: disk 2, B çubuğundan A çubuğuna geçer.

hamle 11 / 15

hamleler = 1A→B 2A→C 1B→C 3A→B 1C→A 2C→B 1A→B 4A→C 1B→C 2B→A 1C→A

13. Hamle 11: disk 1, C çubuğundan A çubuğuna geçer.

hamle 13 / 15

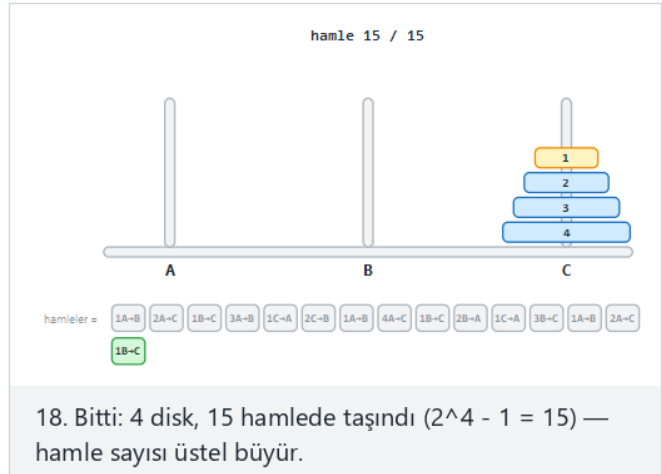
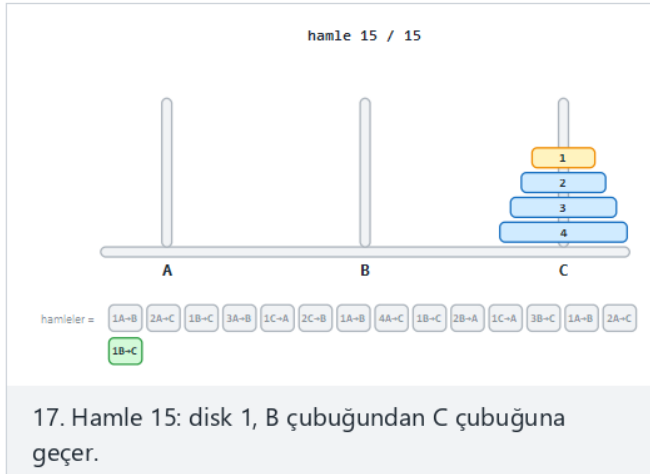
hamleler = 1A→B 2A→C 1B→C 3A→B 1C→A 2C→B 1A→B 4A→C 1B→C 2B→A 1C→A 3B→C 1A→B

15. Hamle 13: disk 1, A çubuğundan B çubuğuna geçer.

hamle 14 / 15

hamleler = 1A→B 2A→C 1B→C 3A→B 1C→A 2C→B 1A→B 4A→C 1B→C 2B→A 1C→A 3B→C 1A→B 2A→C

16. Hamle 14: disk 2, A çubuğundan C çubuğuna geçer.

Seçicide ayrıca **5 disk (31 hamle)** (zor) ve uç durumlar **bir disk: doğrudan A→C**, **iki disk: yasak hamle örneği** ve **altı disk: okunabilirlik sınırı** örneklerini deneyin — ya da dört zorluk seviyesinde rastgele veri için 🎲 düğmesine basın, ya da kendi değerlerinizi yazın.

```
/* Week 3 -- Stacks and Queues
 * Tower of Hanoi, solved with recursion.
 * CEN207 Data Structures (CS50-style lecture notes)
 */
#include <stdio.h>

static int move_count = 0;

static void move_disk(int n, char from, char to) {
    move_count++;
    printf("move %d: disk %d from %c to %c\n", move_count, n, from, to);
}

void tower_of_hanoi(int n, char from, char to, char via) {
    if (n == 0) return; /* nothing to move */
    tower_of_hanoi(n - 1, from, via, to); /* move n-1 out of the way */
    move_disk(n, from, to); /* move the largest */
    tower_of_hanoi(n - 1, via, to, from); /* put n-1 back on top */
}

static void run(const char *label, int n) {
    move_count = 0;
    printf("-- %s --\n", label);
    tower_of_hanoi(n, 'A', 'C', 'B');
    printf("total moves = %d\n", move_count);
}

int main(void) {
    run("normal: 4 disks (15 moves)", 4);
    run("hard: 5 disks (31 moves)", 5);
    run("edge: 1 disk, straight A to C", 1);

    return 0;
}
```

```
/* Week 3 -- Stacks and Queues
 * Tower of Hanoi, solved with recursion.
 * CEN207 Data Structures (CS50-style lecture notes)
 */
public class Hanoi {
    static int moveCount = 0;

    static void moveDisk(int n, char from, char to) {
        moveCount++;
        System.out.println("move " + moveCount + ": disk " + n + " from " + from + " to " + to);
    }

    void towerOfHanoi(int n, char from, char to, char via) {
        if (n == 0) return; // nothing to move
        towerOfHanoi(n - 1, from, via, to); // move n-1 out of the way
        moveDisk(n, from, to); // move the largest
        towerOfHanoi(n - 1, via, to, from); // put n-1 back on top
    }

    void run(String label, int n) {
        moveCount = 0;
        System.out.println("-- " + label + " --");
        towerOfHanoi(n, 'A', 'C', 'B');
        System.out.println("total moves = " + moveCount);
        System.out.println();
    }

    public static void main(String[] args) {
        Hanoi h = new Hanoi();
        h.run("normal: 4 disks (15 moves)", 4);
        h.run("hard: 5 disks (31 moves)", 5);
        h.run("edge: 1 disk, straight A to C", 1);
    }
}
```

Deneyin

```
gcc -std=c11 -Wall -Wextra -o /tmp/x hanoi.c && /tmp/x
```

Beklenen çıktı:

```
-- normal: 4 disks (15 moves) --
move 1: disk 1 from A to B
move 2: disk 2 from A to C
move 3: disk 1 from B to C
move 4: disk 3 from A to B
move 5: disk 1 from C to A
move 6: disk 2 from C to B
move 7: disk 1 from A to B
move 8: disk 4 from A to C
move 9: disk 1 from B to C
move 10: disk 2 from B to A
move 11: disk 1 from C to A
move 12: disk 3 from B to C
move 13: disk 1 from A to B
move 14: disk 2 from A to C
move 15: disk 1 from B to C
total moves = 15

-- hard: 5 disks (31 moves) --
move 1: disk 1 from A to C
move 2: disk 2 from A to B
move 3: disk 1 from C to B
move 4: disk 3 from A to C
move 5: disk 1 from B to A
move 6: disk 2 from B to C
move 7: disk 1 from A to C
move 8: disk 4 from A to B
move 9: disk 1 from C to B
move 10: disk 2 from C to A
move 11: disk 1 from B to A
move 12: disk 3 from C to B
move 13: disk 1 from A to C
move 14: disk 2 from A to B
move 15: disk 1 from C to B
move 16: disk 5 from A to C
move 17: disk 1 from B to A
move 18: disk 2 from B to C
move 19: disk 1 from A to C
move 20: disk 3 from B to A
move 21: disk 1 from C to B
move 22: disk 2 from C to A
move 23: disk 1 from B to A
move 24: disk 4 from B to C
move 25: disk 1 from A to C
move 26: disk 2 from A to B
move 27: disk 1 from C to B
move 28: disk 3 from A to C
move 29: disk 1 from B to A
move 30: disk 2 from B to C
move 31: disk 1 from A to C
total moves = 31

-- edge: 1 disk, straight A to C --
move 1: disk 1 from A to C
total moves = 1
```

```
javac -d /tmp/j Hanoi.java && java -cp /tmp/j Hanoi
```

Beklenen çıktı: yukarıdaki C çalıştırmasıyla birebir aynı (aynı algoritma, aynı veri).

Karmaşıklık. $T(n)$, n disk için hamle sayısı olsun. Özyinelemeden, $T(n) = 2 \cdot T(n-1) + 1$, $T(0) = 0$ ile. Bunu çözmek $T(n) = 2^n - 1$ verir — **üstel (exponential)** büyüme. $n = 4$ için $2^4 - 1 = 15$, yukarıdaki programla eşleşiyor. Efsanenin 64 diski için $2^{64} - 1 \approx 1,8 \times 10^{19}$ hamle; saniyede bir hamleyle bu, kabaca 585 milyar yıl, evrenin şu anki yaşının onlarca katı. Hanoi, özyinelemesi yazması basit ve doğruluğu ispatlaması kolay olduğu hâlde çalışma zamanı temelden, kaçınılmaz biçimde üstel olan bir problemin standart ilk örneğidir — hiçbir akıllı uygulama hilesi bunu düzeltmez; yalnızca daha küçük bir n düzeltir.

⚠ Sık yapılan hatalar

- **İki özyinelemeli çağrıda "yedek" olan çubuğu karıştırmak.** İlk çağrı üstteki $n - 1$ diski *via* 'ya taşımalı, ikinci çağrı ise onları *via* 'dan *to* 'ya taşımalıdır — üç harfi herhangi bir çağrıda yanlış yere koyarsanız, bulmaca yasak hamlelerle (büyük bir disk küçük birinin üstüne) çözülür ya da hiç çözülmez.
- **Uç durumlar.** $n = 1$, doğrudan tek bir hamleyle kısa devre yapmalıdır (*A* 'dan *C* 'ye, gerçekte hiç özyinelemeye gerek yok); temel durumun ($n == 0$) doğru derinlikte ulaşıldığının iyi bir ilk denetimidir. **İki** disklik bulmaca elle tamamen izlenebilecek kadar küçüktür ve çubuklar yanlış etiketlenmiş olsaydı yasak bir hamlenin bile mümkün olabileceği en küçük durumdur.

Biraz daha ileriye bakış. Az önce kullandığınız fikir — "problemin daha küçük bir sürümünü çöz, sonra birleştir" — önümüzdeki iki haftada karşılaşacağınız, bir ağacı ya da çizgeyi (graph) gezen **derinlik öncelikli arama (depth-first search, DFS)**'nin ta kendisidir. Hanoi'de her seviyede sessizce "nereden, nereye, hangi çubukla" bilgisini tutan çağrı yığını, DFS'te "hangi düğüme geri döneceğini" tutacak olan aynı çağrı yığınıdır.

✓ Kendini sına: Hanoi Kulesi

1. **4 diskli bir Hanoi Kulesi kaç hamle gerektirir?** $2^4 - 1 = 15$.
2. **`hanoi(n - 1, from, via, to)` içinde, son iki argüman neden dış çağrının *to* ve *via* 'sına göre yer değiştirmiş?** Çünkü üstteki $n - 1$ diski yoldan çekme alt-probleminde, *hedef* yedek çubuktur (önceden *via* denen), ve o küçük hamle için *yedek*, özgün hedeftir (önceden *to* denen) — üç çubuğun rolleri özyinelemenin her seviyesinde döner.

5. Kuyruk: İlk Giren, İlk Çıkar

5.1 Sezgi ve Kuyruk ADT'si

Kuyruk bir bekleme sırasıdır — bir süpermarketteki kasa sırası, paylaşımlı bir yazıcıdaki yazdırma kuyruğu, yoğun bir web sunucusundaki istek kuyruğu. Yeni gelenler **arkaya** katılır; en uzun süredir bekleyen **önden** ayrılır. Bu **İlk Giren, İlk Çıkar**, ya da **FIFO**'dur — bir yığının LIFO kuralının ayna görüntüsü, *aynı iki işlemi farklı adlarla* kullanarak.

İşlem	Ne yapar	Ön koşul	Karmaşıklık
<code>enqueue(x)</code>	<code>x</code> 'i kuyruğun arkasına ekler	Kuyruk dolu değil (yalnızca dizi sürümünde)	$O(1)$
<code>dequeue()</code>	Öndeki elemanı çıkarır ve döndürür	Kuyruk boş değil	$O(1)$
<code>peek()</code> / <code>front()</code>	Öndeki elemanı çıkarmadan döndürür	Kuyruk boş değil	$O(1)$
<code>isEmpty()</code>	Kuyruğun sıfır eleman içerip içermediğini bildirir	yok	$O(1)$

Bu bölümün geri kalanı, her biri farklı bir ödüneşimle, kuyruğu üç farklı şekilde kurar; ardından iki türevle tanışır: FIFO kuralını gevşeterek her iki uca da izin veren deque, ve birden çok FIFO kuyruğu yan yana çalıştıran çok seviyeli kuyruk.

5.2 Düz bir dizide kuyruk: kayma sorunu

En saf dizi kuyruğu iki indis tutar: `front`, en eski elemanın indisi, ve `rear`, en yeni elemanın indisi. `enqueue`, `rear`'ı ilerletir ve oraya yazar; `dequeue`, `front`'ta okur ve `front`'u ilerletir. Hiçbir eleman kaydırılmaz — ama elemanlar dequeue edildikçe dizinin başındaki kullanılmayan boşluğa ne olduğuna bakın.

1. front/rear diziyeye bakan iki işaretçi: front = 0 (henüz kimse çıkmadı), rear = -1 (henüz kimse eklenmedi). enqueue sona ekler, dequeue baştan alır — İlk giren, ilk çıkar (FIFO). Sırada 13 işlem var.

2. enqueue(5) — önce sorulur, rear son indise (7) eşit mi? rear (-1) değil, yer var.

4. q[0] = 5. O(1): dizinin başındaki hücrelerle hiç ilgilenmiyoruz, yalnız rear'e bakıyoruz. Sonraki enqueue'ları hızlı gösteriyoruz.

5. enqueue(12) — yer var → rear = 1, q[1] = 12.

6. enqueue(7) — yer var → rear = 2, q[2] = 7.

7. enqueue(19) — yer var → rear = 3, q[3] = 19.

9. enqueue(27) — yer var → rear = 5, q[5] = 27.

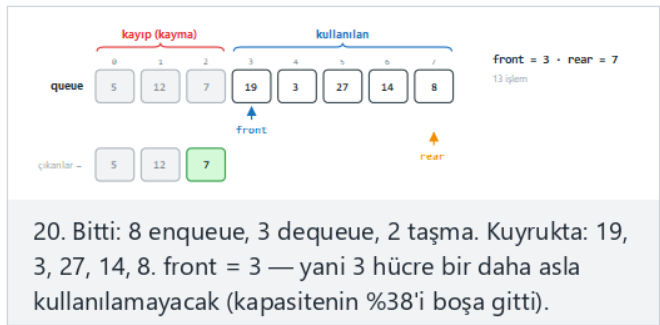
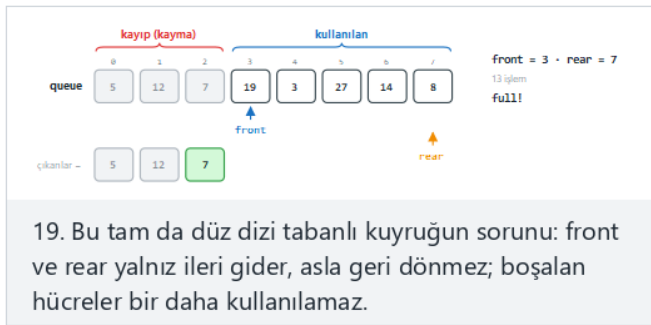
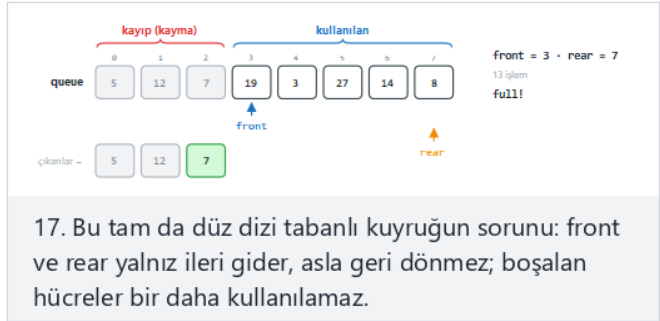
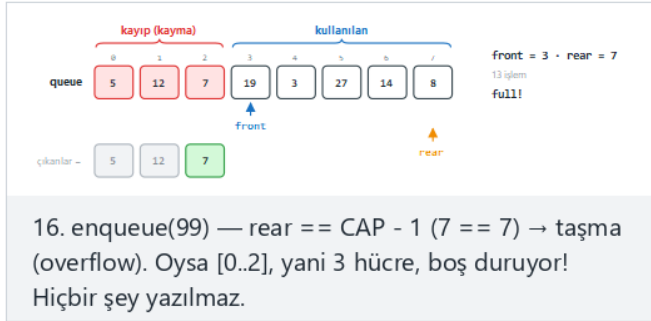
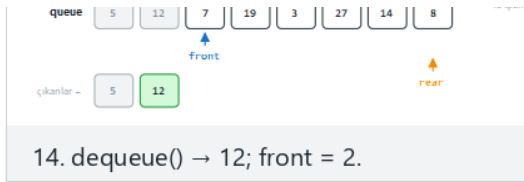
10. enqueue(14) — yer var → rear = 6, q[6] = 14.

11. enqueue(8) — yer var → rear = 7, q[7] = 8.

12. dequeue() — kuyruk boş değil (front ≤ rear). Baştaki değer (5) okunur: İlk giren, ilk çıkar.

13. dequeue() — kuyruk boş değil (front ≤ rear). Baştaki değer (5) okunur: İlk giren, ilk çıkar.

14. dequeue() — kuyruk boş değil (front ≤ rear). Baştaki değer (5) okunur: İlk giren, ilk çıkar.

Seçicide ayrıca **karışık 15 işlem: kayma yavaşça birikir** (zor) ve uç durumlar **boş kuyruktan dequeue, sonra 10 enqueue, tam dolum: taşma yok, sonra taşma; boşalan hücre işe yaramaz** ve **sıkı sıkıya art arda enqueue/dequeue, sonra taşma patlaması** örneklerini deneyin — ya da dört zorluk seviyesinde rastgele veri için 🎲 düğmesine basın, ya da kendi değerlerinizi yazın.

```

/* Week 3 -- Stacks and Queues
 * Queue in a plain array and the drift problem.
 * CEN207 Data Structures (CS50-style lecture notes)
 */
#include <stdbool.h>
#include <stdio.h>

#define MAX_CAP 12

typedef struct {
    bool is_deq;
    int value;
} Op;

int q[MAX_CAP];
int front = 0, rear = -1;
int cap = MAX_CAP; /* capacity used by the current scenario */

bool enqueue(int x) {
    if (rear == cap - 1) return false; /* "full"? */
    q[++rear] = x;
    return true;
}

bool dequeue(int *out) {
    if (front > rear) return false; /* empty */
    *out = q[front++];
    return true;
}

static void print_state(void) {
    printf("front = %d, rear = %d\n", front, rear);
}

static void run_scenario(const char *label, int scenario_cap, const Op ops[], int n) {
    printf("-- %s --\n", label);
    front = 0; rear = -1; cap = scenario_cap;
    for (int i = 0; i < n; i++) {
        if (ops[i].is_deq) {
            int out = 0;
            bool ok = dequeue(&out);
            if (ok)
                printf("dequeue() -> %d\n", out);
            else
                printf("dequeue() -> false (queue is empty)\n");
        } else {
            bool ok = enqueue(ops[i].value);
            printf("enqueue(%d) -> %s\n", ops[i].value, ok ? "true" : "false");
        }
    }
    print_state();
    printf("\n");
}

int main(void) {
    /* normal: fill 8 cells, remove 3, it still overflows (cap 8) */
    Op normal[] = {
        {false, 5}, {false, 12}, {false, 7}, {false, 19}, {false, 3},
        {false, 27}, {false, 14}, {false, 8}, {true, 0}, {true, 0}, {true, 0},
        {false, 99}, {false, 42}
    };
    run_scenario("normal: fill 8 cells, remove 3, it still overflows (cap 8)", 8, normal, 13);

    /* hard: 15 mixed operations, drift builds up gradually (cap 6) */

```

```
Op hard[] = {
    {false, 3}, {false, 8}, {false, 12}, {true, 0}, {false, 15}, {true, 0},
    {false, 22}, {false, 6}, {true, 0}, {false, 31}, {true, 0}, {true, 0},
    {false, 99}, {false, 44}, {false, 77}
};
run_scenario("hard: 15 mixed operations, drift builds up gradually (cap 6)", 6, hard, 15);

/* edge: dequeue on an empty queue, then 10 enqueues (cap 12) */
Op edge[] = {
    {true, 0}, {true, 0}, {false, 5}, {false, 11}, {false, 3}, {false, 18},
    {false, 9}, {false, 24}, {false, 7}, {false, 15}, {false, 2}, {false, 30},
    {true, 0}, {true, 0}
};
run_scenario("edge: dequeue on an empty queue, then 10 enqueues (cap 12)", 12, edge, 14);

return 0;
}
```

```

/* Week 3 -- Stacks and Queues
 * Queue in a plain array and the drift problem.
 * CEN207 Data Structures (CS50-style lecture notes)
 */
public class ArrayQueueDrift {
    static final int MAX_CAP = 12;
    int[] q = new int[MAX_CAP];
    int front = 0, rear = -1;
    int cap = MAX_CAP;          // capacity used by the current scenario

    static class Op {
        boolean isDeq;
        int value;
        Op(boolean isDeq, int value) { this.isDeq = isDeq; this.value = value; }
    }

    boolean enqueue(int x) {
        if (rear == cap - 1) return false;    // "full"?
        q[++rear] = x;
        return true;
    }

    Integer dequeue() {
        if (front > rear) return null;        // empty
        return q[front++];
    }

    void printState() {
        System.out.println("front = " + front + ", rear = " + rear);
    }

    void runScenario(String label, int scenarioCap, Op[] ops) {
        System.out.println("-- " + label + " --");
        front = 0; rear = -1; cap = scenarioCap;
        for (Op op : ops) {
            if (op.isDeq) {
                Integer out = dequeue();
                if (out != null)
                    System.out.println("dequeue() -> " + out);
                else
                    System.out.println("dequeue() -> false (queue is empty)");
            } else {
                boolean ok = enqueue(op.value);
                System.out.println("enqueue(" + op.value + ") -> " + ok);
            }
        }
        printState();
        System.out.println();
    }

    public static void main(String[] args) {
        ArrayQueueDrift s = new ArrayQueueDrift();

        // normal: fill 8 cells, remove 3, it still overflows (cap 8)
        Op[] normal = {
            new Op(false, 5), new Op(false, 12), new Op(false, 7), new Op(false, 19), new Op(false,
3),
            new Op(false, 27), new Op(false, 14), new Op(false, 8), new Op(true, 0), new Op(true, 0),
new Op(true, 0),
            new Op(false, 99), new Op(false, 42)
        };
        s.runScenario("normal: fill 8 cells, remove 3, it still overflows (cap 8)", 8, normal);

        // hard: 15 mixed operations, drift builds up gradually (cap 6)
    }
}

```

```

    Op[] hard = {
        new Op(false, 3), new Op(false, 8), new Op(false, 12), new Op(true, 0), new Op(false,
15), new Op(true, 0),
        new Op(false, 22), new Op(false, 6), new Op(true, 0), new Op(false, 31), new Op(true, 0),
new Op(true, 0),
        new Op(false, 99), new Op(false, 44), new Op(false, 77)
    };
    s.runScenario("hard: 15 mixed operations, drift builds up gradually (cap 6)", 6, hard);

    // edge: dequeue on an empty queue, then 10 enqueues (cap 12)
    Op[] edge = {
        new Op(true, 0), new Op(true, 0), new Op(false, 5), new Op(false, 11), new Op(false, 3),
new Op(false, 18),
        new Op(false, 9), new Op(false, 24), new Op(false, 7), new Op(false, 15), new Op(false,
2), new Op(false, 30),
        new Op(true, 0), new Op(true, 0)
    };
    s.runScenario("edge: dequeue on an empty queue, then 10 enqueues (cap 12)", 12, edge);
}
}

```

Deneyin

```
gcc -std=c11 -Wall -Wextra -o /tmp/x array_queue_drift.c && /tmp/x
```

Beklenen çıktı:

```
-- normal: fill 8 cells, remove 3, it still overflows (cap 8) --
enqueue(5) -> true
enqueue(12) -> true
enqueue(7) -> true
enqueue(19) -> true
enqueue(3) -> true
enqueue(27) -> true
enqueue(14) -> true
enqueue(8) -> true
dequeue() -> 5
dequeue() -> 12
dequeue() -> 7
enqueue(99) -> false
enqueue(42) -> false
front = 3, rear = 7

-- hard: 15 mixed operations, drift builds up gradually (cap 6) --
enqueue(3) -> true
enqueue(8) -> true
enqueue(12) -> true
dequeue() -> 3
enqueue(15) -> true
dequeue() -> 8
enqueue(22) -> true
enqueue(6) -> true
dequeue() -> 12
enqueue(31) -> false
dequeue() -> 15
dequeue() -> 22
enqueue(99) -> false
enqueue(44) -> false
enqueue(77) -> false
front = 5, rear = 5

-- edge: dequeue on an empty queue, then 10 enqueues (cap 12) --
dequeue() -> false (queue is empty)
dequeue() -> false (queue is empty)
enqueue(5) -> true
enqueue(11) -> true
enqueue(3) -> true
enqueue(18) -> true
enqueue(9) -> true
enqueue(24) -> true
enqueue(7) -> true
enqueue(15) -> true
enqueue(2) -> true
enqueue(30) -> true
dequeue() -> 5
dequeue() -> 11
front = 2, rear = 9
```

```
javac -d /tmp/j ArrayQueueDrift.java && java -cp /tmp/j ArrayQueueDrift
```

Beklenen çıktı: yukarıdaki C çalıştırmasıyla birebir aynı (aynı algoritma, aynı veri).

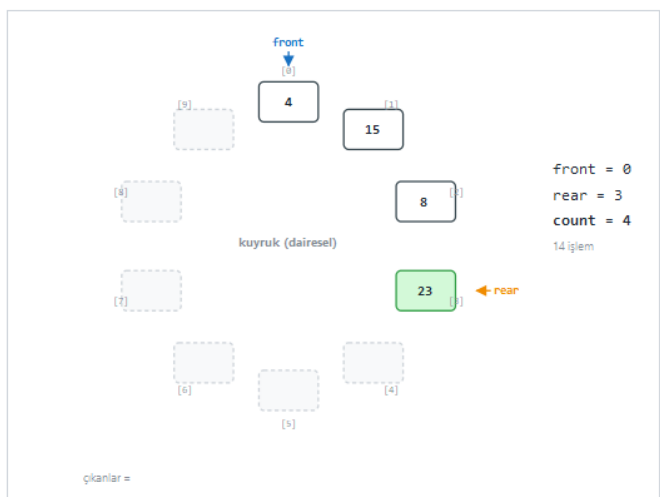
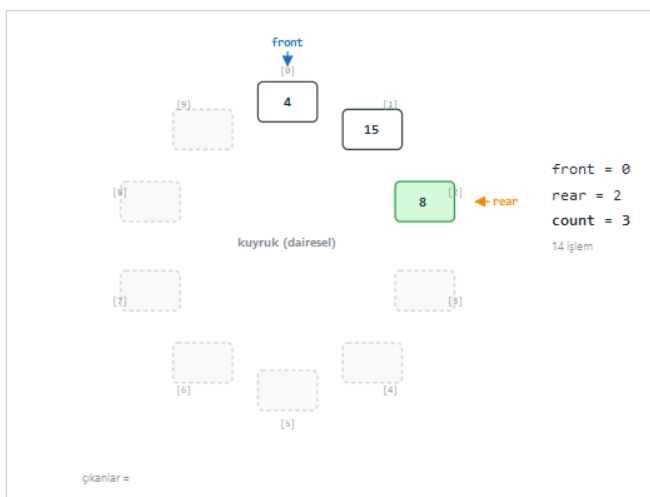
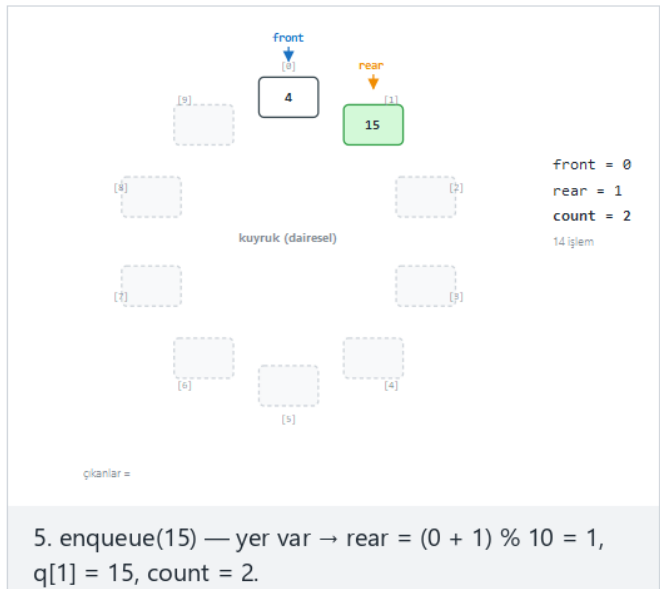
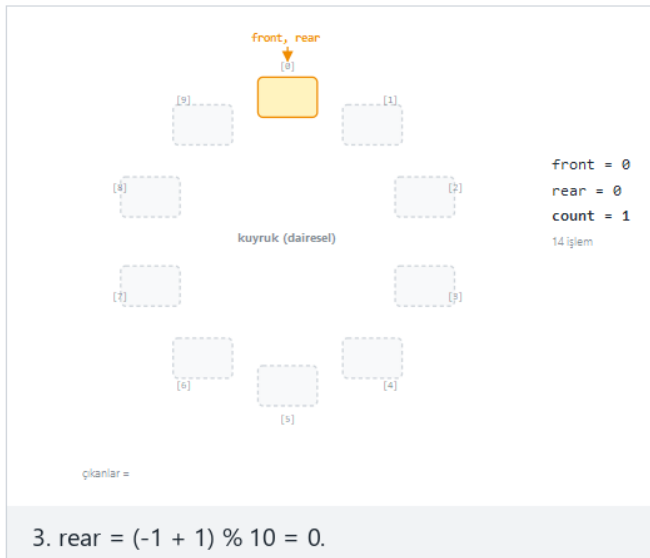
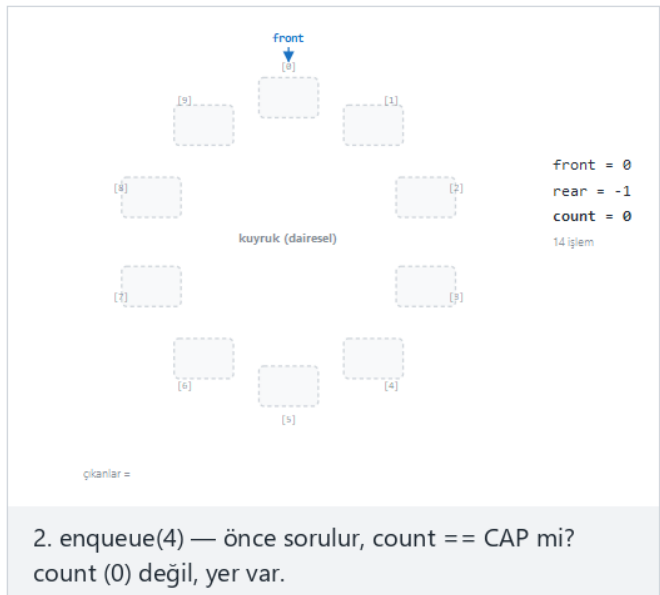
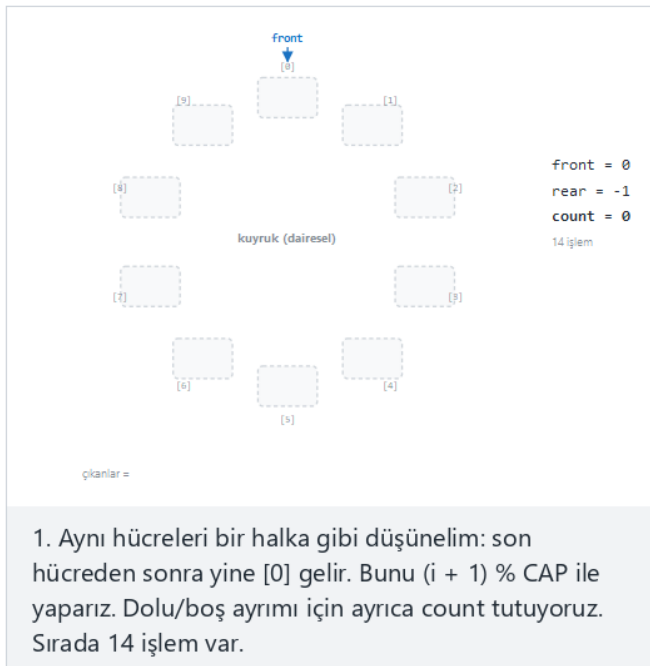
Bu neden bir sorun. `rear` yalnızca ileri gider, üç `dequeue` 'dan sonra `front` 'un ilerlemesi hücreleri `0`, `1`, `2` 'yi tamamen kullanılmaz bıraksa bile asla geri gelmez. Kuyruk "dolmuş" der (hem `enqueue(99)` hem `enqueue(42)` başarısız olur), oysa sekiz hücreden üçü öndeki boş duruyor — kuyruk dizinin önünden ****kaymış****tır. Bunu her `dequeue` 'dan sonra her elemanı bir aşağı kaydırarak düzeltmek çalışırdı, ama $O(1)$ `dequeue` 'ları $O(n)$ 'e çevirirdi. Gerçek çözüm sırada.

Sık yapılan hatalar

- **Yalnızca** `rear == CAP - 1` 'i denetleyip bunun gerçekten "dolu" anlamına geldiğini varsaymak. Kayma örneğinin gösterdiği gibi, dizi çoğu hücresi kullanılmadığı hâlde "dolu" diyebilir — burada "dolu" yalnızca " `rear` 'ın ilerisinde yer yok" anlamına gelir, "hiçbir yerde yer yok" değil.
- **Uç durumlar.** Zaten boş bir kuyruktan `dequeue` yapmak temiz biçimde `false` döndürmelidir (herhangi bir `enqueue` 'dan önce, tam olarak boş-önce örneğinde olduğu gibi denetleyin). Kuyruğun hiç kayma olmadan tam olarak `CAP` 'e dolduğu durumu da denetleyin, böylece bir sonraki başarısız `enqueue` , bir kayma belirtisi değil, gerçek bir "hiç boş hücre yok" taşması olsun — ikisi `enqueue` açısından birbirinin aynı görünür, ama düzeltmesi (Bölüm 5.3) yalnızca kayma olanı çözer.

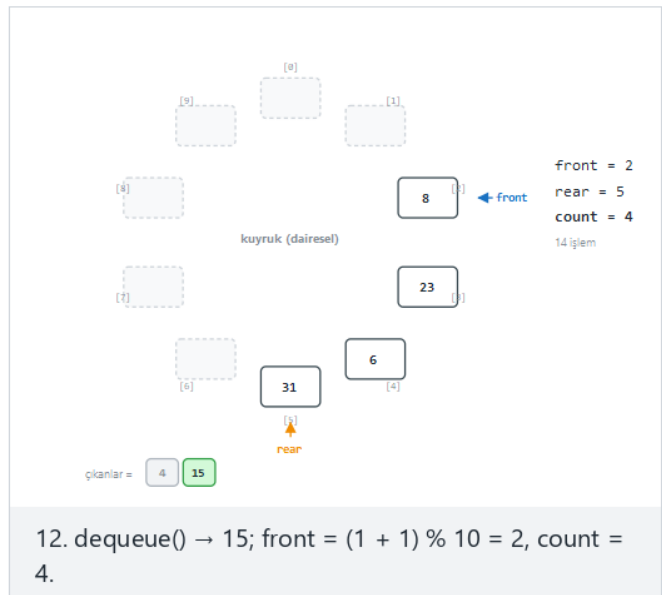
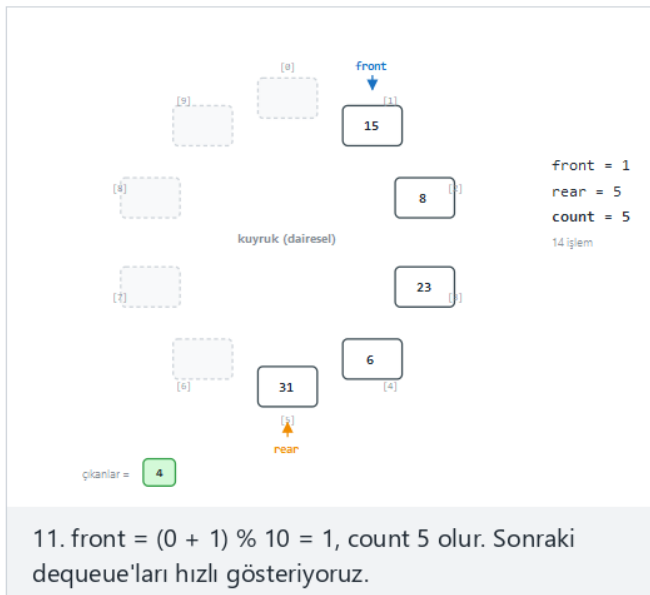
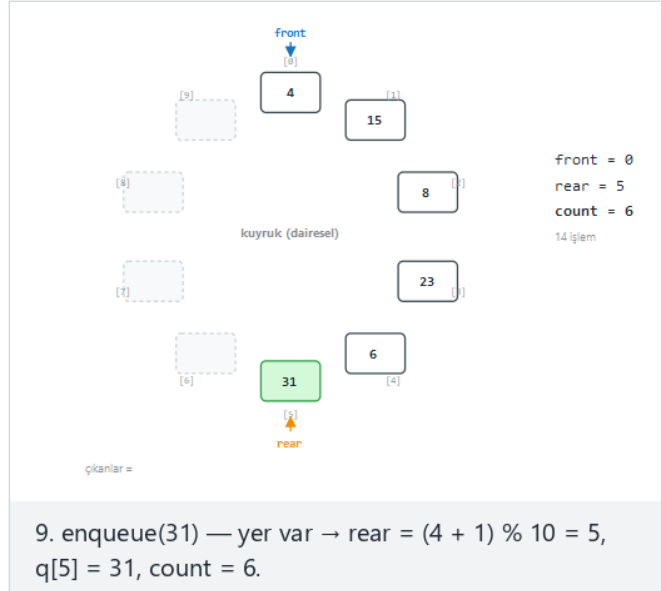
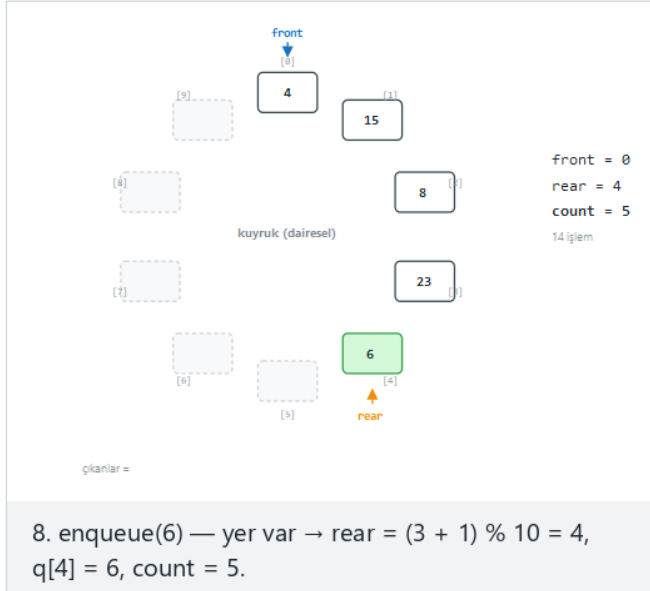
5.3 Dairesel kuyruk

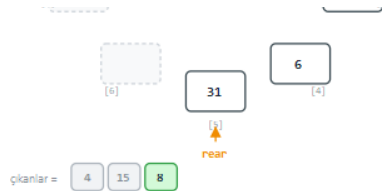
Bölüm 5.2'deki boşa giden yer, yalnızca diziyi düz bir çizgi olarak düşündüğümüz için boşa gidiyor. Bunun yerine bir **halka** olarak düşünün: son indisten sonra yine ilk indis gelir. `(indis + 1) % CAP` , ileri yürür ve otomatik olarak başa döner. `front == rear` artık ya "tek eleman" ya "boş" ya da "tamamen dolu" anlamına gelebileceğinden (düz bir indis karşılaştırması artık bunları ayırt edemez), belirsizliği doğrudan çözmek için bir bilgi parçası daha, `count` , tutuyoruz.

6. enqueue(8) — yer var $\rightarrow \text{rear} = (1 + 1) \% 10 = 2$,
 $q[2] = 8$, count = 3.

7. enqueue(23) — yer var $\rightarrow \text{rear} = (2 + 1) \% 10 = 3$,
 $q[3] = 23$, count = 4.

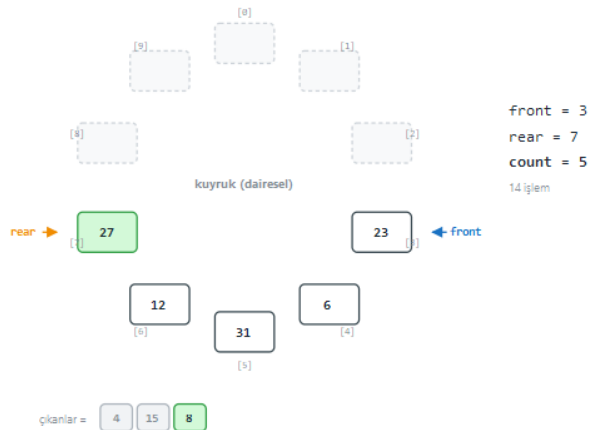

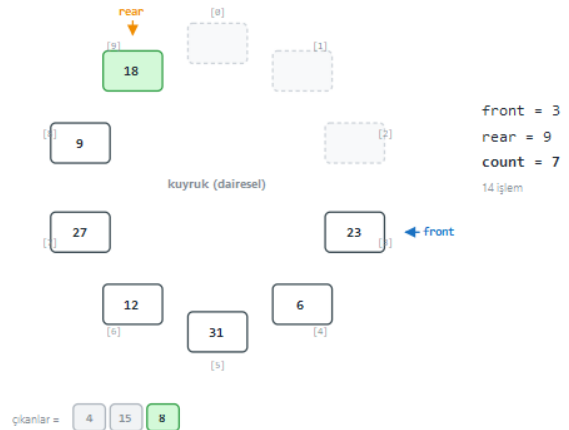
13. dequeue() → 8; front = (2 + 1) % 10 = 3, count = 3.

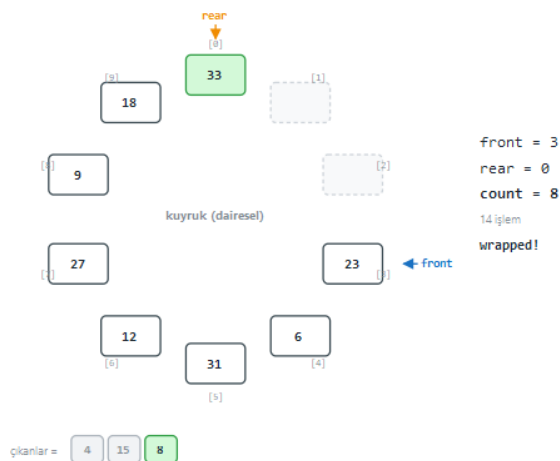
14. enqueue(12) — yer var → rear = (5 + 1) % 10 = 6, q[6] = 12, count = 4.

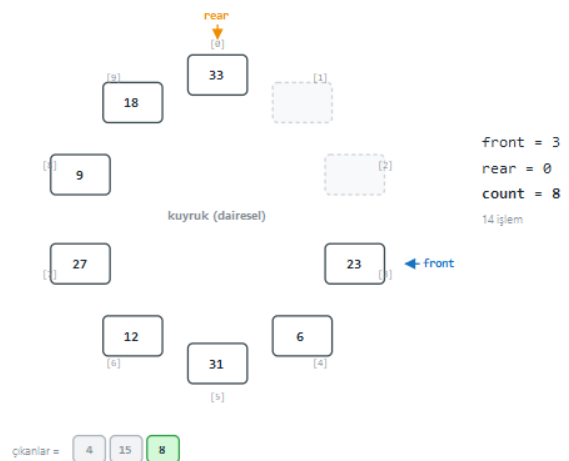
15. enqueue(27) — yer var → rear = (6 + 1) % 10 = 7, q[7] = 27, count = 5.

17. enqueue(18) — yer var → rear = (8 + 1) % 10 = 9, q[9] = 18, count = 7.

18. enqueue(33) — yer var → rear = (9 + 1) % 10 = 0 — başa döndük!, q[0] = 33, count = 8.

19. Bitti: 11 enqueue, 3 dequeue. Kuyrukta: 23, 6, 31, 12, 27, 9, 18, 33 (count = 8). front == rear burada yalnızca "tam bir eleman var" demek; asıl tuzak front == (rear + 1) % CAP — bu, hem boş hem dolu durumda aynı görünür, yalnız count ayırt eder.

Seçicide ayrıca **9 hücrede uzun karışıklık, birkaç başa dönüş** (zor) ve uç durumlar **tam dolu: gerçek taşma, boştan başla, doldur, tekrar boşalt, 18 kez enqueue/dequeue: halka defalarca döner** ve **front == rear yalnızca tek eleman demek;**

asıl tuzak `front == (rear+1) % cap` örneklerini deneyin — ya da dört zorluk seviyesinde rastgele veri için 🎲 düğmesine basın, ya da kendi değerlerinizi yazın.

```

/* Week 3 -- Stacks and Queues
 * Circular queue: index arithmetic wraps with (i + 1) % cap.
 * CEN207 Data Structures (CS50-style lecture notes)
 */
#include <stdbool.h>
#include <stdio.h>

#define MAX_CAP 12

typedef struct {
    bool is_deq;
    int value;
} Op;

int q[MAX_CAP];
int front = 0, rear = -1, count = 0;
int cap = MAX_CAP;          /* capacity used by the current scenario */

bool enqueue(int x) {
    if (count == cap)        /* full? */
        return false;      /* overflow */
    rear = (rear + 1) % cap; /* wrap around */
    q[rear] = x;
    count++;
    return true;
}

bool dequeue(int *out) {
    if (count == 0)          /* empty? */
        return false;      /* underflow */
    *out = q[front];
    front = (front + 1) % cap;
    count--;
    return true;
}

static void print_state(void) {
    printf("front = %d, rear = %d, count = %d\n", front, rear, count);
}

static void run_scenario(const char *label, int scenario_cap, const Op ops[], int n) {
    printf("-- %s --\n", label);
    front = 0; rear = -1; count = 0; cap = scenario_cap;
    for (int i = 0; i < n; i++) {
        if (ops[i].is_deq) {
            int out = 0;
            bool ok = dequeue(&out);
            if (ok)
                printf("dequeue() -> %d\n", out);
            else
                printf("dequeue() -> false (queue is empty)\n");
        } else {
            bool ok = enqueue(ops[i].value);
            printf("enqueue(%d) -> %s\n", ops[i].value, ok ? "true" : "false");
        }
    }
    print_state();
    printf("\n");
}

int main(void) {
    /* normal: moderate mixing in 10 cells, one wrap-around */
    Op normal[] = {
        {false, 4}, {false, 15}, {false, 8}, {false, 23}, {false, 6}, {false, 31},

```

```
    {true, 0}, {true, 0}, {true, 0},
    {false, 12}, {false, 27}, {false, 9}, {false, 18}, {false, 33}
};
run_scenario("normal: moderate mixing in 10 cells, one wrap-around (cap 10)", 10, normal, 14);

/* hard: long mixing in 9 cells, several wrap-arounds */
Op hard[] = {
    {false, 7}, {false, 19}, {false, 3}, {false, 26}, {true, 0}, {true, 0},
    {false, 11}, {false, 34}, {false, 8}, {false, 22}, {true, 0}, {true, 0}, {true, 0},
    {false, 15}, {false, 29}, {false, 6}, {false, 17}, {true, 0}, {true, 0}, {true, 0}, {true,
0},
    {false, 21}, {false, 9}, {false, 32}
};
run_scenario("hard: long mixing in 9 cells, several wrap-arounds (cap 9)", 9, hard, 24);

/* edge: completely full, a real overflow */
Op edge[] = {
    {false, 5}, {false, 13}, {false, 8}, {false, 21}, {false, 34},
    {false, 2}, {false, 17}, {false, 29}, {false, 41}, {false, 50}
};
run_scenario("edge: completely full, a real overflow (cap 8)", 8, edge, 10);

return 0;
}
```

```

/* Week 3 -- Stacks and Queues
 * Circular queue: index arithmetic wraps with (i + 1) % cap.
 * CEN207 Data Structures (CS50-style lecture notes)
 */
public class CircularQueue {
    static final int MAX_CAP = 12;
    int[] q = new int[MAX_CAP];
    int front = 0, rear = -1, count = 0;
    int cap = MAX_CAP;          // capacity used by the current scenario

    static class Op {
        boolean isDeq;
        int value;
        Op(boolean isDeq, int value) { this.isDeq = isDeq; this.value = value; }
    }

    boolean enqueue(int x) {
        if (count == cap)          // full?
            return false;         // overflow
        rear = (rear + 1) % cap;  // wrap around
        q[rear] = x;
        count++;
        return true;
    }

    Integer dequeue() {
        if (count == 0)            // empty?
            return null;          // underflow
        int out = q[front];
        front = (front + 1) % cap;
        count--;
        return out;
    }

    void printState() {
        System.out.println("front = " + front + ", rear = " + rear + ", count = " + count);
    }

    void runScenario(String label, int scenarioCap, Op[] ops) {
        System.out.println("-- " + label + " --");
        front = 0; rear = -1; count = 0; cap = scenarioCap;
        for (Op op : ops) {
            if (op.isDeq) {
                Integer out = dequeue();
                if (out != null)
                    System.out.println("dequeue() -> " + out);
                else
                    System.out.println("dequeue() -> false (queue is empty)");
            } else {
                boolean ok = enqueue(op.value);
                System.out.println("enqueue(" + op.value + ") -> " + ok);
            }
        }
        printState();
        System.out.println();
    }

    public static void main(String[] args) {
        CircularQueue s = new CircularQueue();

        // normal: moderate mixing in 10 cells, one wrap-around
        Op[] normal = {
            new Op(false, 4), new Op(false, 15), new Op(false, 8), new Op(false, 23), new Op(false,
6), new Op(false, 31),

```

```

        new Op(true, 0), new Op(true, 0), new Op(true, 0),
        new Op(false, 12), new Op(false, 27), new Op(false, 9), new Op(false, 18), new Op(false,
33)
    };
    s.runScenario("normal: moderate mixing in 10 cells, one wrap-around (cap 10)", 10, normal);

    // hard: long mixing in 9 cells, several wrap-arounds
    Op[] hard = {
        new Op(false, 7), new Op(false, 19), new Op(false, 3), new Op(false, 26), new Op(true,
0), new Op(true, 0),
        new Op(false, 11), new Op(false, 34), new Op(false, 8), new Op(false, 22), new Op(true,
0), new Op(true, 0), new Op(true, 0),
        new Op(false, 15), new Op(false, 29), new Op(false, 6), new Op(false, 17), new Op(true,
0), new Op(true, 0), new Op(true, 0), new Op(true, 0),
        new Op(false, 21), new Op(false, 9), new Op(false, 32)
    };
    s.runScenario("hard: long mixing in 9 cells, several wrap-arounds (cap 9)", 9, hard);

    // edge: completely full, a real overflow
    Op[] edge = {
        new Op(false, 5), new Op(false, 13), new Op(false, 8), new Op(false, 21), new Op(false,
34),
        new Op(false, 2), new Op(false, 17), new Op(false, 29), new Op(false, 41), new Op(false,
50)
    };
    s.runScenario("edge: completely full, a real overflow (cap 8)", 8, edge);
}
}

```

Deneyin

```
gcc -std=c11 -Wall -Wextra -o /tmp/x circular_queue.c && /tmp/x
```

Beklenen çıktı:

```
-- normal: moderate mixing in 10 cells, one wrap-around (cap 10) --
enqueue(4) -> true
enqueue(15) -> true
enqueue(8) -> true
enqueue(23) -> true
enqueue(6) -> true
enqueue(31) -> true
dequeue() -> 4
dequeue() -> 15
dequeue() -> 8
enqueue(12) -> true
enqueue(27) -> true
enqueue(9) -> true
enqueue(18) -> true
enqueue(33) -> true
front = 3, rear = 0, count = 8

-- hard: long mixing in 9 cells, several wrap-arounds (cap 9) --
enqueue(7) -> true
enqueue(19) -> true
enqueue(3) -> true
enqueue(26) -> true
dequeue() -> 7
dequeue() -> 19
enqueue(11) -> true
enqueue(34) -> true
enqueue(8) -> true
enqueue(22) -> true
dequeue() -> 3
dequeue() -> 26
dequeue() -> 11
enqueue(15) -> true
enqueue(29) -> true
enqueue(6) -> true
enqueue(17) -> true
dequeue() -> 34
dequeue() -> 8
dequeue() -> 22
dequeue() -> 15
enqueue(21) -> true
enqueue(9) -> true
enqueue(32) -> true
front = 0, rear = 5, count = 6

-- edge: completely full, a real overflow (cap 8) --
enqueue(5) -> true
enqueue(13) -> true
enqueue(8) -> true
enqueue(21) -> true
enqueue(34) -> true
enqueue(2) -> true
enqueue(17) -> true
enqueue(29) -> true
enqueue(41) -> false
enqueue(50) -> false
front = 0, rear = 7, count = 8
```

```
javac -d /tmp/j CircularQueue.java && java -cp /tmp/j CircularQueue
```

Beklenen çıktı: yukarıdaki C çalıştırmasıyla birebir aynı (aynı algoritma, aynı veri).

`rear` 'ın normal çalıştırmada başa dönmesine dikkat edin ($0 \rightarrow 1 \rightarrow \dots \rightarrow 5 \rightarrow 6 \rightarrow 7 \rightarrow 8 \rightarrow 9 \rightarrow 0$, 10 hücrelik bir halkaya on `enqueue` 'dan sonra `0` 'da biter): son indise ulaştıktan sonra `0` 'a döner ve `dequeue` 'nun önde boşalttığı hücreleri doldurmaya devam eder. Kuyruk "dolu" demeden önce her hücre yeniden kullanılır — Bölüm 5.2'deki kayma sorunu tamamen ortadan kalkmıştır, ve her işlem hâlâ $O(1)$ 'dir.

Sık yapılan hatalar

- **count tutmadan `front == rear` 'ı "boş" anlamına kullanmak.** `front == rear`, dizi (tam olarak bir kez başa dönmüş biçimde) tamamen dolduktan hemen sonra da doğrudur, dolayısıyla bu karşılaştırma tek başına boşu doludan ayırt edemez.
- **İki indisten birinde modu (mod) unutmak.** Yalnızca `rear` başa dönüp `front` dönmezse (ya da tersi), halka bozulur ve kuyruk ilk başa dönüşten sonra kendini bozar.
- **Uç durumlar.** Tamamen dolu bir kuyruğu tekrar boşalana kadar boşaltmak, ve `enqueue/dequeue`'yu art arda birçok kez döngüye sokmak (halka birkaç kez başa dönecek şekilde), mod aritmetiğindeki bir birer-fazla hatasını yakalayan iki denetimdir — tek bir başa dönüş genelde bunu ortaya çıkaramayacak kadar küçüktür.

5.4 Hiç taşmayan bir kuyruk: bağlı liste sürümü

Tıpkı yığında olduğu gibi, bağlı liste ile kuyruk, sert bir kapasite sınırını, eleman başına bir işaretçi maliyetiyle değiştirir. Bu sefer, her iki işlemin de listeyi hiç gezmeden $O(1)$ kalması için zincire **iki** işaretçiye ihtiyacımız var — çıkarmak için `front`, eklemek için `rear`.

İşlem: $\text{rear} = \text{front} = \text{NULL}$
 İşlem: $\text{rear} = \text{front} = \text{NULL}$
 İşlem: $\text{rear} = \text{front} = \text{NULL}$

1. Bağlı kuyrukta iki işaretçi tutarız: front (çıkış ucu, kaldırma) ve rear (giriş ucu, ekleme). Başlangıçta ikisi de NULL; sırada 15 işlem var.

İşlem: $\text{rear} = \text{front} = \text{rear} = \text{NULL}$
 İşlem: $\text{rear} = \text{front} = \text{rear} = \text{NULL}$
 İşlem: $\text{rear} = \text{front} = \text{rear} = \text{NULL}$

2. enqueue(15) — malloc(sizeof(QNode)) yeni bir düğüm ayırır; n->data = 15, n->next = NULL.

İşlem: $\text{rear} = \text{front} = \text{rear} = \text{NULL}$
 İşlem: $\text{rear} = \text{front} = \text{rear} = \text{NULL}$
 İşlem: $\text{rear} = \text{front} = \text{rear} = \text{NULL}$

4. enqueue(23) — rear->next = n, rear = n — listeyi baştan gezmeden sona eklenir: O(1).

İşlem: $\text{rear} = \text{front} = \text{rear} = \text{NULL}$
 İşlem: $\text{rear} = \text{front} = \text{rear} = \text{NULL}$
 İşlem: $\text{rear} = \text{front} = \text{rear} = \text{NULL}$

5. enqueue(8) — rear->next = n, rear = n — listeyi baştan gezmeden sona eklenir: O(1).

İşlem: $\text{rear} = \text{front} = \text{rear} = \text{NULL}$
 İşlem: $\text{rear} = \text{front} = \text{rear} = \text{NULL}$
 İşlem: $\text{rear} = \text{front} = \text{rear} = \text{NULL}$

6. enqueue(42) — rear->next = n, rear = n — listeyi baştan gezmeden sona eklenir: O(1).

İşlem: $\text{rear} = \text{front} = \text{rear} = \text{NULL}$
 İşlem: $\text{rear} = \text{front} = \text{rear} = \text{NULL}$
 İşlem: $\text{rear} = \text{front} = \text{rear} = \text{NULL}$

7. enqueue(19) — rear->next = n, rear = n — listeyi baştan gezmeden sona eklenir: O(1).

İşlem: $\text{rear} = \text{front} = \text{rear} = \text{NULL}$
 İşlem: $\text{rear} = \text{front} = \text{rear} = \text{NULL}$
 İşlem: $\text{rear} = \text{front} = \text{rear} = \text{NULL}$

9. front = front->next: çıkış ucu bir sonraki düğüme geçer.

İşlem: $\text{rear} = \text{front} = \text{rear} = \text{NULL}$
 İşlem: $\text{rear} = \text{front} = \text{rear} = \text{NULL}$
 İşlem: $\text{rear} = \text{front} = \text{rear} = \text{NULL}$

10. free(tmp): eski düğümün belleği geri verilir. Her işlem O(1): tek elemanlı da olsa bin elemanlı da olsa aynı üç adım.

İşlem: $\text{rear} = \text{front} = \text{rear} = \text{NULL}$
 İşlem: $\text{rear} = \text{front} = \text{rear} = \text{NULL}$
 İşlem: $\text{rear} = \text{front} = \text{rear} = \text{NULL}$

11. enqueue(31) — rear->next = n, rear = n — listeyi baştan gezmeden sona eklenir: O(1).

İşlem: $\text{rear} = \text{front} = \text{rear} = \text{NULL}$
 İşlem: $\text{rear} = \text{front} = \text{rear} = \text{NULL}$
 İşlem: $\text{rear} = \text{front} = \text{rear} = \text{NULL}$

12. enqueue(7) — rear->next = n, rear = n — listeyi baştan gezmeden sona eklenir: O(1).

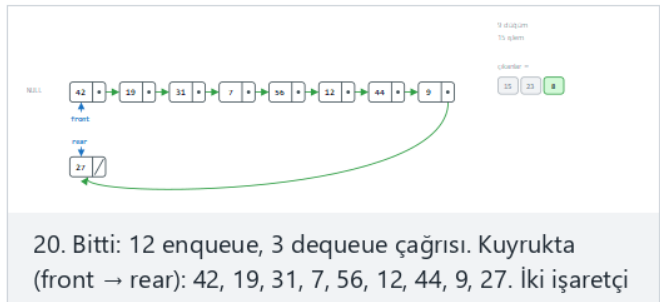
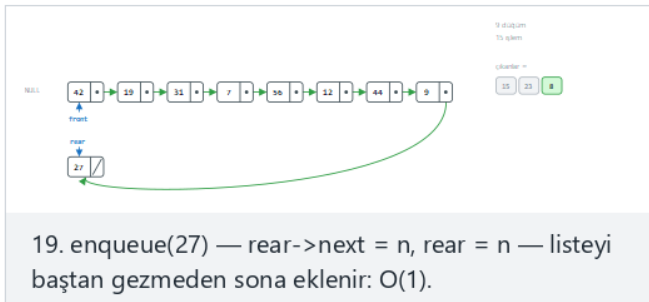
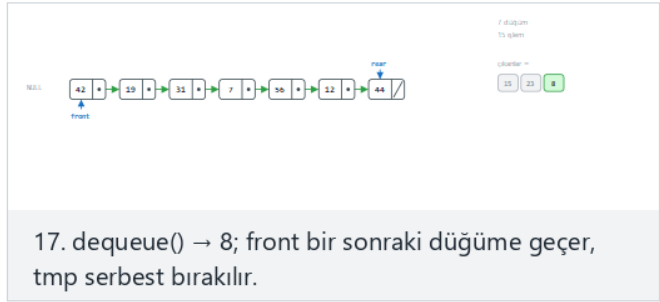
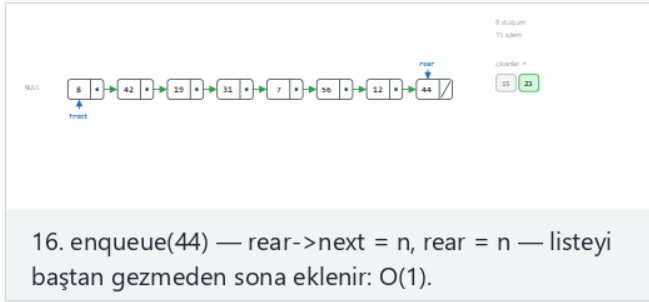
İşlem: $\text{rear} = \text{front} = \text{rear} = \text{NULL}$
 İşlem: $\text{rear} = \text{front} = \text{rear} = \text{NULL}$
 İşlem: $\text{rear} = \text{front} = \text{rear} = \text{NULL}$

İşlem: $\text{rear} = \text{front} = \text{rear} = \text{NULL}$
 İşlem: $\text{rear} = \text{front} = \text{rear} = \text{NULL}$
 İşlem: $\text{rear} = \text{front} = \text{rear} = \text{NULL}$

14. dequeue() → 23; front bir sonraki düğüme geçer, tmp serbest bırakılır.

15. enqueue(12) — rear->next = n, rear = n — listeyi baştan gezmeden sona eklenir: O(1).

Seçicide ayrıca **17 enqueue, 3 dequeue**: iki satıra yayılan **14 düğüm** (zor) ve uç durumlar **önce boş kuyruktan dequeue, sonra 10 enqueue, tamamen boşalt: rear da NULL olur, sonra yeniden başlar ve tek düğümlü döngü: her seferinde front = rear** örneklerini deneyin — ya da dört zorluk seviyesinde rastgele veri için 🎲 düğmesine basın, ya da kendi değerlerinizi yazın.

```

/* Week 3 -- Stacks and Queues
 * Linked-list queue: enqueue and dequeue.
 * CEN207 Data Structures (CS50-style lecture notes)
 */
#include <stdbool.h>
#include <stdio.h>
#include <stdlib.h>

typedef struct QNode {
    int data;
    struct QNode *next;
} QNode;
QNode *front = NULL, *rear = NULL; /* empty queue */

typedef struct {
    bool is_deq;
    int value;
} Op;

void enqueue(int x) {
    QNode *n = malloc(sizeof(QNode));
    n->data = x; n->next = NULL;
    if (rear == NULL) front = rear = n; /* first node */
    else { rear->next = n; rear = n; }
}

bool dequeue(int *out) {
    if (front == NULL) return false; /* underflow */
    QNode *tmp = front;
    *out = tmp->data;
    front = front->next;
    if (front == NULL) rear = NULL; /* became empty */
    free(tmp);
    return true;
}

static void run_scenario(const char *label, const Op ops[], int n) {
    printf("-- %s --\n", label);
    while (front != NULL) { int junk; dequeue(&junk); } /* start each scenario empty */
    for (int i = 0; i < n; i++) {
        if (ops[i].is_deq) {
            int out = 0;
            bool ok = dequeue(&out);
            if (ok)
                printf("dequeue() -> true, out = %d\n", out);
            else
                printf("dequeue() -> false (queue is empty)\n");
        } else {
            enqueue(ops[i].value);
            printf("enqueue(%d)\n", ops[i].value);
        }
    }
    printf("\n");
}

int main(void) {
    /* normal: 12 enqueues, 3 dequeues along the way */
    Op normal[] = {
        {false, 15}, {false, 23}, {false, 8}, {false, 42}, {false, 19}, {true, 0},
        {false, 31}, {false, 7}, {false, 56}, {true, 0},
        {false, 12}, {false, 44}, {true, 0}, {false, 9}, {false, 27}
    };
    run_scenario("normal: 12 enqueues, 3 dequeues along the way", normal, 15);
}

```

```
/* hard: 17 enqueues, 3 dequeues */
Op hard[] = {
    {false, 5}, {false, 12}, {false, 33}, {false, 8}, {false, 19}, {true, 0},
    {false, 27}, {false, 41}, {false, 3}, {false, 55}, {false, 16}, {true, 0},
    {false, 38}, {false, 9}, {false, 22}, {false, 47}, {false, 14}, {true, 0},
    {false, 6}, {false, 29}
};
run_scenario("hard: 17 enqueues, 3 dequeues", hard, 20);

/* edge: drain to empty -- rear becomes NULL too, then it restarts */
Op edge[] = {
    {false, 10}, {false, 20}, {false, 30}, {false, 40}, {false, 50},
    {false, 60}, {false, 70}, {false, 80}, {false, 90}, {false, 100},
    {true, 0}, {true, 0}, {true, 0}, {true, 0}, {true, 0},
    {true, 0}, {true, 0}, {true, 0}, {true, 0}, {true, 0},
    {false, 999}
};
run_scenario("edge: drain to empty, then restart", edge, 21);

return 0;
}
```

```

/* Week 3 -- Stacks and Queues
 * Linked-list queue: enqueue and dequeue.
 * CEN207 Data Structures (CS50-style lecture notes)
 */
public class LinkedQueue {
    static class QNode {
        int data;
        QNode next;
    }
    QNode front = null, rear = null;    // empty queue

    static class Op {
        boolean isDeq;
        int value;
        Op(boolean isDeq, int value) { this.isDeq = isDeq; this.value = value; }
    }

    void enqueue(int x) {
        QNode n = new QNode();
        n.data = x; n.next = null;
        if (rear == null) front = rear = n;    // first node
        else { rear.next = n; rear = n; }
    }

    Integer dequeue() {
        if (front == null) return null;    // underflow
        QNode tmp = front;
        int out = tmp.data;
        front = front.next;
        if (front == null) rear = null;    // became empty
        return out;
    }

    void runScenario(String label, Op[] ops) {
        System.out.println("-- " + label + " --");
        front = null; rear = null;    // start each scenario empty
        for (Op op : ops) {
            if (op.isDeq) {
                Integer out = dequeue();
                if (out != null)
                    System.out.println("dequeue() -> true, out = " + out);
                else
                    System.out.println("dequeue() -> false (queue is empty)");
            } else {
                enqueue(op.value);
                System.out.println("enqueue(" + op.value + ")");
            }
        }
        System.out.println();
    }

    public static void main(String[] args) {
        LinkedQueue q = new LinkedQueue();

        // normal: 12 enqueues, 3 dequeues along the way
        Op[] normal = {
            new Op(false, 15), new Op(false, 23), new Op(false, 8), new Op(false, 42), new Op(false,
19), new Op(true, 0),
            new Op(false, 31), new Op(false, 7), new Op(false, 56), new Op(true, 0),
            new Op(false, 12), new Op(false, 44), new Op(true, 0), new Op(false, 9), new Op(false,
27)
        };
        q.runScenario("normal: 12 enqueues, 3 dequeues along the way", normal);
    }
}

```

```

// hard: 17 enqueues, 3 dequeues
Op[] hard = {
    new Op(false, 5), new Op(false, 12), new Op(false, 33), new Op(false, 8), new Op(false,
19), new Op(true, 0),
    new Op(false, 27), new Op(false, 41), new Op(false, 3), new Op(false, 55), new Op(false,
16), new Op(true, 0),
    new Op(false, 38), new Op(false, 9), new Op(false, 22), new Op(false, 47), new Op(false,
14), new Op(true, 0),
    new Op(false, 6), new Op(false, 29)
};
q.runScenario("hard: 17 enqueues, 3 dequeues", hard);

// edge: drain to empty -- rear becomes null too, then it restarts
Op[] edge = {
    new Op(false, 10), new Op(false, 20), new Op(false, 30), new Op(false, 40), new Op(false,
50),
    new Op(false, 60), new Op(false, 70), new Op(false, 80), new Op(false, 90), new Op(false,
100),
    new Op(true, 0), new Op(true, 0), new Op(true, 0), new Op(true, 0), new Op(true, 0),
    new Op(true, 0), new Op(true, 0), new Op(true, 0), new Op(true, 0), new Op(true, 0),
    new Op(false, 999)
};
q.runScenario("edge: drain to empty, then restart", edge);
}
}

```

Deneyin

```
gcc -std=c11 -Wall -Wextra -o /tmp/x linked_queue.c && /tmp/x
```

Beklenen çıktı:

```
-- normal: 12 enqueues, 3 dequeues along the way --
enqueue(15)
enqueue(23)
enqueue(8)
enqueue(42)
enqueue(19)
dequeue() -> true, out = 15
enqueue(31)
enqueue(7)
enqueue(56)
dequeue() -> true, out = 23
enqueue(12)
enqueue(44)
dequeue() -> true, out = 8
enqueue(9)
enqueue(27)

-- hard: 17 enqueues, 3 dequeues --
enqueue(5)
enqueue(12)
enqueue(33)
enqueue(8)
enqueue(19)
dequeue() -> true, out = 5
enqueue(27)
enqueue(41)
enqueue(3)
enqueue(55)
enqueue(16)
dequeue() -> true, out = 12
enqueue(38)
enqueue(9)
enqueue(22)
enqueue(47)
enqueue(14)
dequeue() -> true, out = 33
enqueue(6)
enqueue(29)

-- edge: drain to empty, then restart --
enqueue(10)
enqueue(20)
enqueue(30)
enqueue(40)
enqueue(50)
enqueue(60)
enqueue(70)
enqueue(80)
enqueue(90)
enqueue(100)
dequeue() -> true, out = 10
dequeue() -> true, out = 20
dequeue() -> true, out = 30
dequeue() -> true, out = 40
dequeue() -> true, out = 50
dequeue() -> true, out = 60
dequeue() -> true, out = 70
dequeue() -> true, out = 80
dequeue() -> true, out = 90
dequeue() -> true, out = 100
enqueue(999)
```

```
javac -d /tmp/j LinkedQueue.java && java -cp /tmp/j LinkedQueue
```

Beklenen çıktı: yukarıdaki C çalıştırmasıyla birebir aynı (aynı algoritma, aynı veri).

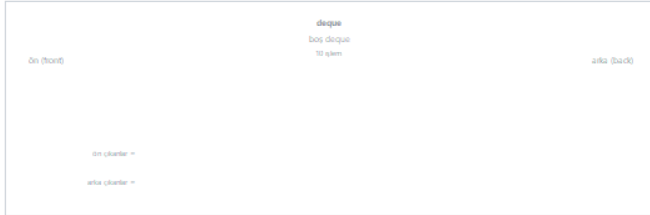

Sık yapılan hatalar

- **Kuyruk boşaldığında** `rear` 'ı `NULL` 'a çekmeyi unutmak. `dequeue` son düğümü kaldırır ama `rear` 'ı artık `free` edilmiş düğüme işaret eder hâlde bırakırsa, bir sonraki `enqueue` sarkan bir işaretçi üzerinden yazar.
- **Tek bir düğüm varken yalnızca** `front` / `rear` 'dan birini güncellemek. Tek düğümlle, o düğüm hem ön hem arkadır; kuyruk boştan başlarken her iki işaretçi de ona ayarlanmalıdır.
- **Uç durumlar.** Kuyruğu tamamen boşaltmak hem `front` hem `rear` 'ı `NULL` 'a sıfırlamalıdır — sonra bir sonraki `enqueue` , zincirin ta en başındaki gibi çalışmak zorundadır. Art arda tek düğümlü döngüler (`enqueue` , `dequeue` , `enqueue` , `dequeue` , ...) tam olarak `front == rear` olduğu kod yolunu döver — "yalnız bir işaretçiyi güncelledi" hatasının en hızlı ortaya çıktığı yer burasıdır.

5.5 Çift uçlu kuyruk (deque)

Bir **deque** ("çift uçlu kuyruk", double-ended queue), yalnızca arkadan ekleyip önden çıkarabileceğiniz kısıtını kaldırır — hem eklemeye hem çıkarmaya **her iki** uçta da izin verir. Aynı anda bir yığın ve bir kuyruk gibi davranır, ve göreceğiniz gibi, yalnızca iki ucundan birine dokunarak ikisini de tam olarak taklit edebilir.

1. Deque (çift uçlu kuyruk) her iki uçtan da ekleme ve çıkarma yapılmasına izin verir: yığın ile kuyruğun birleşimi gibi. Sırada 10 işlem var.

2. `push_back(10)` — yeni eleman arkaya eklenir.

3. Arkaya ekleme her zaman $O(1)$: dizinin başka hiçbir hücresi kaymaz, sadece rear güncellenir.

4. `push_back(20)` — arkaya eklendi.

5. `push_front(5)` — yeni eleman öne eklenir; sıradan bir kuyruk bunu yapamazdı.

6. Öne ekleme de $O(1)$ 'dir: deque her iki ucu da aynı hızda destekler.

7. `pop_back()` — arkadaki eleman (20) okunur — bu, deque'nin yığın gibi davrandığı yön.

8. Eleman kaldırıldı, rear bir eleman içeri kayar. $O(1)$: dizinin başka hiçbir hücresi taşınmaz.

9. `push_front(-3)` — öne eklendi.

10. `pop_front()` — öndeki eleman (-3) okunur — bu, deque'nin kuyruk gibi davrandığı yön.

11. Eleman kaldırıldı, front bir eleman içeri kayar. Gerçek uygulamada bu da $O(1)$: dairesel dizi ya da çift bağlı liste ile yapılır.

12. `push_back(30)` — arkaya eklendi.

13. `push_front(8)` — öne eklendi.

14. `pop_back()` → 30.

15. `push_back(40)` — arkaya eklendi.

16. Bitti: 4 `push_back`, 3 `push_front`, 2 `pop_back`, 1 `pop_front` çağırısı. Deque (front → back): 8, 5, 10, 40. Dört işlem de $O(1)$: deque bir yığın ve bir kuyruğun yapabildiği her şeyi yapar.

Seçicide ayrıca **14 işlem, negatif değerlerle, sık uç değişimi (zor) ve uç durumlar her iki uçtan da boşken pop, sonra doldur ve yine boşalt, yalnız arka uç: deque bir yığın gibi davranır ve arkaya ekle, önden çıkar: deque bir kuyruk gibi davranır** örneklerini deneyin — ya da dört zorluk seviyesinde rastgele veri için 🎲 düğmesine basın, ya da kendi değerlerinizi yazın.

İşlem	Ne yapar	Karmaşıklık
<code>push_back(x)</code>	<code>x</code> 'i arkaya ekler	$O(1)$
<code>push_front(x)</code>	<code>x</code> 'i öne ekler	$O(1)$
<code>pop_back()</code>	Arkadaki elemanı çıkarır	$O(1)$
<code>pop_front()</code>	Öndeki elemanı çıkarır	$O(1)$

C'de standart kütüphanede deque olmadığından, aşağıdaki kod bir tane doğrudan Hafta 2'nin **çift bağlı listesi** üzerine kurar — hem `next` hem `prev` işaretçisi olan bir düğüm, dört işlemin her birini, dokunulan uç neresi olursa olsun, sabit

sayıda küçük işaretçi güncellemesi yapar. Java'da `java.util.ArrayDeque`, tam olarak bu ADT'yi zaten sağlar, bu yüzden Java sürümü doğrudan onu kullanır.

```

/* Week 3 -- Stacks and Queues
 * Double-ended queue (deque): push/pop at both front and back.
 * CEN207 Data Structures (CS50-style lecture notes)
 */
#include <stdbool.h>
#include <stdio.h>
#include <stdlib.h>
#include <string.h>

typedef struct DNode { int data; struct DNode *prev, *next; } DNode;
DNode *front = NULL, *rear = NULL; /* empty deque */

void push_back(int x) { /* add at rear: O(1) */
    DNode *n = malloc(sizeof(DNode));
    n->data = x; n->next = NULL; n->prev = rear;
    if (rear) rear->next = n; else front = n;
    rear = n;
}

void push_front(int x) { /* add at front: O(1) */
    DNode *n = malloc(sizeof(DNode));
    n->data = x; n->prev = NULL; n->next = front;
    if (front) front->prev = n; else rear = n;
    front = n;
}

bool pop_back(int *out) { /* remove at rear: O(1) */
    if (!rear) return false; /* underflow */
    *out = rear->data;
    DNode *tmp = rear;
    rear = rear->prev;
    if (rear) rear->next = NULL; else front = NULL;
    free(tmp);
    return true;
}

bool pop_front(int *out) { /* remove at front: O(1) */
    if (!front) return false; /* underflow */
    *out = front->data;
    DNode *tmp = front;
    front = front->next;
    if (front) front->prev = NULL; else rear = NULL;
    free(tmp);
    return true;
}

/* "10" / "-3" -> push_back; "f5" / "f-3" -> push_front; "pb" -> pop_back; "pf" -> pop_front. */
static void run_token(const char *tok) {
    if (strcmp(tok, "pb") == 0) {
        int out = 0;
        bool ok = pop_back(&out);
        if (ok) printf("pop_back() -> true, out = %d\n", out);
        else printf("pop_back() -> false (deque is empty)\n");
    } else if (strcmp(tok, "pf") == 0) {
        int out = 0;
        bool ok = pop_front(&out);
        if (ok) printf("pop_front() -> true, out = %d\n", out);
        else printf("pop_front() -> false (deque is empty)\n");
    } else if (tok[0] == 'f') {
        int v = atoi(tok + 1);
        push_front(v);
        printf("push_front(%d)\n", v);
    } else {
        int v = atoi(tok);

```

```

        push_back(v);
        printf("push_back(%d)\n", v);
    }
}

static void print_state(void) {
    printf("deque (front to back):");
    for (DNode *n = front; n != NULL; n = n->next)
        printf(" %d", n->data);
    if (front == NULL) printf(" (empty)");
    printf("\n");
}

static void run_scenario(const char *label, const char *tokens[], int n) {
    printf("-- %s --\n", label);
    while (front != NULL) { int junk; pop_front(&junk); } /* start each scenario empty */
    for (int i = 0; i < n; i++)
        run_token(tokens[i]);
    print_state();
    printf("\n");
}

int main(void) {
    /* normal: 10 operations, adding and removing at both ends */
    const char *normal[] = {"10", "20", "f5", "pb", "f-3", "pf", "30", "f8", "pb", "40"};
    run_scenario("normal: 10 operations at both ends", normal, 10);

    /* hard: 14 operations, with negative values, frequent alternation */
    const char *hard[] = {"5", "-8", "f12", "pb", "f-20", "pf", "15", "-3", "f7", "pb", "pf", "f-9",
"22", "pb"};
    run_scenario("hard: 14 operations, negative values, frequent alternation", hard, 14);

    /* edge: only the back end -- the deque behaves like a stack */
    const char *edge[] = {"10", "20", "pb", "30", "40", "pb", "50", "60", "pb", "70"};
    run_scenario("edge: only the back end (deque behaves like a stack)", edge, 10);

    return 0;
}

```

```

/* Week 3 -- Stacks and Queues
 * Double-ended queue (deque): push/pop at both front and back.
 * CEN207 Data Structures (CS50-style lecture notes)
 */
import java.util.ArrayDeque;
import java.util.Deque;

public class DequeDemo {
    Deque<Integer> d = new ArrayDeque<>(); // empty deque

    // "10" / "-3" -> push_back; "f5" / "f-3" -> push_front; "pb" -> pop_back; "pf" -> pop_front.
    void runToken(String tok) {
        if (tok.equals("pb")) {
            Integer out = d.pollLast(); // remove at rear, O(1); null if empty (underflow)
            if (out != null) System.out.println("pop_back() -> true, out = " + out);
            else System.out.println("pop_back() -> false (deque is empty)");
        } else if (tok.equals("pf")) {
            Integer out = d.pollFirst(); // remove at front, O(1); null if empty (underflow)
            if (out != null) System.out.println("pop_front() -> true, out = " + out);
            else System.out.println("pop_front() -> false (deque is empty)");
        } else if (tok.charAt(0) == 'f') {
            int v = Integer.parseInt(tok.substring(1));
            d.addFirst(v); // add at front, O(1)
            System.out.println("push_front(" + v + ")");
        } else {
            int v = Integer.parseInt(tok);
            d.addLast(v); // add at rear, O(1)
            System.out.println("push_back(" + v + ")");
        }
    }

    void printState() {
        StringBuilder sb = new StringBuilder("deque (front to back):");
        for (int v : d) sb.append(' ').append(v);
        if (d.isEmpty()) sb.append(" (empty)");
        System.out.println(sb);
    }

    void runScenario(String label, String[] tokens) {
        System.out.println("-- " + label + " --");
        d.clear(); // start each scenario empty
        for (String t : tokens) runToken(t);
        printState();
        System.out.println();
    }

    public static void main(String[] args) {
        DequeDemo demo = new DequeDemo();

        // normal: 10 operations, adding and removing at both ends
        String[] normal = {"10", "20", "f5", "pb", "f-3", "pf", "30", "f8", "pb", "40"};
        demo.runScenario("normal: 10 operations at both ends", normal);

        // hard: 14 operations, with negative values, frequent alternation
        String[] hard = {"5", "-8", "f12", "pb", "f-20", "pf", "15", "-3", "f7", "pb", "pf", "f-9",
"22", "pb"};
        demo.runScenario("hard: 14 operations, negative values, frequent alternation", hard);

        // edge: only the back end -- the deque behaves like a stack
        String[] edge = {"10", "20", "pb", "30", "40", "pb", "50", "60", "pb", "70"};
        demo.runScenario("edge: only the back end (deque behaves like a stack)", edge);
    }
}

```

Deneyin

```
gcc -std=c11 -Wall -Wextra -o /tmp/x deque_demo.c && /tmp/x
```

Beklenen çıktı:

```
-- normal: 10 operations at both ends --
push_back(10)
push_back(20)
push_front(5)
pop_back() -> true, out = 20
push_front(-3)
pop_front() -> true, out = -3
push_back(30)
push_front(8)
pop_back() -> true, out = 30
push_back(40)
deque (front to back): 8 5 10 40

-- hard: 14 operations, negative values, frequent alternation --
push_back(5)
push_back(-8)
push_front(12)
pop_back() -> true, out = -8
push_front(-20)
pop_front() -> true, out = -20
push_back(15)
push_back(-3)
push_front(7)
pop_back() -> true, out = -3
pop_front() -> true, out = 7
push_front(-9)
push_back(22)
pop_back() -> true, out = 22
deque (front to back): -9 12 5 15

-- edge: only the back end (deque behaves like a stack) --
push_back(10)
push_back(20)
pop_back() -> true, out = 20
push_back(30)
push_back(40)
pop_back() -> true, out = 40
push_back(50)
push_back(60)
pop_back() -> true, out = 60
push_back(70)
deque (front to back): 10 30 50 70
```

```
javac -d /tmp/j DequeDemo.java && java -cp /tmp/j DequeDemo
```

Beklenen çıktı: yukarıdaki C çalıştırmasıyla birebir aynı (aynı algoritma, aynı veri).

Bir deque, bir yığın ya da bir kuyruk olabilir

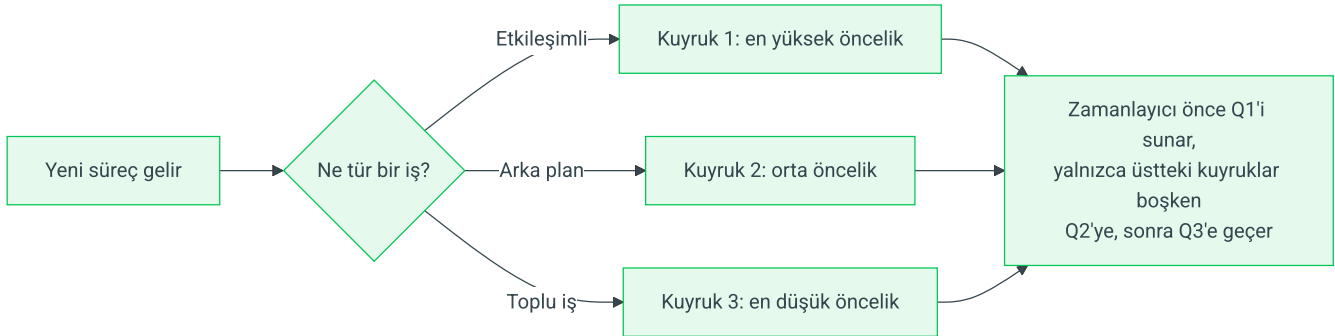
Yalnızca `push_back` ve `pop_back` çağırırsanız, bir deque tam olarak bir yığın gibi davranır (arka uçta LIFO). Yalnızca `push_back` ve `pop_front` çağırırsanız, tam olarak bir kuyruk gibi davranır (FIFO). Bu yüzden birçok dilin standart kütüphanesi — Java'nın `ArrayDeque`'i de dahil — kendi deque türlerini, özel bir yığın ya da tek uçlu kuyruk sınıfı yerine daha hızlı, genel bir alternatif olarak kullanmayı önerir.

Sık yapılan hatalar

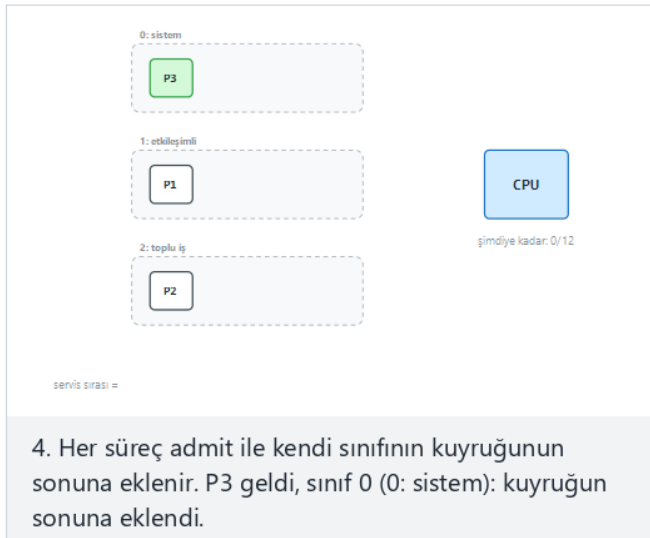
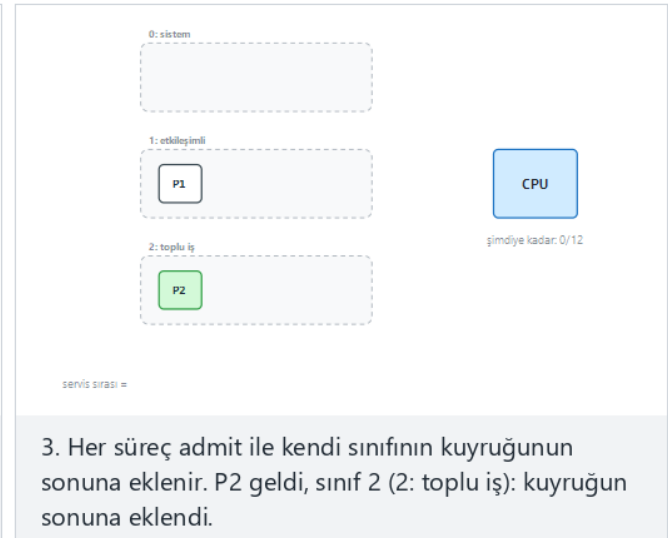
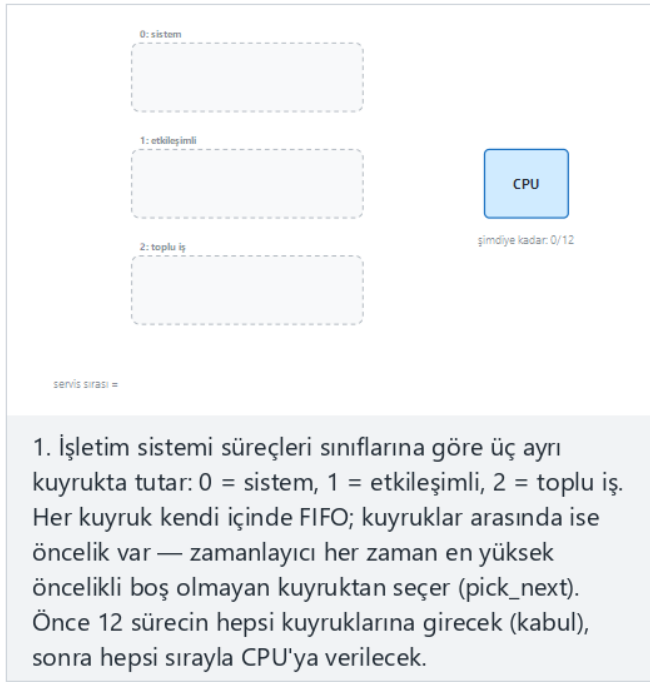
- **Push ya da pop'tan sonra `front` / `prev` / `next` 'ten yalnızca birini güncellemek.** İki uca dokunan dört işlemle, "belli olan" işaretçi güncelleyip *diğer* uçtakini unutmak kolaydır — özellikle deque'te tam olarak tek eleman varken (o tek düğüm aynı anda hem `front` hem `rear` 'dır).
- **Uç durumlar.** Tamamen boşken her iki uçtan da pop yapmak temiz biçimde başarısız olmalıdır — ikisini de deneyin, yalnızca birini değil, çünkü bağımsız kod yollarıdır. Yalnızca tek bir ucu kullanmak ("yalnız arka uç" ve "arkaya ekle, önden çıkar" uç örneklerinde olduğu gibi), deque'in gerçekten her iki basit yapıyı da kapsadığına kendinizi ikna etmenin en temiz yoludur.

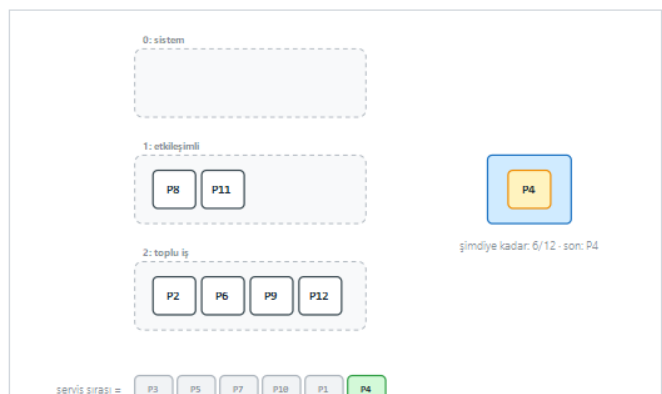
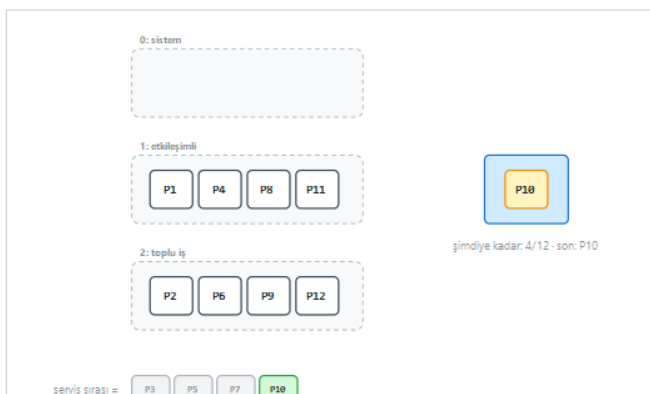
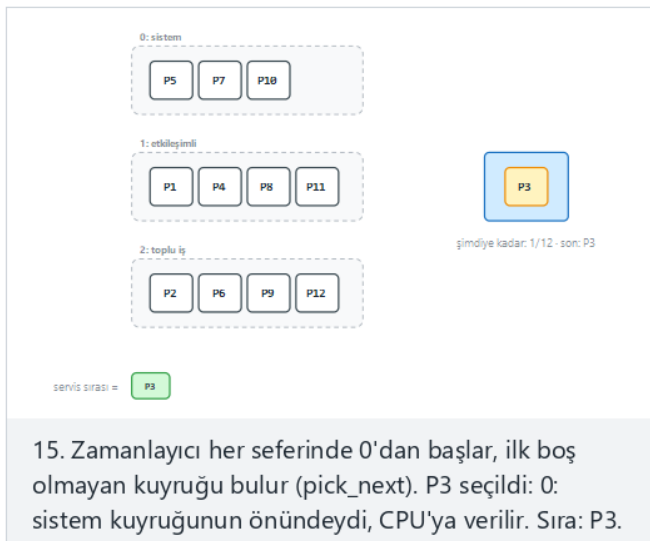
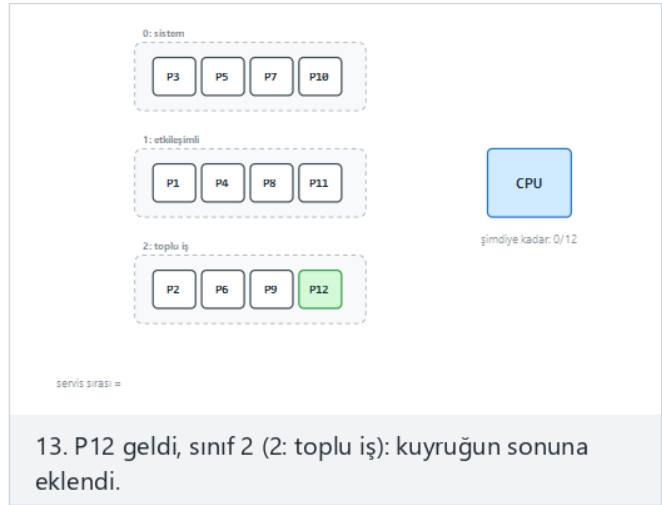
5.6 Çok seviyeli kuyruk

Gerçek sistemler, bekleyen her öğeye nadiren eşit öncelik verir. Örneğin bir işletim sisteminin zamanlayıcısı, genellikle aynı anda *birkaç* kuyruk tutar — biri gecikmeye duyarlı etkileşimli süreçler için, biri sıradan arka plan işleri için, biri düşük öncelikli toplu (batch) işler için — ve tam olarak zamanlama politikasına bağlı olarak, ancak üstündeki her kuyruk boşaldığında daha düşük bir kuyruğa uzanarak (ya da her kuyruğa bir zaman dilimi vererek) yüksek öncelikli kuyrukları önce sunar. Bu bir **çok seviyeli kuyruktur**: her seviye, tam olarak az önce kurduklarınız gibi sıradan bir FIFO kuyruğudur, ve üstündeki "seviye" yapısı sırada hangisinin sunulacağına karar verir.

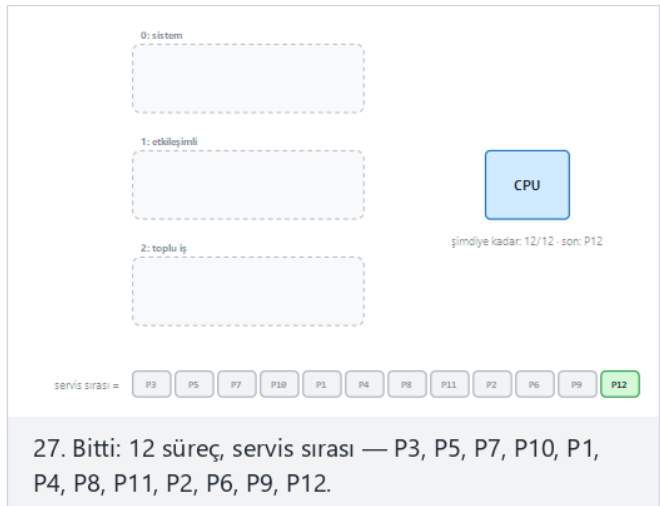
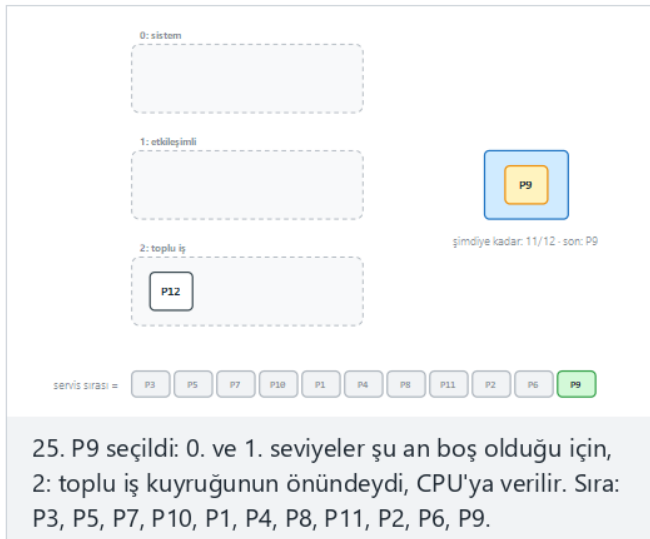
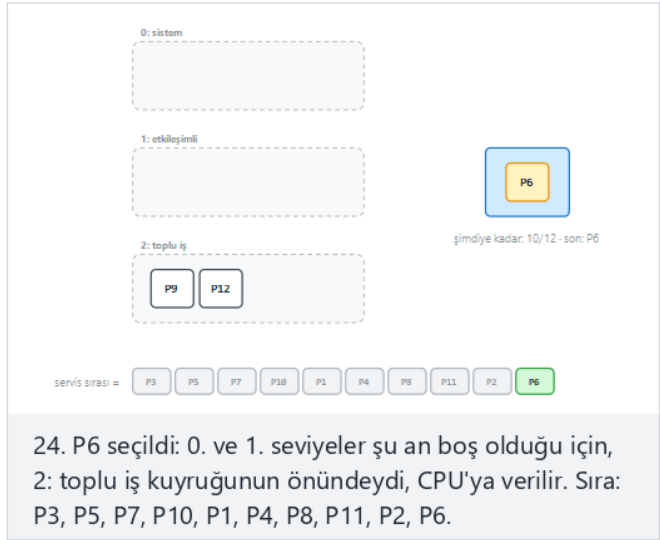
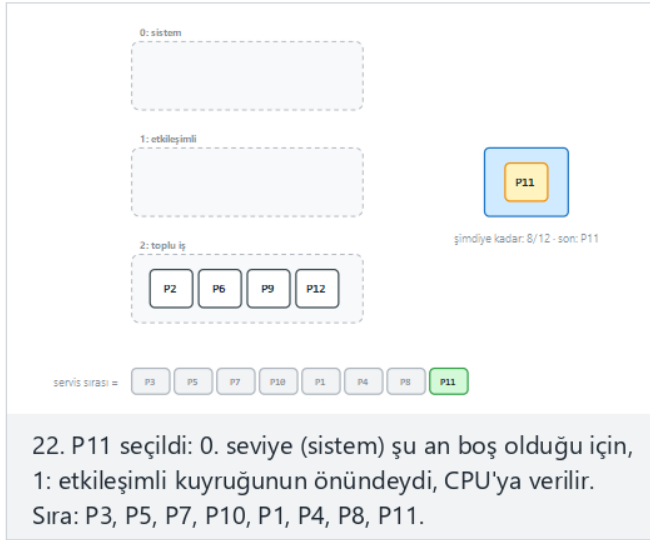
Çok seviyeli kuyruk neredeyse hiç yeni bir *fikir* gerektirmez — Bölüm 5.2–5.4'teki sıradan kuyrukların bir dizisinden (ya da listesinden), artı sırada hangisinden `dequeue` yapılacağına karar veren küçük bir mantıktan ibarettir: `admit`, gelen bir süreci kendi seviyesinin kuyruğuna ekler, ve `pick_next` her zaman önce seviye 0'ı dener, yalnızca üstündeki her seviye boşken daha düşük öncelikli bir seviyeye geçer.

18. P10 seçildi: 0. sistem kuyruğunun önündeydi, CPU'ya verilir. Sıra: P3, P5, P7, P10.

20. P4 seçildi: 0. seviye (sistem) şu an boş olduğu için, 1: etkileşimli kuyruğunun önündeydi, CPU'ya verilir. Sıra: P3, P5, P7, P10, P1, P4.

Seçicide ayrıca **16 süreç: sınıf başına art arda gelen gruplar (burst)** (zor) ve uç durumlar **açlık riski: erken gelen 1 toplu iş, 9 sistem+etkileşimli arasında, hepsi aynı seviyede: 10 etkileşimli süreç ve bir seviye hiç dolmuyor: sadece sistem ve toplu iş** örneklerini deneyin — ya da dört zorluk seviyesinde rastgele veri için 🎲 düğmesine basın, ya da kendi değerlerinizi yazın.

```

/* Week 3 -- Stacks and Queues
 * Multilevel queue scheduling: three priority classes, each its own FIFO queue.
 * CEN207 Data Structures (CS50-style lecture notes)
 */
#include <stdio.h>

#define QCAP 20
#define LEVELS 3

typedef struct {
    char name[8];
    int level;
} Process;

typedef struct {
    Process items[QCAP];
    int front, rear, count;
} Queue;

Queue q[LEVELS]; /* 0 = system, 1 = interactive, 2 = batch */

static void queue_reset(Queue *que) {
    que->front = 0; que->rear = -1; que->count = 0;
}

static void enqueue(Queue *que, Process p) {
    que->rear = (que->rear + 1) % QCAP;
    que->items[que->rear] = p;
    que->count++;
}

static Process dequeue(Queue *que) {
    Process p = que->items[que->front];
    que->front = (que->front + 1) % QCAP;
    que->count--;
    return p;
}

static int is_empty(const Queue *que) {
    return que->count == 0;
}

void admit(Process p) {
    enqueue(&q[p.level], p); /* each class has its own queue */
}

int pick_next(Process *out) {
    for (int lvl = 0; lvl < LEVELS; lvl++) /* highest priority first */
        if (!is_empty(&q[lvl])) {
            *out = dequeue(&q[lvl]);
            return 1;
        }
    return 0; /* all queues are empty */
}

static const char *level_name(int lvl) {
    return lvl == 0 ? "system" : lvl == 1 ? "interactive" : "batch";
}

static void run_scenario(const char *label, Process arrivals[], int n) {
    printf("-- %s --\n", label);
    for (int lvl = 0; lvl < LEVELS; lvl++) queue_reset(&q[lvl]);

    for (int i = 0; i < n; i++) {

```

```

        admit(arrivals[i]);
        printf("admit(%s, %s)\n", arrivals[i].name, level_name(arrivals[i].level));
    }

    printf("service order:");
    Process p;
    while (pick_next(&p))
        printf(" %s", p.name);
    printf("\n\n");
}

int main(void) {
    /* normal: 12 processes, evenly spread across three classes */
    Process normal[] = {
        {"P1", 1}, {"P2", 2}, {"P3", 0}, {"P4", 1},
        {"P5", 0}, {"P6", 2}, {"P7", 0}, {"P8", 1},
        {"P9", 2}, {"P10", 0}, {"P11", 1}, {"P12", 2}
    };
    run_scenario("normal: 12 processes, evenly spread across three classes", normal, 12);

    /* hard: 16 processes, back-to-back bursts within each class */
    Process hard[] = {
        {"P1", 1}, {"P2", 1}, {"P3", 1}, {"P4", 1},
        {"P5", 0}, {"P6", 0}, {"P7", 0}, {"P8", 0},
        {"P9", 2}, {"P10", 2}, {"P11", 2}, {"P12", 2},
        {"P13", 1}, {"P14", 1}, {"P15", 1}, {"P16", 1}
    };
    run_scenario("hard: 16 processes, back-to-back bursts within each class", hard, 16);

    /* edge: starvation risk -- 1 early batch process among 9 system+interactive ones */
    Process edge[] = {
        {"P1", 0}, {"P2", 2}, {"P3", 1}, {"P4", 0},
        {"P5", 1}, {"P6", 0}, {"P7", 1}, {"P8", 0},
        {"P9", 1}, {"P10", 0}
    };
    run_scenario("edge: starvation risk, 1 early batch process among 9 others", edge, 10);

    return 0;
}

```

```

/* Week 3 -- Stacks and Queues
 * Multilevel queue scheduling: three priority classes, each its own FIFO queue.
 * CEN207 Data Structures (CS50-style lecture notes)
 */
import java.util.ArrayDeque;
import java.util.Deque;
import java.util.List;

public class MultilevelQueue {
    static class Process {
        String name;
        int level;
        Process(String name, int level) { this.name = name; this.level = level; }
    }

    List<Deque<Process>> q = List.of(new ArrayDeque<>(),
        new ArrayDeque<>(), new ArrayDeque<>()); // system, interactive, batch

    void admit(Process p) {
        q.get(p.level).addLast(p);          // each class has its own queue
    }

    Process pickNext() {
        for (int lvl = 0; lvl < 3; lvl++) // highest priority first
            if (!q.get(lvl).isEmpty())
                return q.get(lvl).pollFirst();
        return null;                       // all queues are empty
    }

    static String levelName(int lvl) {
        return lvl == 0 ? "system" : lvl == 1 ? "interactive" : "batch";
    }

    void runScenario(String label, Process[] arrivals) {
        System.out.println("-- " + label + "--");
        for (Deque<Process> queue : q) queue.clear();

        for (Process p : arrivals) {
            admit(p);
            System.out.println("admit(" + p.name + ", " + levelName(p.level) + ")");
        }

        StringBuilder order = new StringBuilder("service order:");
        Process p;
        while ((p = pickNext()) != null)
            order.append(' ').append(p.name);
        System.out.println(order);
        System.out.println();
    }

    public static void main(String[] args) {
        MultilevelQueue sched = new MultilevelQueue();

        // normal: 12 processes, evenly spread across three classes
        Process[] normal = {
            new Process("P1", 1), new Process("P2", 2), new Process("P3", 0), new Process("P4", 1),
            new Process("P5", 0), new Process("P6", 2), new Process("P7", 0), new Process("P8", 1),
            new Process("P9", 2), new Process("P10", 0), new Process("P11", 1), new Process("P12", 2)
        };
        sched.runScenario("normal: 12 processes, evenly spread across three classes", normal);

        // hard: 16 processes, back-to-back bursts within each class
        Process[] hard = {
            new Process("P1", 1), new Process("P2", 1), new Process("P3", 1), new Process("P4", 1),

```

```

        new Process("P5", 0), new Process("P6", 0), new Process("P7", 0), new Process("P8", 0),
        new Process("P9", 2), new Process("P10", 2), new Process("P11", 2), new Process("P12",
2),
        new Process("P13", 1), new Process("P14", 1), new Process("P15", 1), new Process("P16",
1)
    };
    sched.runScenario("hard: 16 processes, back-to-back bursts within each class", hard);

    // edge: starvation risk -- 1 early batch process among 9 system+interactive ones
    Process[] edge = {
        new Process("P1", 0), new Process("P2", 2), new Process("P3", 1), new Process("P4", 0),
        new Process("P5", 1), new Process("P6", 0), new Process("P7", 1), new Process("P8", 0),
        new Process("P9", 1), new Process("P10", 0)
    };
    sched.runScenario("edge: starvation risk, 1 early batch process among 9 others", edge);
}
}

```

Deneyin

```
gcc -std=c11 -Wall -Wextra -o /tmp/x multilevel_queue.c && /tmp/x
```

Beklenen çıktı:

```
-- normal: 12 processes, evenly spread across three classes --
admit(P1, interactive)
admit(P2, batch)
admit(P3, system)
admit(P4, interactive)
admit(P5, system)
admit(P6, batch)
admit(P7, system)
admit(P8, interactive)
admit(P9, batch)
admit(P10, system)
admit(P11, interactive)
admit(P12, batch)
service order: P3 P5 P7 P10 P1 P4 P8 P11 P2 P6 P9 P12

-- hard: 16 processes, back-to-back bursts within each class --
admit(P1, interactive)
admit(P2, interactive)
admit(P3, interactive)
admit(P4, interactive)
admit(P5, system)
admit(P6, system)
admit(P7, system)
admit(P8, system)
admit(P9, batch)
admit(P10, batch)
admit(P11, batch)
admit(P12, batch)
admit(P13, interactive)
admit(P14, interactive)
admit(P15, interactive)
admit(P16, interactive)
service order: P5 P6 P7 P8 P1 P2 P3 P4 P13 P14 P15 P16 P9 P10 P11 P12

-- edge: starvation risk, 1 early batch process among 9 others --
admit(P1, system)
admit(P2, batch)
admit(P3, interactive)
admit(P4, system)
admit(P5, interactive)
admit(P6, system)
admit(P7, interactive)
admit(P8, system)
admit(P9, interactive)
admit(P10, system)
service order: P1 P4 P6 P8 P10 P3 P5 P7 P9 P2
```

```
javac -d /tmp/j MultilevelQueue.java && java -cp /tmp/j MultilevelQueue
```

Beklenen çıktı: yukarıdaki C çalıştırmasıyla birebir aynı (aynı algoritma, aynı veri).

Karmaşıklık. `admit`, $O(1)$ 'dir (sıradan bir `enqueue`); `pick_next`, $O(\text{LEVELS})$ 'tir, küçük bir sabit, çünkü boş olmayan birini bulana kadar (ya da hepsinin boş olduğu sonucuna varana kadar) seviye başına en çok bir kuyruk tarar.

⚠ Sık yapılan hatalar

- **Seviyeleri sırasız denetlemek.** `pick_next`, her seferinde önce seviye `0`'ı denemelidir — döngüyü yeniden sıralamak, ya da en son kaldığı yerden devam etmek, bütün öncelik garantisini bozar.
- **Uç durumlar.** Birçok yüksek öncelikli varış arasında erken gelen 1 toplu iş süreciyle ("açlık riski" örneği), o tek süreç, ilk gelmesine rağmen her sistem ve etkileşimli süreçten **sonra**, en son sunulur — gerçek bir çok seviyeli kuyruk, yalnızca öncelik sırasının sağlamadığı gerçek açlığı önlemek için ayrı bir mekanizmaya (öncelik yaşlandırma, ya da alt seviyeler için bir zaman dilimi) ihtiyaç duyar.

Her seviyenin kuyruğu kendi başına çalışan bir veri yapısı olduğunda, bu zamanlayıcının tamamı elinizin altındadır, ve Hafta 4'te öbek (heap) denen farklı bir yapı üzerine kurulu yakın akrabası **öncelik kuyruğu (priority queue)** ile tanışacaksınız.

✓ Kendini sına: kuyruklar

1. **Dairesel kuyrukta, `count` CAP'e ulaştıktan sonra, `front == rear` şimdi ne anlama gelir, kuyruk boşken ne anlama geldiğiyle karşılaştırıldığında?** Hem "az önce boşaldı" hem "az önce doldu" durumlarında `front` ve `rear` çakışabilir; ikisini birbirinden ayıran tam olarak `count` 'tur, çünkü indisler tek başına belirsizdir.
2. **Bağlı liste ile kuyruk neden bir `rear` işaretçisine ihtiyaç duyarken, bağlı liste ile yığın neden duymaz?** Yığın yalnızca aynı uçtan (`top`) ekler ve çıkarır, bu yüzden tek işaretçi yeter. Kuyruk bir uçtan ekler, diğerinden çıkarır, bu yüzden her iki işlemi de $O(1)$ tutmak için her iki uca da bir işaretçiye ihtiyaç duyar — `rear` olmadan, `enqueue` son düğümü bulmak için tüm listeyi gezmek zorunda kalırdı.
3. **Boş bir deque ile başlanıyor, sonra `push_front(1)`, `push_back(2)`, `push_front(3)` çağrılıyor. Deque, önden arkaya, nedir?** `3 1 2`. `push_front(1) → [1]`. `push_back(2) → [1, 2]`. `push_front(3) → [3, 1, 2]`.
4. **Çok seviyeli kuyruk, katı anlamda neden yeni bir veri yapısı değildir?** Çünkü her seviye sıradan bir kuyruktur; "çok seviyeli", birden çok var olan kuyruk arasından seçim yapmak için bir *zamanlama politikasını* tanımlar, elemanları depolamanın yeni bir yolunu değil.

Özet

Yapı	Kural	Ekleme / çıkarma	Tipik kullanım
Dizi ile yığın	LIFO	$O(1)$ push / pop , sabit kapasite	Hızlı, küçük, sınırlı yığınlar
Bağlı liste ile yığın	LIFO	$O(1)$ push / pop , sınırsız	Boyutu öngörülemeyen yığınlar
Çağrı yığını	LIFO	Fonksiyon çağrılıyla otomatik itilir/çekilir	Çalışan her program, tüm özyineleme
Dizi kuyruğu (saf)	FIFO	$O(1)$ ama kayar ve yer israf eder	Yalnızca öğretim örneği
Dairesel kuyruk	FIFO	$O(1)$, sabit kapasite, kayma yok	Sınırlı tamponlar, üretici/tüketici kuyrukları
Bağlı liste ile kuyruk	FIFO	$O(1)$, sınırsız	Boyutu öngörülemeyen kuyruklar
Deque	Her iki uç	Her iki uçta da $O(1)$	Kayan pencere algoritmaları, geri al/yinele, work-stealing
Çok seviyeli kuyruk	Birkaç FIFO + bir politika	Politikaya bağlı	İşletim sistemi süreç zamanlaması

Uygulama	Kullanılan yapı	Ana fikir
Parantez dengesi	Yığın	En son açılan, ilk kapanan
Postfix değerlendirme	Yığın	İki işleneni çek, uygula, sonucu geri it
Prefix değerlendirme	Yığın, sağdan sola taranır	Postfix'in aynası: önce sol işlenen çekilir
Infix → postfix	İki "akış": bir işleç yığını ve bir çıktı	Önceliği bir kerede, en baştan çöz
Infix → prefix	Ters çevir (parantez değiştir), postfix tarzı geçiş, tekrar ters çevir	Postfix dönüşümünü yeniden kullan, kesin öncelik
Hanoi Kulesi	Özyineleme (çağrı yığını)	$n - 1$ 'i çöz, hareket et, $n - 1$ 'i tekrar çöz
Çok seviyeli zamanlama	Birkaç sıradan FIFO kuyruğu + bir politika	Her zaman en yüksek boş olmayan seviyeyi sun

Alıştırmalar

1. Dizi ile yığını (Bölüm 1.5), en üstteki değeri çıkarmadan döndüren bir `peek()` fonksiyonuyla genişletin. `data[top]` 'u okumadan önce hangi denetimi yapmalıdır?
2. Bölüm 2.5'teki infix-postfix dönüştürücü, dengesiz parantezlere (eksik bir `)`, ya da eşleşecek hiçbir şey kalmamış bir yığında fazladan bir tane) karşı savunmasızdır. Bu denetimi ekleyin: `top == -1` iken `to_postfix`, `ops[top]` 'u okumak yerine bir hata bildirmelidir.
3. `to_prefix` 'i, Bölüm 2.6'daki ters-çevir/tren-makası/ters-çevir hilesi **olmadan**, ikinci bir yolla yazın: infix dizgisini bir kez, sağdan sola tarayın, `to_postfix` 'in yaptığı gibi ama kesin `>` öncelik kuralıyla bir işleç yığını tutarak, ve çıktığı her belirtici sona eklemek yerine **başına ekleyerek** kurun.
4. Bölüm 5.3'teki dairesel kuyruğu `count` alanı olmadan, bunun yerine yalnızca `front` ve `rear` kullanarak "boş"u "dolmuş"dan ayırt etmek için kasıtlı olarak boş bırakılan bir dizi hücresiyle (`CAP` hücreli bir kuyruk o zaman en çok `CAP - 1` eleman tutabilir) yeniden yazın.
5. Bölüm 5.5'teki deque'ten yalnızca `push_back`, `pop_back`, `push_front` ve `pop_front` 'u kullanarak, önden ve arkadan elemanları tekrar tekrar karşılaştırıp çıkararak bir dizinin ileri ve geri aynı okunup okunmadığını denetleyen bir `is_palindrome(int *values, int n)` fonksiyonu yazın.
6. Bölüm 5.6'daki çok seviyeli kuyruktan `pick_next` 'i, aynı seviyeden art arda `K` süreç sunduktan sonra, o seviye hâlâ boş olmasa bile en az bir kez bir alttaki seviyeyi denetlemeye zorlanacak şekilde genişletin. Bu, uç-durum örneğindeki açlık riskini neden azaltır (ama ortadan kaldırmaz)?

✓ Alıştırma yanıtları (taslak)

1. `top == -1` 'i (boş) denetleyin; öyleyse döndürecek bir şey yoktur. Aksi hâlde `top` 'a dokunmadan `data[top]` 'u olduğu gibi döndürün.
2. `)` dalında çekmeden önce, önce `top == -1` 'i denetleyin; yığın zaten boşsa, eşleşecek bir `(` yoktur ve ifade dengesizdir — `while (ops[top] != '(')` 'i çalıştırmak yerine (ki bu `ops[-1]` 'i okurdu) bir hata döndürün.
3. Kesin `>` kuralıyla sağdan sola taramak, ters-çevirme tabanlı sürümün hesapladığı işleç-çekme sırasını ters çevirmeden birebir yeniden üretir; her işleneni ve her çekilen işleci (sona eklemek yerine) başa eklemek, tarama ilerledikçe sonucu doğal olarak prefix sırasında kurar.
4. `(rear + 1) % CAP == front` olduğunda `enqueue` reddedilir (halka `front` 'a çarpardı); `front == rear` ve kuyruğun eleman içermediğini belirten olağan hile, her zaman bir sonraki boş hücrenin *bir öncesini* gösteren `rear` tutmaktır — bunun bedeli, her zaman boş kalan bir hücredir.
5. `n > 1` iken: `values[0]` ve `values[n-1]` 'i karşılaştırın, eşleşirse her iki uçtan da çekin (deque'i ikiye küçültün), aksi hâlde hemen `false` döndürün. Tek uzunluklu bir orta eleman ya da boş bir deque, ikisi de kalan değerlerin önemsiz biçimde bir palindrom olduğu anlamına gelir; ikiden az eleman kaldığında `true` döndürün.
6. Seviye başına art arda sunum sayısını tutan bir sayaç tutun; `K` 'ye ulaştığında, o sıra için yukarıda hâlâ bekleyen ne olursa olsun doğrudan seviye `lvl + 1` 'i denetlemeye geçin. Bu, herhangi bir alt seviyenin ne kadar süre aç bırakılabileceğini sınırlar (denetimler arasında üst seviye başına en çok `K` sunum), ama açlığı ortadan kaldırmaz, çünkü en alttaki denetlenen seviyenin altındaki bir seviye, trafik hiç kesilmezse yine de sonsuza kadar bekleyebilir — gerçek açlık-serbestliği yaşlandırma ya da zaman dilimleme gerektirir, yalnızca sınırlı bir round-robin bakışı değil.

Kendini sinama testi

✓ 1. LIFO ne anlama gelir ve hangi yapı bu kuralı izler?

Son Giren, İlk Çıkar — yığın.

✓ 2. FIFO ne anlama gelir ve hangi yapı bu kuralı izler?

İlk Giren, İlk Çıkar — kuyruk.

✓ 3. Dizi ile yığında, `push` neden `top == CAP` yerine `top == CAP - 1` 'i denetler?

Geçerli indisler `0` 'dan `CAP - 1` 'e kadar gider. Yığın, `top` son geçerli indise, `CAP - 1` 'e ulaştığı anda dolar; `top == CAP` olana kadar beklemek zaten dizinin sonunun bir hücre ötesinde olurdu.

✓ 4. Postfix değerlendirmede, bir işleç işlenirken hangi işlenen önce çekilir?

Sağdaki işlenen. En son itildiği için yığından ilk o çıkar.

??? success "5. Düz bir dizi kuyruğu (baş dönmeyen front/rear) neden başında boş hücreler olsa bile sonunda \"dolu\" der?" Çünkü `rear` yalnızca artar ve `dequeue` 'nun dizinin önünde serbest bıraktığı hücreleri asla yeniden kullanmaz — kuyruk, dizinin sonuna çarpana kadar sağa doğru "kayar."

✓ 6. Dairesel kuyruk, `front` ve `rear` 'ın ötesinde hangi ekstra bilgiye ihtiyaç duyar, ve neden?

Şu anki eleman sayısını tutan bir `count`, çünkü başa dönüşten sonra yalnızca `front == rear`, boş bir kuyruğu dolu bir kuyruktan ayırt edemez.

✓ 7. `fact(n) = n * fact(n - 1)` faktöriyel özyinelemesinin temel durumu nedir ve neden gereklidir?

`fact(0) = 1`. Bu olmadan, özyinelemeli çağrılar hiç durmaz ve sonunda çağrı yığınına taşırır.

??? success "8. Çağrı yığını neden yalnızca bir yığın gibi adlandırılmış bir şey değil, gerçek bir yığın sayılmayı hak eder?" Çünkü tam olarak LIFO'ya uyar: en son çağrılan ve henüz dönmemiş fonksiyon her zaman bitirip kaldırılacak bir sonraki fonksiyondur — tıpkı başka herhangi bir yığında en son itilen elemanın çekilecek bir sonraki eleman olması gibi.

✓ 9. `n` disk için Hanoi Kulesi kaç hamle gerektirir, ve bu ne tür bir büyümedir?

$2^n - 1$ hamle — n 'de üstel büyüme.

??? success "10. Ne sıradan bir yığının ne de sıradan bir kuyruğun yapamadığı, deque'in yapabildiği bir işlem söyleyin." Hem **önden** hem **arkadan** ekleme ya da çıkarma, ikisi de $O(1)$ — sıradan bir yığın yalnızca bir ucuna (tepesine) dokunur, sıradan bir kuyruk ise yalnızca bir uçtan ekler, diğerinden çıkarır, hiçbir zaman aynı uçta ikisini de yapmaz.

İleriye bakış

Bu bölümdeki her yığın ve kuyruk, elemanları katı bir sıra içinde tuttu — birbiri ardına, hiç dallanmadan. Önümüzdeki hafta bu kısıtı kırıyor: bir **ağaç (tree)**, tek bir düğümün birden çok çocuğu olmasına izin verir ve her elemana birden fazla "sonraki" verir. Ağaçları, az önce Hanoi Kulesi için kullandığınız tam olarak aynı özyinelemeli örüntüyle gezeceksiniz (sol alt ağacı çöz, düğümü ziyaret et, sağ alt ağacı çöz), ve en küçük ya da en büyük elemanı çıkarmanın her zaman $O(\log n)$ olacağı şekilde biçimlendirilmiş bir ağaç olan **öbeği (heap)** ile tanışacaksınız — gerçek bir **öncelik kuyruğunun** kurulduğu yapı, bu haftanın çok seviyeli kuyruğunu sessizce ince taneli önceliklere genelleştiriyor. Bundan iki hafta sonra, **çizgeler (graphs)** ağaçları daha da genelleştirir, ve bu haftaki özyinelemenin sizi sessizce hazırladığı algoritma olan derinlik öncelikli arama, bir çizge üzerinde tam olarak Hanoi'nin özyinelemesinin üç çubukla yaptığını yapacaktır: önce daha küçük bir parçayı çöz, hareket et, sonra kalanı çöz.

Kaynaklar

- Ders izlencesi, Hafta 3: `CEN207-2026-2027-Guz-Izlence.en.md`.
- T. H. Cormen, C. E. Leiserson, R. L. Rivest, C. Stein. *Introduction to Algorithms*, 3. baskı. MIT Press — yığınlar, kuyruklar ve özyineleme (temel veri yapıları).
- R. Sedgewick, K. Wayne. *Algorithms*, 4. baskı. Addison-Wesley, 2011 — yığınlar ve kuyruklar, boyutu değişen diziler.
- Deitel & Deitel. *C How to Program*, 7. baskı. Prentice Hall, 2013 — bu haftanın C kodunda kullanılan işaretçiler, `struct` ve dinamik bellek.
- Y. Daniel Liang. *Introduction to Java Programming, Comprehensive Version*, 10. baskı — Bölüm 5.5'te kullanılan Java koleksiyonu (`java.util.ArrayDeque`).
- É. Lucas, *Récréations mathématiques*, 1883 — Hanoi Kulesi bulmacasının özgün ifadesi.
- J. Łukasiewicz, şimdi Polish (prefix) ve Reverse Polish (postfix) yazımı denen gösterim, 1920'ler.